

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
KATONAI MŰSZAKI DOKTORI ISKOLA**

Cseffó Károly

**A KÁRHELYSZÍNI BEAVATKOZÁS
SORÁN KÖZREMŰKÖDŐ
SZERVEZETEK
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK
VIZSGÁLATA**

Doktori (PhD) Értekezés

Témavezető:

Dr. habil Cziva Oszkár

2013. BUDAPEST

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
A TÉMAVÁLSZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA.....	6
A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	8
KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEIM	11
KUTATÁSI HIPOTÉZISEIM MEGFOGALMAZÁSA	12
KUTATÁSAIM SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK	14
I. VESZÉLYHELYZETET ELŐIDÉZHETŐ ESEMÉNYEK, KATASZTRÓFA-KOCKÁZATOK ÁTTEKINTÉSE	15
I.1. TERMÉSZETI EREDETŰ VESZÉLYFORRÁSOK.....	16
I.2. IPARI SZERENCSETLENSÉG, CIVILIZÁCIÓS EREDETŰ VESZÉLYEK	19
I.3. EGYÉB EREDETŰ VESZÉLYEK.....	24
KÖVETKEZTETÉSEK	27
II. A JOGSZABÁLYOKBAN MEGADOTT KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ÉS IDŐSZAKOK DEFINÍCIÓINAK ELEMZÉSE	28
KÖVETKEZTETÉSEK	31
III. KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉSRE TÖRTÉNŐ FELKÉSZÜLÉS IRÁNYÍTÁSI RENDJE, A KÖZIGAZGATÁSI VEZETŐK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELKÉSZÍTÉSE	32
KÖVETKEZTETÉSEK	36
IV. A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZT VEVŐK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAINAK VIZSGÁLATA	37
IV.1. AZ ÚJ KATASZTRÓFAVÉDELMI TÖRVÉNY ALAPJÁN A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZT VEVŐK ÉS FELADATAIK	38
IV.2. MAGYAR HONVÉDSÉG	40
IV.3. NEMZETI ADÓ- ÉS VÁMHIVATAL	41
IV.4. ÁLLAMI METEOROLÓGIAI SZOLGÁLAT	42
IV.5. ÁLLAMI MENTŐSZOLGÁLAT	43
IV.6. EGÉSZSÉGÜGYI ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERV	43
IV.7. KATASZTRÓFAVÉDELMI CÉLRA LÉTREHOZOTT KÖZTESTÜLETEK	44
IV.8. ÁLLAMPOLGÁROK RÉSZVÉTELE A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN	45
IV.8.1. FIATALKORÚAK ÉS A FELNŐTT LAKOSSÁG RÉSZVÉTELE A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN	45
IV.8.2. KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT A HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEZETEKNEEL.....	48
IV.8.3. KÖZMUNKÁSOK RÉSZVÉTELE A KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK VÉGZÉSÉBEN.....	52
IV.9. ÖNKÉNTES CIVIL SZERVEZETEK.....	53
IV.9.1. ÁLTALÁNOS ÖNKÉNTES CIVIL SZERVEZETEK.....	53
IV.9.2. SPECIÁLIS ÖNKÉNTES MENTŐCSOPORTOK	54

IV.10. GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK.....	59
IV.11. NEM TERMÉSZETI KATASZTRÓFA ESETÉN ANNAK OKOZÓJA, VALAMINT AZ ILLETÉKES ÖNKORMÁNYZAT	59
IV.12. A BELÜGYMINISZTER IRÁNYÍTÁSA ALÁ TRATOZÓ SZERVEZETEK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI	60
IV.12.1. A RENDVÉDELMI SZERVEK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI	61
IV.12.1.1. A HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEZET FELÉPÍTÉSE, IRÁNYÍTÁSI RENDJE ÉS FELADATAI.....	61
IV.12.1.2. POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEK MŰKÖDÉSE, KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI	67
IV.12.1.3. A RENDŐRSÉG KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI.....	70
IV.12.1.4. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET (BV. SZERVEK) KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI	72
IV.12.1.5. NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLATOK	72
IV.12.2. A VÍZÜGYI IGAZGATÁSI SZERVEK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI.....	73
IV.12.3. A TERRORELHÁRÍTÁSI KÖZPONT KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI.....	74
IV.13. KAPCSOLATTARTÁS A MÉDIÁVAL	74
KÖVETKEZTETÉSEK	76
V. EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOK VIZSGÁLATA.....	76
V.1. EGYÜTTMŰKÖDÉS FOGALMA	77
V.2. A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZTVEVŐK FELKÉSZÜLÉSÉNEK, EGYÜTTMŰKÖDÉSI FELADATAINAK IRÁNYÍTÁSI RENDJE.....	80
V.3. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOK JELLEMZŐI	83
V.4. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÁLTALÁNOS CÉLJA	83
V.5. EGYÜTTMŰKÖDÉSEK KIALAKÍTÁSA	84
V.6. AZ EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREK KIVÁLASZTÁSÁNAK SZEMPONTJAI.....	85
V.7. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK NYILVÁNTARTÁSA	86
KÖVETKEZTETÉSEK	88
VI. JAVASLATOK A KIKÉPZÉSI SZABÁLYZAT MÓDOSÍTÁSÁRA, AVAGY EGY ÚJ, KOMPLEX KATASZTRÓFAVÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI GYAKORLAT BEILLESZTÉSE A JELENLEGI RENDSZERBE	89
VI.1. POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEK GYAKORLATAI	91
VI.1.1. A JELENLEGI POLGÁRI VÉDELMI GYAKORLATOK TÍPUSAI	92
VI.1.2. A POLGÁRI VÉDELMI GYAKORLATOKON RÉSZTVEVŐK KÖRE	93
VI.2. HIVATÁSOS TŰZOLTÓPARANCSNOKSÁGOK (HTP) GYAKORLATAI	93
VI.2.1. A TŰZOLTÓI GYAKORLATOK FAJTÁI.....	94
VI.2.2. A TŰZOLTÓ GYAKORLATOKON RÉSZTVEVŐK KÖRE	95
VI.3. A MURA NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI -, ÉS A ZALA MENTŐCSAPAT RENDSZERBEÁLLÍTÓ GYAKORLAT ELEMZÉSE	96
VI.3.1. A GYAKORLAT CÉLJAI	97

VI.3.2.	A GYAKORLAT TÍPUSA.....	98
VI.3.3.	A GYAKORLAT FELTÉTELEZETT SZITUÁCIÓI.....	98
VI.3.4.	A GYAKORLATON RÉSZTVEVŐ SZERVEZETEK.....	99
VI.3.5.	A GYAKORLAT HELYSZÍNEI	100
VI.3.6.	A GYAKORLAT VEZETÉSE, IRÁNYÍTÁSA	101
VI.3.7.	FELKÉSZÍTÉSI TERV	101
VI.3.7.1.	CÉLJA	101
VI.3.7.2.	GYAKORLÓ ÁLLOMÁNY FELKÉSZÍTÉSE	101
VI.3.8.	A GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSÁT MEGHATÁROZÓ LEVEZETÉSI TERV	102
VI.3.8.1.	ALAPHELYZET	102
VI.3.8.2.	RÉSZLETES HELYZET	102
VI.3.8.3.	FELELŐSSÉGEK, FORGATÓKÖNYV	103
VI.3.8.4.	A GYAKORLATBAN RÉSZT VEVŐ TOVÁBBI SZERVEZETEK.....	104
VI.3.8.5.	ÖSSZEKÖTTETÉS, KOMMUNIKÁCIÓ.....	104
VI.3.8.6.	LAKOSSÁG TÁJÉKOZTATÁSA	105
VI.3.8.7.	ERŐFORRÁSIGÉNY, ELLÁTÁSI TERV	105
VI.3.9.	ÉRTÉKELÉSI TERV	106
VI.3.9.1.	A TERV CÉLJA	106
VI.3.9.2.	A GYAKORLATON ÉRTÉKELENDŐ SZERVEZETEK.....	106
VI.3.9.3.	AZ ÉRTÉKELÉS RENDJE ÉS AZ ELLENŐR FELADATAI.....	106
VI.3.9.4.	AZ ÉRTÉKELŐ JELENTÉS.....	107
VI.4.	AZ EGYSÉGES KATASZTRÓFAVÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI GYAKORLAT	107
VI.4.1.	A KOMPLEX KATASZTRÓFAVÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI GYAKORLAT FOGALMA, CÉLJA....	108
VI.4.2.	A GYAKORLATSZERVEZÉS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI..	108
VI.4.3.	A GYAKORLAT SZINTJEI.....	109
VI.4.4.	A RÉSZTVEVŐK KÖRE	109
VI.4.5.	A GYAKORLATSZERVEZÉS SZAKASZAI.....	110
VI.4.6.	A GYAKORLATOK MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES DOKUMENTUMOK	111
VI.4.7.	A GYAKORLAT ELŐKÉSZÍTÉSE.....	114
VI.4.8.	A RÉSZTVEVŐK FELKÉSZÍTÉSE	114
VI.4.9.	A GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSA	116
VI.4.10.	A GYAKORLAT ÉRTÉKELÉSE.....	117
VI.4.11.	A GYAKORLAT MINŐSÍTÉSE.....	119
	KÖVETKEZTETÉSEK	119
	ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK	122
	A KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG ÖSSZEGZÉSE	122
	ÖSSZEFOGLALÓ VÉGKÖVETKEZTETÉSEK	124
	ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	126
	AJÁNLÁSOK	127
	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	128
	TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM	129
	LEKTORÁLT FOLYÓIRATBAN MEGJELENT CIKKEK.....	129
	IDEGEN NYELVŰ KONFERENCIA KIADVÁNYBAN MEGJELENT ELŐADÁS.....	129
	KONFERENCIA KIADVÁNYBAN MEGJELENT ELŐADÁS.....	129

TANKÖNYVEK/JEGYZETEK/KÖNYVFEJEZETEK	130
NEM LEKTORÁLT FOLYÓIRATBAN MEGJELENT CIKKEK.....	130
FELHASZNÁLT IRODALOM	132
MELLÉKLETEK	136
1. SZ. MELLÉKLET A VESZÉLYHELYZETEKET KIVÁLTHATÓ ESEMÉNYEK (KOCKÁZATOK).....	136
2. SZ. MELLÉKLET A BM OKF SZERVEZETI ÁBRÁJA	140
3. SZ. MELLÉKLET A BM OKF MEGYEI IGAZGATÓSÁGAINAK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE	141
4. SZ. MELLÉKLET A BM OKF HELYI SZERVEINEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE	142
5. SZ. MELLÉKLET ADATLAP AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOKHOZ.....	143
6. SZ. MELLÉKLET A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZT VEVŐK KÖRE.....	144
7. SZ. MELLÉKLET A PV SZERVEZETEK ÉS A TŰZOLTÓ GYAKORLATOK RENDSZERE.....	145
8. SZ. MELLÉKLET A FELKÉSZÍTÉSI LEVEZETÉSI ÉS ÉRTÉKELESI TERV A MURA NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS ZALA MENTŐCSAPAT RENDSZERBEÁLLÍTÓ GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSÁRA.....	146
ÁBRAJEGYZÉK	159
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.....	160

BEVEZETÉS

A TÉMAVÁLSZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA

2012. január 1-jén alapjaiban változott meg a magyarországi katasztrófavédelmi rendszer. Életbe lépett az új katasztrófavédelmi törvény (*2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.*) (továbbiakban: Kat. tv.), amely alapján a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok, az állami polgári védelmi és katasztrófavédelmi szervezetek integrációjával létrejött az új, centralizált, állami, hivatásos katasztrófavédelmi szervezet a Belügyminisztérium irányítása alatt. [1]

Az új szabályozás - kutatásaim szerint - három alapelvet követ: az egységesség, az öngondoskodás és az együttműködés elvét.

Az első alapelv nyilvánul meg a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet egységes rendvédelmi szervvé alakításában. [2] A katasztrófák hatásainak elhárítására történő felkészülés és a védekezés központosított irányításával minden bevonható köteles és önkéntes személy, szervezet, katasztrófavédelmi feladatok végzésére kötelezett állami szerv szakmai és technikai felkészültségének fejlesztését, a rendszerbe illesztését, optimális alkalmazását kívánták elérni. Célként megfogalmazva, az ország minden pontjára, egységesen érvényesítve: a mentőerőknek el kell jutniuk mindenhová, időben és felkészülten. [3]

Az öngondoskodás elve alapján az új törvény a katasztrófák elleni védekezést nemzeti ügyként definiálja, és megköveteli minden állampolgártól, hogy adottságainak, képességének, helyzetének megfelelően vegyen részt a katasztrófák megelőzésében, a védekezésben. [1]

Ezen elvet követve rendelkezett úgy az új törvény, valamint a végrehajtására kiadott 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról kormányrendelet (továbbiakban: kormányrendelet) [4] és a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól (továbbiakban: BM rendelet) [5], hogy a katasztrófavédelmi feladatok végzése a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet alapfeladata, azonban a végrehajtásban közre kell

működni más állami, önkormányzati, gazdasági és civil szervezeteknek is. Azoknak a civil szervezeteknek, magánszemélyeknek, akik önként vállalnak további mentési vagy karitatív feladatokat, ezen jogszabályokra épülve a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM OKF) főigazgatójának intézkedései határozzák meg a segítségnyújtás konkrét szabályait, feltételeit.

Az együttműködés elvének alkalmazása az előzőekből következik. Katasztrófavédelmi feladatvégezés jelenleg mindhárom szinten (helyi, azaz járási, kerületi, valamint területi és központi) megjelenik, a feladatot végzők köre széles (hivatásos, civil, állami, önkormányzati, magán), ezért feltétlenül szükség van az irányítás, szervezés, végrehajtás precíz összehangolására. Az együttműködések kialakítása és fenntartása komoly előkészítő és koordinációs tevékenységet, központi felügyeletet és nyilvántartást igényel. Ez a feladat a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetre hárul.

Kiemelt figyelem övezi a lakosság védelméért felelős szakma és a közvélemény részéről a katasztrófák következményeinek elhárításában közreműködő szervek, szervezetek, személyek munkáját, ugyanis az félremagyarázhatatlan mutatója annak, hogy a katasztrófavédelemben bekövetkezett jogszabályi változások mennyiben tudták javítani a beavatkozások hatékonyságát.

„Hogy az átszervezés megfelelő volt-e, majd a gyakorlat dönti el, ezt akkor lehet kijelenteni, ha a szervezet jobbat és a korábbinál megfelelőbbet tud nyújtani az állampolgároknak: nagyobb biztonságot, nagyobb rendet és megfelelő vagyónvédelmet.” [2]

Szakmai munkám során azt tapasztaltam, hogy a kárelhárítás eredményességének egyik legfontosabb feltétele a beavatkozó egységek együttműködésének minősége. Ezért kutatásaimmal arra keresem a választ, hogyan lehet az új katasztrófavédelmet érintő szabályozások adta kötelezettségek és lehetőségek felhasználásával jogszerűen, tervezhetően és ellenőrizhetően felkészíteni a beavatkozásokban közreműködőket az összetett, együttműködést igénylő katasztrófák elleni védekezésre.

Kutatásaim során elsőként megvizsgálom és rendszerezem a veszélyhelyzeteket kiváltható eseményeket, kockázatokat, veszélyforrásokat, amellyel megállapítható, hogy a hatályos jogszabályok alapján ma Magyarországon az állam mely veszélyek megelőzésére készül fel elsődlegesen.

Vizsgálom a Magyarországon jogszabályi kötelezettség alapján és az önkéntesen katasztrófavédelmi feladatokat végző szervezeteket és a védelmi igazgatásban résztvevőket az alábbi szempontok alapján:

- katasztrófavédelmi feladataik,
- a védekezésre történő felkészítésük,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel való együttműködésük.

Ehhez szorosan kapcsolódva elemzem a fenti szervezetek közül a védekezésbe effektíve bevont, gyakorlatokon való részvételre kötelezett szervezetek együttműködési képességeik fejlesztése céljából szervezett szituációs begyakorló katasztrófavédelmi gyakorlatok eredményességének feltételeit.

A feltárt eredmények alapján következtetést vonok le a hazai együttműködések kialakításának, fejlesztésének és nyilvántartásának rendjéről, valamint a jelenlegi rendszer alapján megszervezett gyakorlatok hatékonyságáról, megfelelőségéről. Javaslatokat fogalmazok meg az együttműködések és az együttműködési gyakorlatok fejlesztésének lehetőségeire.

A kézirat lezárásának ideje: 2013. március 30.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

- a. A katasztrófavédelem új rendszere arra épül, hogy az állami hivatásos katasztrófavédelmi szervezet nem egymaga hárít el minden veszélyt, katasztrófát az országban. Az állam felelőssége abban áll, hogy bevonjon a katasztrófák elleni védekezésbe – adottságai és képességei alapján – minden állampolgárt és minden szervezetet, amelyek segítségnyújtásra alkalmas személyi állománnyal vagy felszereléssel, speciális képességekkel rendelkeznek. A sok, különböző résztvevő a munkáját precízen, pontosan és

folyamatosan koordinálni kell, amely a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet feladata. Ennek feltétele és eszköze egy jól működő együttműködési rendszer kialakítása, amelynek során felül kell vizsgálni a meglévő két- és többoldalú együttműködési megállapodásokat, az új partnerekkel pedig a megállapodásokat meg kell kötni. Ezeket a megállapodásokat olyan rendszerben kell nyilvántartani, hogy a felkészüléshez, beavatkozáshoz szükséges információk bármikor kiolvashatók legyenek belőlük.

- b. Magyarország Alaptörvényében és a Kat. tv-ben meghatározott katasztrófavédelmi feladatok végrehajtására 2012. óta több jogszabály készült, és készül folyamatosan. Látható a tendencia, hogy mind több szakterületen születnek új jogszabályok. Azonban szükség van a szabályozási szintek átgondolására, hogy a jogszabályok módosításával rugalmasan követhetők legyenek a szakterületet érintő, folyamatos változások. Mivel még új a katasztrófavédelmi rendszer, kevés elemzés, értékelés született a törvények, miniszteri és kormányrendeletek, főigazgatói rendeletek és utasítások, az érintett szervezetek belső szabályzóinak koherenciájáról, gyakorlatban történő alkalmazásuk megfelelőségéről, a katasztrófavédelmi együttműködések eredményességéről. Szükség van a tapasztalatok mielőbbi és folyamatos feldolgozására, értékelésre, amely a továbblépéshez, fejlesztéshez ad hasznos támpontokat.
- c. A magyarországi katasztrófák, veszélyek megelőzési, elhárítási munkálatait irányítók nem minden esetben rendelkeznek megfelelő ismerettel a közreműködő egységek irányításáról, bevethetőségéről, speciális képességeiről, eszközeik kompatibilitásáról, az együttműködők munkájának koordinálásáról. Az információhiány miatt előfordul, hogy az irányítással megbízott a közreműködők katasztrófavédelmi munkáját illetően nem vállal fel döntéseket, vagy nem a helyes döntést hozza, nem megfelelő utasításokat ad. [6] Szükség van tehát arra, hogy az irányítók katasztrófavédelmi gyakorlatokon begyakorolhassák a bevont szervek munkáját, együttműködéseit irányító feladatokat.

- d. A káresetek felszámolása során tapasztalható, hogy a beavatkozásban közreműködő egységek egyrészt nem rendelkeznek megfelelő, naprakész ismerettel a saját, az irányításért felelős és a többi végrehajtó szervezet katasztrófavédelmi feladatairól, másrészt, a beavatkozási feladatok nincsenek begyakorolva, készségszintre emelve. Ezek a hiányosságok okozhatják azt a problémát, hogy esetenként a résztvevő szervezetek nem tudják, hogy milyen feladatokat, kinek a közvetlen irányításával, kikkel együtt, pontosan hol és hogyan kell végezniük, emiatt a rájuk bízott feladatokat nem megfelelően végzik el. Ez a probléma azzal oldható meg, hogy a védekezésben közreműködő szervezetek katasztrófavédelmi gyakorlatokon begyakorolják a beavatkozási és együttműködési feladatokat. [7]
- e. A jelenlegi katasztrófavédelmi felkészítési rendszerben nincs egységesen leszabályozva, hogy a katasztrófák elleni védekezésre felkészítő, a résztvevők együttműködését is begyakorló gyakorlatok pontosan milyen szinteken (központi, területi, járási és ezek együttesen), milyen résztvevői kört (irányítók, beavatkozók, ellenőrzést végzők, egyéb) milyen feladatokra, milyen módszerekkel, eszközökkel készítene fel. Feltétlenül ki kell dolgozni tehát ennek a típusú gyakorlatnak az egységes alapelveken nyugvó szabályait, amelyet a Kiképzési Szabályzatba javasolt beilleszteni a jelenlegi tűzoltói és polgári védelmi gyakorlatok mellé.
- f. Gyakori hiányosság, hogy a gyakorlatok folyamán és befejeztével az ellenőrzések megtörténnek, azonban az elemzések, értékelések nem tárják fel a szükséges mértékben a hibákat és a valószínűsíthető okokat, nem világítanak rá egyértelműen az erősségekre. Emiatt a szervezők, felelős vezetők nem feltétlenül a megfelelő következtetéseket vonják le a gyakorlatok tapasztalataiból. Továbbá, ha nincsen megfelelő, egységes szempontrendszer kidolgozva a gyakorlatok értékeléséhez, az adott gyakorlat egzakt módon nem hasonlítható össze sem a saját, előzőekben végrehajtott gyakorlataikkal, sem más hivatásos szervezet által szervezett, hasonló célú gyakorlattal. A gyakorlatok tervezése során tehát kiemelt hangsúlyt kell fektetni az értékelő jelentések egységes szempontrendszerének megfogalmazására, az értékelések elkészítésére. [8]

Értekezésemben a fent felsorolt, valójában egymással összefüggő problémák okait kutatom a jelenlegi rendszert elemzésével, a hiányosságok feltárásával, keresem a megoldási lehetőségeket a hibák kijavítására, teszek javaslatokat a módosításokra, fejlesztésekre.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEIM

Célul tűztem ki, hogy kutatásaim eredményeként választ kapjak arra a kérdésre, hogyan lehet a kárhelyszíni beavatkozások során a katasztrófavédelmi törvényben nevesített, a katasztrófavédelemben résztvevők¹ együttműködését fejleszteni, ezáltal a bajbajutottak mentését optimalizálni. [1]

Ennek érdekében összefoglalom a hazánkban valószínűsíthető, veszélyhelyzet kiváltására alkalmas veszélyeket, vizsgálom, hogy a Kat. tv.² és a Katasztrófa Kockázat Értékelés (továbbiakban: KKÉ), mely természeti, civilizációs és egyéb kockázatokat, eseményeket nevez a védekezés szempontjából kiemelt fontosságúnak.[1]³

Az együttműködési területek kijelöléséhez szükségesnek tartom megvizsgálni, hogy a hazai katasztrófavédelmet meghatározó jogszabályok a katasztrófák elleni felkészülésre vonatkozó terminus technicusai ekvivalens módon nevezik-e meg az adott feladatokat.

Rendszerezem a hatályos jogszabályok alapján a katasztrófavédelemben résztvevő szervezetek katasztrófák elleni védekezésével összefüggő feladatit abból a szempontból, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv az adott szervezettel milyen területen tud együttműködni, valamint szükség van-e a kiképzési gyakorlatokba történő bevonásukra.

¹ Kat. tv. 2. § (1)

² Kat. tv. 44. §

³ 8086/1/11 számú EU Tanácsi következtetésben foglaltaknak való megfelelés céljából készített Katasztrófa Kockázat Értékelés

A beavatkozásba bevont szervezetek - a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet kivéve - az alapfeladataikon felül végzik katasztrófavédelmi tevékenységüket. Ezért értekezésemben nem célozom ezen szervezetek teljes körű feladatrendszerét vizsgálni, kizárólag katasztrófavédelmi kötelezettségeiket veszem számba.

Átfogó képet állítok össze az önkéntes mentőszervezetek, társadalmi és karitatív szervezetek, személyek katasztrófavédelembe bevonhatóságának feltételeiről.

Feltárom és összesítem a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek struktúráját, belső irányítási rendjét, valamint a közreműködésre kötelezett szervezetek felkészítésére vonatkozó irányítási rendet, amely meghatározó az együttműködések kialakításában és fenntartásában.

Elemzem az együttműködések jelenlegi kialakítási, működtetési, nyilvántartási rendjét.

A kutatások eredményeként feltárt információk alapján kidolgozom azt az együttműködési mátrix rendszert, amely alapján meghatározható a veszélyhelyzetek alkalmával bevonható, együttműködő partnerek köre, valamint az általuk felajánlott segítségnyújtási módok, eszközök listája.

Vizsgálom az együttműködési feladatokra felkészítő tűzoltói és polgári védelmi gyakorlatok rendszerét abból a szempontból, hogy megfelelően felkészítik-e az irányítókat és a végrehajtókat a komplex katasztrófavédelmi feladatok végzésére, alkalmasak-e a résztvevő szervezetek együttműködésének begyakorlására.

KUTATÁSI HIPOTÉZISEIM MEGFOGALMAZÁSA

- a. Feltételezem, hogy a Kat. tv.-ben kiemelt, a KKÉ-ben megnevezett, hazánkban leggyakrabban bekövetkező, ezért potenciális veszélyként jelentkező helyzetek, események összesítésével kimutatható, hogy e két alapszabályozás alapján ma, Magyarországon mely veszélyek elhárítására kell elsődlegesen felkészülni.

- b. Feltételezem, hogy a katasztrófák elleni védekezésre való felkészüléssel kapcsolatos megnevezésekben fellelhető eltérések feloldhatók azáltal, hogy a szakkifejezéseket minden esetben, következetesen ugyanarra a területre vonatkoztatva használják a jogalkotók és a jogalkalmazók egyaránt.
- c. Feltételezem, hogy a jogszabályok által katasztrófavédelmi feladatok végzésére kötelezett szervezetek katasztrófavédelmi feladatainak áttekintésével megállapítható, mely területeken van szükség speciális képzettségű vagy felszereltségű szervezetek, illetve általános védekezési feladatok végzésére alkalmas állami -, polgári védelmi -, önkéntes mentő-, egyéb társadalmi és civil szervezetek bevonására.
- d. Feltételezem, hogy egyfelől a katasztrófavédelmi feladatok, együttműködési területek, másfelől az együttműködő partnerek körének meghatározása alapján létrehozható egy mátrix rendszerű adatbázis, amely egymáshoz rendeli a veszélyelhárítási feladatokat az ellenük való védekezésre alkalmas szervezetekkel. Ezt az együttműködési mátrixot a hivatásos katasztrófavédelmi szervek vezetői, a helyszíni műveletirányítók közvetlenül használhatják a katasztrófavédelmi feladatok tervezéséhez, a kárhelyszíni beavatkozások gyors és precíz levezetéséhez.
- e. Feltételezem, hogy az általam kidolgozott egységes, komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat alkalmas a kárhelyszíni beavatkozásokban résztvevő irányítók és végrehajtó szervezetek feladatainak, a bevont szervezetekkel történő együttműködésüknek a begyakorlására.
- f. Feltételezem, hogy a kárhelyszíni beavatkozások mérhetően eredményesebbek lesznek, amennyiben a gyakorlatokat a szervezők, a résztvevők egy megfelelően kidolgozott egysége szempontrendszer alapján értékelik, a feldolgozott tapasztalatokat a felelős vezetők, szakemberek a veszélyelhárítási tervekbe beépítik, a felkészülési, védekezési feladatok során alkalmazzák.

KUTATÁSAIM SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

Kutatásaim során elsőként az állam és az egyes szervezetek katasztrófavédelmi feladatait meghatározó, hatályos jogszabályokat, törvényeket, rendeleteket, BM OKF főigazgatói intézkedéseket, szabályzókat tanulmányoztam.

Tájékozódtem a témával kapcsolatos hazai és külföldi nyomtatott és elektronikus szakirodalomban, kutattam a szakmai elemzéseket, tanulmányokat, a szakmai fórumokon elhangzott előadásokat, megjelent cikkeket, tanulmányokat, melyekre utalásokat, hivatkozásokat tettem az értekezésemben.

Felhasználtam a 20 éves hivatásos tűzoltó tiszti, főtiszti pályafutásom során a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ tanáraként, a BM OKF Műszaki Tanácsadó Testület tagjaként végzett tudományos tevékenységeim tapasztalatait, valamint a tűzoltók számára, a társszervek bevonásával általam szervezett mentési gyakorlatokon szerzett oktató munkám alkalmával összegyűjtött ismereteket. Feldolgoztam az évek alatt általam megírt vonatkozó szakmai elemzéseket, tanulmányokat, tansegédleteket, jegyzeteket.

A témában jártas szakemberekkel folytattam konzultációkat idehaza és külföldön egyaránt, amikor meghívott szakértőként vagy oktatóként különböző tűzoltói, illetve társszervi gyakorlatokon, bemutatókon, konferenciákon vettem részt.

Hipotéziseim teszteléséhez a fent említett forrásokból adatokat gyűjtöttem, majd deduktív módon a felvetéseimet igazoltam, esetleg elvettem.

Az általános kutatási módszerek közül a rendszer-szemléletű megközelítés, a kvalitatív, azon belül is a megfigyelés, különösen a gyakorlati megfigyelés és az analízis módszereit használtam abból kiindulva, hogy a jogszabályok megléte, a feladatvégzésre kötelezettek jogszabályismerete még nem egyenlő az eredményes teljesítéssel. Ehhez elemezni kell a valós események (esetünkben veszélyhelyzeti együttműködések és felkészítő gyakorlatok) tartalmát, minőségét. Természetesen a mérhetőség megköveteli a kvantitív adatelemzést is, ezért tartottam szükségesnek mind az együttműködések alakulását, tervezett fejlesztési irányát, értékelését, mind a gyakorlatok lebonyolításának ismérveit rendszerbe foglalni.

I. VESZÉLYHELYZETET ELŐIDÉZHETŐ ESEMÉNYEK, KATASZTRÓFA-KOCKÁZATOK ÁTTEKINTÉSE

Szükségesnek tartom azon veszélyforrások áttekintését, amelyek meghatározzák a védekezésre történő felkészülés feladatait, ezeknek a feladatoknak a végzésében együttműködő szervezetek közös munkáját.

A Kat. tv 44. §.-ának megfelelő csoportosítási rendszer alapján összesítem a ma hazánkban valószínűsíthető, veszélyhelyzetet előidézhető veszélyforrásokat és vázolom fel főbb jellemzőiket. Ebbe az összefoglalásba beillesztem a magyarországi KKÉ (Katasztrófa Kockázat Értékelés) által meghatározott kockázatokat, valamint kiegészítem a lakosság és a védekezésért felelős szervek felkészülése szempontjából nem elhanyagolható, más veszélyeztető tényezők bemutatásával. [1]

2011 végén a BM OKF vezetésével szakértők meghatározták azokat a katasztrófaveszélyeket, amelyekkel ma Magyarország a legnagyobb valószínűséggel szembesülhet. A meghatározás alapja a 2011 áprilisában készült 8086/1/11 számú EU Tanácsi következtetésben foglaltaknak való megfelelés céljából létrehozott KKÉ (Katasztrófa Kockázat Értékelés). [9] Ez az értékelés az alábbi legjelentősebb kockázati tényezőket határozza meg:

- árvíz, belvíz, villámárvíz, rendkívüli időjárás, erdőtűz, földrengés,
- iparbiztonsági kockázat (veszélyes anyaggal foglalkozó üzemek, veszélyes áru szállítása),
- társadalmi kockázat (menekültügy, migráció, demográfiai változások, klímaváltozás). [10]

A Kat. tv. és a KKÉ azzal a céllal határozta meg a hazánkban leggyakrabban előforduló veszélyforrásokat, hogy a védekezésbe bevonható erők-eszközök elosztása a kockázati szinteknek megfelelően történjen.

Az általam végzett veszélyforrások összefoglalásának az a célja, hogy számba vegyen minden veszélyforrást, amelynek elhárítása során számolni lehet több szervezet katasztrófavédelmi együttműködésével. Indokoltnak tartom tehát azoknak a veszélyeknek a bemutatását is, amelyek előfordulására kisebb az esély, ugyanis

komolyan súlyosbíthatja egy katasztrófa következményeit, ha az érintettek felkészületlenek, illetve számunkra ismeretlen a bekövetkezett szituáció. Példa erre a vörösiszap-katasztrófa, amikor a lakosság (és a mentésért felelős szervezetek) egyáltalán nem számítottak erre a típusú katasztrófára, ezért nem is készültek fel rá előzetesen, következésképpen az elhárítás sem ment azonnal gördülékenyen. Ez az esemény arra is rávilágított, hogy a minimális eséllyel bekövetkező, de súlyos fenyegetést hordozó veszélyekre is fel kell készülni. Ez az alapelv az EU Tanácsi következtetésben már fellelhető. Továbbá a lakosság felelősségteljes katasztrófavédelmi felkészítésébe – véleményem szerint és az Uniós elveket követve - beletartozik azokra a veszélyekre történő figyelemfelhívás is, amelyek elsődlegesen nem az országhatárainkon belül veszélyeztethetik alakosokat, hanem az Európai Unió más tagállamában. A hivatkozott Tanácsi következtetés az előírt feladatok céljaként tagállami szinten azoknak a kockázatoknak az áttekintését jelölte meg, amelyekkel az Európai Közösség szembesülhet, Európai szinten pedig a „Biztonságos Európa” megteremtését. [11]

Mindezek figyelembe vételével értekezésemben áttekintek minden olyan veszélyforrást, amellyel magyar állampolgár szembesülhet.

I.1. TERMÉSZETI EREDETŰ VESZÉLYFORRÁSOK

A természeti eredetű veszélyforrások közös jellemzője, hogy nem az emberi tevékenység okozza a veszélyhelyzetet.

Megjegyzendő, hogy a természet által okozott veszélyhelyzet súlyosságát növelhetik az emberi tényezők, például a gondatlanság, szándékosság vagy szakmaiatlanság miatt nem megfelelő felkészültség, megelőzés, védekezés.

Az alábbiakban rendszerezett veszélyforrások közül aláhúzással megjelölöm azokat, amelyeket a Kat. tv. nevez meg veszélyt kiváltására alkalmas eseménynek, NAGYBETŰKKEL azokat emelem ki, amelyeket a KKÉ nevesít kockázatként.

a) **KIEMELT JELENTŐSÉGŰ SZÉLSŐSÉGES IDŐJÁRÁSI VESZÉLYFORRÁSOK**

- ÁRVÍZ kialakulására alkalmas helyzet –ha az előrejelzések szerint az áradó víz az addig észlelt legmagasabb vízállást megközelíti és további jelentős áradás várható, vagy elháríthatatlan jégtorlasz keletkezett, vagy töltésszakadás veszélye fenyeget. A KKÉ VILLÁMÁRVIZET is nevesít kockázati tényezőként.
- BELVÍZ kialakulására alkalmas helyzet – ha a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet és a veszélyeztetés olyan mértékű, hogy a kár megelőzése, az újabb elöntések elhárítása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit.
- Erős havazás, hófúvás – ha szokatlan időpontban vagy helyen történik, illetve ha a hóesés és hófúvás több napon keresztül tart, nagy területre kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó.

b) **MÁS RENDKÍVÜLI IDŐJÁRÁS OKOZTA VESZÉLYEK,** amelyek veszélyeztetik az emberek életét, anyagi javait a lakosság alapvető ellátását.

- Szélvihar – ha az erejénél, sebességénél fogva jelentős pusztítást okoz.
- Homok-, por- vagy hóvihar – ha az emberi településeket vagy anyagi javakat sodor el, illetve temet be.
- Özönvízszerű esőzés – ha rövid idő alatt a szokásos csapadékmennyiségnél jelentősen több eső esik.
- Jégeső – ha nagy mennyiségű a jégeső, vagy nagy tömegű jégdarabok hullnak.
- Csapadékhiány – ha hosszabb időn keresztül a szokásos mértékűnél lényegesen kevesebb a csapadék.

- Hőmérsékletemelkedés – ha egy területen a megszokott értéket messze meghaladó, tartós a felmelegedés, illetve az adott évszakokhoz képest rendkívül magas a hőmérséklet.
- Hőmérsékletcsökkenés – ha egy területen tartósan, a szokásos mértéknél jelentősebben csökken a hőmérséklet, illetve az évszakhoz képest rendkívül alacsony a hőmérséklet.
- A hőmérséklet gyors változása - ha az adott terület hőmérséklete rövid időn belüli szélsőségesen megváltozik.
- Az éghajlat (mikroklíma) megváltozása – ha a légkörbe került korom, füst vagy széndioxid következtében, az adott területen a hőmérséklet és a páratartalom gyökeresen átalakul (lehűl vagy felmelegszik).
- Villámcsapás – ha másodlagos hatásként tüzet, robbanást, jelentős energiaellátási problémákat okoz.

c) **Földtani veszélyek**, amelyek súlyos károkat okozhatnak emberéletben és/vagy anyagi javakban:

- FÖLDRENGÉS – ha a földkéreg és a földfelszín gyors, nagy erejű elmozdulása észlelhető.
- Földcsuszamlás – ha a földkéreg felsőbb rétegeiben és a földfelszínen nagy mennyiségű kőzet és talaj mozdulása észlelhető.
- Hegyomlás, sziklaomlás – ha a domborzat jelentős mértékű mozdulása észlelhető.
- Vulkánkitörés – ha a földkéregben lévő, vagy azon keletkező résen át láva, szilárd kőzet, gőzök, gázok, hamu, korom jut a szabadba.

A Kat. tv. nem nevesíti külön, napjainkban többször potenciális veszélyt jelentenek az alábbi veszélyek:

d) **Természeti eredetű tűzvészek**

Ide tartozik az ERDŐTŰZ, bozóttűz, tőzegtűz, ipari vagy lakóterületen keletkezett tűz, amely különböző természeti okok miatt keletkezhet (növényi anyagok bomlása, meteor-beccsapódás, vulkánkitörés, stb.)

e) **Kozmikus eredetű katasztrófák**

A világűrben az élő szervezetekre káros sugárzást tartalmazó anyagok érkezése, becsapódása a Föld felszínébe, a légkörbe.

I.2. IPARI SZERENCSETLENSÉG, CIVILIZÁCIÓS EREDETŰ VESZÉLYEK

Ebbe a kategóriába azok a katasztrófák sorolhatók, amelyek kialakulásának előfeltétele a civilizáció léte, a tudomány, a technika, az ipari és mezőgazdasági termelés, a közlekedés és szállítás meghatározott szintje. Közvetett módon azonban a természet erői is előidézhetik ezek bekövetkezését. Egy egyébként hibátlanul működő vegyi üzemből veszélyes anyag szabadulhat ki földrengés, árvíz, tűzvész, villámcsapás, szélvihar stb. hatására.

A KKÉ megnevezésében: IPARBIZTONSÁGI KOCKÁZAT, azon belül:

- a) VESZÉLYES ANYAGGAL FOGLALKOZÓ ÜZEMEK;
- b) VESZÉLYES ÁRU SZÁLLÁTÁSA. [11]

A Kat. tv ebbe a csoportba sorolja különösen az alábbi veszélyeket:

- A veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység során a szabadba kerülő anyag az emberi életet, egészséget, továbbá a környezetet tömeges méretekben és súlyosan veszélyezteti, Veszélyes anyagok kiáramlása – az ipari, mezőgazdasági üzemekben tárolt, előállított vagy felhasznált mérgező, maró tűz- vagy robbanásveszélyes, illetve fertőző anyagok jelentős mennyiségben történő szabadba jutása. Veszélyes hulladék keletkezése – az ipari, mezőgazdasági vagy feldolgozó üzemekben keletkező további feldolgozásra alkalmatlan maró, mérgező, sugárzó vagy fertőző anyagokat nevezzük veszélyes hulladéknak. Ezek helytelen kezelése, tárolása vagy megsemmisítése súlyos környezetszennyezést vagy egészségkárosodást okozhat. Robbanás – az ipari vagy mezőgazdasági üzemekben előállított, tárolt vagy feldolgozott, tűz- vagy robbanásveszélyes anyagok detonációja.

Katasztrófális hatása lehet a lőszer- vagy robbanóanyag raktárakban, illetve a lakóhelyen bekövetkező földgáz, propánbutángáz vagy más anyagok felrobbanásának is.

- Nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés, amely a biztonságot kedvezőtlenül befolyásolja és a lakosság nem tervezett sugárterhelését idézi elő. Radioaktív anyagok szabadba jutása – az atomerőművekben, kutató- vagy egészségügyi intézményekben tárolt, előállított vagy felhasznált sugárzó anyagok kiszabadulása.

A fenti két veszély (vagy inkább három: veszélyes anyagok, veszélyes hulladékok és radiológiai anyagok kiáramlása) valóban a leggyakoribb ma Magyarországon, azonban más civilizációs katasztrófák megjelenését is figyelembe kell venniük a felkészülésért felelős vezetőknek.

A következőkben azokra a veszélyekre mutatok rá, amelyek előfordulása Magyarországon nem kizárható, illetve már történtek ilyen jellegű balesetek, veszélyhelyzetek.

- a) **Talajkiszáradás** – bányaművelés következtében a talajvízszint jelentős csökkenése, amely a talaj felső rétegének részleges vagy teljes kiszáradását és a növényzet pusztulását okozhatja.
- b) **Közlekedési veszélyhelyzetek**

- Közúti baleset – tömegközlekedési eszközök vagy más közúti járművek tömeges sérülést, halálesetet, anyagi kárt vagy súlyos veszélyt okozó balesete.
- Vasúti baleset – vasúti szerelvények, illetve vasúti járművek által okozott tömeges sérülést vagy jelentős veszélyt okozó esemény.
- Légi baleset – légi járműveknek a levegőben vagy a földön történő összeütközése, lezuhanása, meggyulladás, felrobbanása, ha az több

ember sérülését vagy halálát idézi elő, jelentős anyagi kárt vagy további veszélyt okoz.

- Vízi baleset – a vízi járművek ütközése elpusztulása vagy elsüllyedése, ha az tömeges sérülést, halálesetet vagy súlyos veszélyt okoz.
- Veszélyes légszennyezés – kedvezőtlen körülmények között a városok levegőjében a gépjárművek által kibocsátott mérgező gázok felhalmozódása.

c) **Mezőgazdasági termeléssel összefüggő katasztrófák**

- Erdőirtás – az erdőknek – elsősorban a trópusi esőerdőknek – nagy területen történő teljes kipusztítása, amely a Föld klímaváltozását eredményezheti.
- Kemizálás – a növényvédő szerek, műtrágyák indokolatlan mennyiségű vagy szakszerűtlen használata talaj- és vízszennyeződést, az állatvilág és a növényzet károsodását, illetve pusztulását okozhatja.
- Növényzetpusztítás – az adott terület eltartó képességét meghaladó számú állat szakszerűtlen tartása, amelyek elpusztítják a növényzetet – túllegeltetés.

d) **Gazdasági eredetű katasztrófák**

- Szegénység – egy ország, nép vagy népcsoport, életkörülményeinek, életszínvonalának anyagi lehetőségeinek a környezetéhez képest jelentősen alacsonyabb színvonala és ennek szociális, egészségügyi, kulturális, stb. következményei.
- Bűnözés – egy társadalom politikai rendszerének gyengülése, az általános erkölcsi hanyatlás, a gazdasági helyzet romlása, a bűnözés terjedéséhez vezethet, amely bizonyos szintet elérve megbéníthatja a társadalom életét.

- A nemzetgazdaság összeomlása – egy állam gazdasági rendszerének valamilyen külső vagy belső okból (háború, polgárháború, forradalom vagy blokád) bekövetkező működésképtelenné válása.

e) **Politikai okokra visszavezethető katasztrófák**

- Politikai válság – egy állam politikai rendszerének súlyos működési zavara, amelynek során a politikai vezetés és irányítás, az államigazgatás, a közrend és közbiztonság jelentősen meggyengül vagy megszűnik.
- Politikai forradalom – egy államban a politikai válság elmélyülésének eredményeként kialakuló gyakran fegyveres konfliktussá fajuló politikai küzdelem.
- Terrorizmus – a politikai, vallási, nemzetiségi konfliktusok megoldására vagy egy társadalmi rendszer felbomlásztására irányuló harc szélsőséges, agresszív módja.
- Proliferáció – tömegpusztító fegyverek terjedése.
- Nemzetiségi, faji ellentétek – az egymás mellett élni kényszerülő népek, népcsoportok közti viszály, amely elmérgesedve fegyveres küzdelemmé vagy akár polgárháborúvá fajulhat.
- Vallási ellentétek – a vallási türelmetlenség vagy gyűlölet szélsőséges esetében a más vallásúak üldözéséhez vagy a velük szembeni erőszakhoz vezet, amely fegyveres összetűzéseket eredményezhet.

f) **Háborús katasztrófák**

- Polgárháború – egy államon belül két vagy több egymással szemben álló csoport fegyveres küzdelme.
- Helyi háború – két vagy több állam fegyveres küzdelme, amelynek nincs az egész földrészre vagy az egész világra kiterjedő hatása.
- Koalíciós háború – egy állam és a vele szemben álló katonai szövetség, vagy két, illetve több katonai szövetség fegyveres

összecsapása, amelynek hatása kiterjed az egész földrészre vagy túlnő azon.

- Világháború – az egész világra, vagy a világ nagy részére kiterjedő fegyveres harc, világméretű katasztrófa.

g) Egyéb civilizációs katasztrófák ⁴

- Tömegrendezvények – sok ember (több tíz, esetleg több százezer fő) részvételével zajló vallási, politikai, sport vagy kulturális rendezvények, amelyek során egy pánik vagy más váratlan esemény sok súlyos sérülést vagy halálesetet okozhat.
- MIGRÁCIÓ, MENEKÜLTÜGY– nagy tömegű ember kényszerű elvándorlása, politikai, vallási, nemzetiségi üldöztetés, háború vagy az elemi létfeltételek hiánya miatt. Egyre élesebben elkülönülve jelennek meg az imigrációs és az emigrációs folyamatok miatti problémák, veszélyek, a katasztrófavédelem szempontjából elsősorban a menekülő emberek ellátása, elhelyezése, a közrend fenntartása rendkívüli megterhelést jelent a fogadó és a tranzit országoknak egyaránt.
- DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK – a Központi Statisztikai Hivatal adata szerint 2011. október 11-én Magyarország lakossága 9 937 628 fő volt, amely csökkenő tendenciát mutat. A katasztrófavédelem számára fontos információ, hogy nemcsak a hazai lakosok összlétszáma változott kedvezőtlenül, hanem az aktív korúak aránya is.
- KLÍMAVÁLTOZÁS – az éghajlati és az időjárási jellemzők drasztikus változása, melynek közvetlen jelei vannak, mint például a csapadék mennyiségének, eloszlásának átrendeződése, a légköri áramlások átalakulása, a globális felmelegedés, amelyek új veszélyek kialakulásának lehetőségét is magukban foglalják. A klímaváltozás befolyásolhatja a biztonságpolitikát is azáltal, hogy konfliktusforrásokat hordoz magában. [12]

⁴ A KKÉ megnevezésében: TÁRSADALMI KOCKÁZAT

- Energiahiány – egy ország energiaszükségletének kielégítetlensége, háború, elemi csapás, gazdasági blokádnak vagy más ok miatt, amely az egész társadalom életét megbéníthatja.

I.3. EGYÉB EREDETŰ VESZÉLYEK

a) **Biológiai katasztrófák**

- Egyes állat- vagy növényfajok túlszaporodása – vizek algásodása, a növényi vagy állati kártevők túlzott mértékű elszaporodása.
- Állatok tömeges vándorlása – sáskajárás, rágcsálók tömeges megjelenése.
- JÁRVÁNYOK (HUMÁN-, ÁLLATJÁRVÁNY)
- Járványok – emberek, állatok- vagy növények tömeges, fertőző megbetegedése.
- Fertőző betegségek megjelenése, - amelyek nem gyógyíthatók – pl. AIDS, egyes influenza-típusok. Az adott területen nem jellemző fertőző betegségek megjelenése – amelyekkel szemben a lakosság nem rendelkezik védettséggel, az egészségügyi szervek pedig nincsenek felkészülve ezek gyógyítására.
- Emberi hiba okozta biológiai katasztrófa – gondatlanság vagy szakszerűtlenség következtében a laboratóriumokból, kutatóintézetekből kiszabaduló kórokozók által előidézett fertőzés vagy járvány.
- Szándékosan előidézett biológiai katasztrófa – háború esetén, illetve terrorista akció során, mesterségesen keltett fertőzés vagy járvány, illetve a növényzet vagy az állatvilág elpusztítása.

b) **Egyéb környezeti veszélyek**

- Ivóvíz-szennyezés - ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni és felszín alatti vizek haváriászerű szennyezése, Vízszenyezés – mérgező, maró, rákkeltő, radioaktív vagy fertőző anyagoknak a felszíni álló-, folyóvizekbe, illetve a talajvízbe kerülése.
- Légszennyezettség - Bármely okból létrejövő olyan mértékű légszennyezettség, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási küszöbértéket meghaladja, Levegőszennyezés – nagyobb mennyiségű veszélyes anyag, gáz, gőz vagy por formájában történő levegőbe jutása.
- Idesorolandó – bár nincs nevesítve a Kat. tv-ben – a talajszennyezés is: a veszélyes anyagoknak a talaj felszínére vagy annak mélyebb rétegeibe kerülése, illetve a veszélyes anyagok szakszerűtlen tárolása a földön vagy földben.
- A kritikus infrastruktúrák olyan mértékű működési zavara, melynek következtében a lakosság alapvető ellátása több napon keresztül, vagy több megyét érintően akadályozott. Kritikus infrastruktúra Definíciója:⁵ Magyarországon található azon eszközök, rendszerek vagy ezek részei, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához, az egészségügyhöz, a biztonsághoz, az emberek gazdasági és szociális jólétéhez, valamint amelyek megzavarása vagy megsemmisítése, e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna.⁶

A környezetvédelmi kutatások egyéb, fokozódó erősségű, a későbbiekben akár katasztrófát is előidézhető veszélyekre is felhívják a figyelmet. A legfrissebb, világméretű érdeklődésre számot tartó, a természetet és az emberi egészséget is veszélyeztető, civilizáció okozta veszélyforrás, a fényszennyezésre (fényszmog)

⁵ Definícióját a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) kormányrendelet 1. § 25. pontja határozza meg.

⁶ 2013. március 1. napján lépett hatályba a létfontosságú rendszerek és létesítmények (a kritikus infrastruktúra elemek új megnevezése) azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvényt (Lrtv.).

veszélyeire mutat rá. A fényszmog az éjszakai égbolt művi megvilágítását jelenti, amely leginkább a nagyvárosokban figyelhető meg. A járművek, fényreklámok, kivilágított épületek és ipari létesítmények vonzáskörzetükben éjszaka is tartós világosságot okoznak, amelyek a tudósok szerint befolyással vannak az emberi szervezetre, zavart idézhetnek elő az állatok, különösen a repülő állatok (rovarok, madarak, denevérek) körében. Hazánkban a fényszennyezés és a zajszennyezés mérséklését a fenntartható fejlődés jegyében a 211/2012. (VII. 30.) kormányrendelettel módosított, az Országos Településrendezési és Építési Követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) kormányrendelet (OTÉK) írja elő. [13]

ÖSSZEGRÖZÉS

Megállapítom, hogy az összesítés demonstrálja azt a folyamatot, hogy napjainkban a veszélyforrások differenciálódnak, ezáltal számuk növekszik, továbbá új típusú veszélyek jelennek meg. A folyamatosan újuló technikai fejlődésnek, valamint a természeti tényezők változásainak köszönhetően az egyes „alapkatasztrófák” eltérő okok miatt vagy eltérő hatásokat okozva jelennek meg. Példa erre a veszélyes anyagok kiáramlását okozó balesetek, amelyeknek oka lehet gyártási, tárolási, szállítási, végfelhasználási tevékenység is, és amelyek különböző veszélyhelyzeteket idézhetnek elő. A másik szemléletes példa lehet a levegő szennyezése, amelyet okozhat hirtelen kiáramló veszélyes anyag, vagy a levegő fokozatosan telítődik a közlekedés, ipari tevékenység okozta veszélyes anyaggal.

Az általam összeállított, veszélyhelyzeteket előidézhető események, helyzetek, kockázatok rendszerezéséből kimutatható, hogy a jelenlegi szabályozások ma Magyarországot elsődlegesen mely veszélyekre tervezik felkészíteni.

A Kat. tv. és a KKE által felsorolt veszélyek elemzése során megállapítom, hogy vannak veszélyforrások, amelyek gyakori magyarországi előfordulását mindkét szabályzó kiemeli, azonban nem ugyanazokat nevezik meg a hazánkat elsődlegesen veszélyeztető tényezőként. Lásd 1. sz. mellékletben!

KÖVETKEZTETÉSEK

Megállapítom, hogy a változó civilizációs, természeti és egyéb veszélyek megjelenési formáit folyamatosan figyelemmel kell kísérni és annak megfelelően aktualizálni szükséges a katasztrófavédelmet érintő szabályzókat.

Törekedni kell arra, hogy a hatályos szabályzók a reálisan valószínűsíthető veszélyek megelőzéséhez, elhárításához szükséges védekezési módok, erők-eszközök meghatározását segítsék elő, hogy az érintett szervek összefogásával, civilek és hatóságok bevonásával a hatékony megelőzés és beavatkozás megvalósítható legyen.

Javaslom ezért a hazánkat fenyegető veszélyek körét nem törvényi szinten, hanem a végrehajtására kiadott rendeletekben definiálni, amely rugalmasabban aktualizálható, kiegészíthető, hogy az ellenük történő védekezés a valódi veszélyeztetettséghez, szükségletekhez igazítható legyen.

Az alacsonyabb szintű szabályozás a KKÉ által azonosított kockázati szintek változásának jogszabályban történő megjelenítése érdekében is hasznos lenne.

II. A JOGSZABÁLYOKBAN MEGADOTT KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ÉS IDŐSZAKOK DEFINÍCIÓINAK ELEMZÉSE

2012-ben a katasztrófavédelem új alapokra történő helyezése azt is jelentette, hogy újraértelmeztek sok, a szakmát meghatározó alapfogalmat, az új szituációk pedig új fogalmak, megnevezések bevezetését vonták maga után.

A katasztrófavédelmi szakmában végzett munkám, valamint a katasztrófavédelemben résztvevők együttműködésének kutatása során tapasztaltam, hogy egyes, az új Kat. tv.-ben, kormányrendeletben és a BM rendeletben nevesített szervezetek, feladatok megnevezése, egyes vonatkozó terminusok technikusok használata nem egységes a jogszabályokban. [4] [5]

Az együttműködési feladatok objektív kutatása szempontjából a katasztrófavédelmi feladatok és időszakok ekvivalens megnevezését alapfontosságúnak tartom. Ennek okán a fenti fogalom értelmezéseit a jogszabályokban való előfordulásuk alapján vizsgálom meg.

Kiindulásként a „katasztrófa” fogalmát vizsgálom a Kat. tv. értelmezésében:

„Katasztrófa: a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.” [1]

A definíció szerint tehát a katasztrófa olyan helyzet, állapot, amely szükségessé teszi az általa okozott károk közös, együttműködésen alapuló, összehangolt kezelését, mégpedig három időszakban: *a megelőzés, az elhárítás és a következmények felszámolása során.*

A Kat. tv. értelmezésében a katasztrófavédelem definíciója:

A különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.

Ennek alapján a katasztrófavédelem azoknak a tevékenységeknek az összessége, amellyel a katasztrófák okozta károkat kell kezelni. Ez a definíció részletesebben nevezi meg a katasztrófák kezelésének feladatait: megelőzés, veszélyek elhárítása, az előidéző okok megszüntetése, a károsító hatások csökkentése, mentés, helyreállítás. Ez a megfogalmazás nem különíti el egyértelműen a feladatvégzések időszakait.

A Kat. tv. 6. §-a a Kormány katasztrófavédelmi feladatának meghatározásakor már egyértelműen megnevezi azt a négy feladatot, amely egyben a feladatvégzés időszakait is behatárolja:

- felkészülés,
- megelőzés,
- végrehajtás,
- helyreállítás.

A Kat. tv. 7. § a végrehajtási feladatot egyértelműsíti: védekezés.

A Kat. tv. 2. § (1) a katasztrófavédelemben résztvevők feladatának megfogalmazásakor a védekezést és a következmények felszámolását nevezi meg, és nem nevesíti a felkészülési és a megelőzési feladatokat. Ez azért hiányolható, mert a későbbiekben konkrét felkészülési kötelezettségeket ír elő mindhárom jogszabály.⁷

⁷ Például a polgári védelmi szervezetek tagjainak a felkészülési (kiképzésen és gyakorlaton való részvétel) kötelezettségét a Kat. tv. 56. § (1) írja elő.

A katasztrófavédelmi feladatok közül mindössze a „megelőzés” definícióját találjuk meg a Kat. tv.-ben:

„Minden olyan tevékenység vagy előírás alkalmazása, amely a katasztrófát előidéző okokat megszünteti vagy minimálisra csökkenti, a károsító hatás valószínűségét a lehető legkisebbre korlátozza.” [1] Ez a meghatározás egyértelmű és precíz.

Szintén a Kat. tv.-ben található meg - bár csak a katasztrófa károsító hatása által érintett terület definíciójában zárójelenesen megjelenítve - a helyreállítás értelmezését: a katasztrófa következményeinek elhárítása.

A másik két időszak - felkészülés és védekezés – pontos definíciója azonban nincsen megadva sem a Kat. tv.-ben, sem a rendeletekben.

A kormányrendeletben megtalálható a beavatkozás fogalmának definíciója:

„A katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak felszámolására irányuló szervezett, tervszerű megelőző, védekező, segítségnyújtó és kárfelszámoló tevékenység.” [4]

Ez a definíció azonban nem említi a felkészülés időszakát, viszont a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás (jelen esetben kárfelszámolásnak nevezett) tevékenységet beavatkozásnak minősíti.

Megfigyelhető tehát, hogy ugyanazon tevékenység háromféle néven jelenik meg a jogszabályokban: helyreállítás, kárfelszámolás, következmények elhárítása.

A BM rendelet 46. § a katasztrófavédelmi felkészítés céljaként a katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzésre, az elhárításra és a helyreállításra való felkészülést határozza meg. [5]

A BM rendelet 49. § a megelőzési, a védekezési és a helyreállítási feladatokat nevesíti a katasztrófavédelmi felkészítés tartalmaként. [5]

Mint látható, az eltérés itt a második feladat megnevezésében van: a védekezést elhárításként is említi.

ÖSSZEGZÉS

Megállapítom, hogy a katasztrófavédelmi feladatokat, ezáltal a feladatvégzés időszakait a fenti jogszabályok nem egyértelműen határozzák meg. A védekezést elhárításként, a helyreállítást kárfelszámolásként is említik, valamint egyes esetekben

e felkészülési időszakot nem nevesítik, így nem minden esetben különíthető el egyértelműen a katasztrófavédelmi feladatok végzésének négy időszaka.

KÖVETKEZTETÉSEK

A jogalkotás és a jogalkalmazás szempontjából egyaránt elvárás és egyben kritérium, hogy mind az egyes jogszabályokon belüli, mind a különböző jogszabályokban ugyanazon tartalmat ugyanazzal a megnevezéssel jelöljenek.

Javaslom, hogy a katasztrófavédelmi feladatok és időszakok egységesen, az alábbi megnevezésekkel szerepeljenek minden szabályzóban:

1. Megelőzés;
2. Felkészülés;
3. Védekezés;
4. Helyreállítás;

III. KATASZTRÓFÁK ELLENI VÉDEKEZÉSRE TÖRTÉNŐ FELKÉSZÜLÉS IRÁNYÍTÁSI RENDJE, A KÖZIGAZGATÁSI VEZETŐK KATASZTRÓFAVÉDLEMI FELKÉSZÍTÉSE

A katasztrófavédelmi szakfeladatokat meghatározó elsődleges jogszabály a Kat. tv. A következőkben a felkészülési feladatokra fókuszálva felvázolom a katasztrófavédelmi feladatok irányításának rendjét.

Központi, kormányzati szinten a Kormány szervezi a katasztrófák felszámolására való felkészülést, a megelőzés feladatainak tárcák közötti koordinációját. Összehangolja a katasztrófavédelemmel összefüggő oktatási, elméleti és gyakorlati képzési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenységet. Megkötöi a katasztrófákkal kapcsolatos kölcsönös tájékoztatásra és segítségnyújtásra, valamint a megelőzés területén történő együttműködésre irányuló nemzetközi egyezményeket. A külföldi országnak nyújtandó katasztrófavédelmi segítség felajánlásáról, a külföldi államoktól igényelt segítségkérésről, a nemzetközi humanitárius tevékenységek végzéséről nemzetközi szerződések alapján a Kormány dönt.

A katasztrófák elleni védekezésre való felkészülés irányítása a belügyminiszter hatásköre, aki a rendvédelmi szervek és a vízügyi igazgatóságok, (szükség esetén a Terrorelhárítási Központ bevonásával) munkájának irányításával végzi ezt a feladatát.

A katasztrófák elleni védekezésre való felkészülés a rendvédelmi szervek közül a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet alapfeladata.

A nemzetközi polgári védelmi és tűzvédelmi szervezetekkel történő kapcsolatok kialakításáról, bilaterális kapcsolatok (elsősorban a szomszédos országokkal) és multilaterális kapcsolatok (*elsősorban a Visegrádi négyekkel – V4: Szlovákia, Csehország, Lengyelország, Magyarország*) fenntartásáról, az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálásáról és végrehajtásáról, Magyarország képviseletéről az EU intézményeiben a belügyminiszter gondoskodik.

A BM OKF évi rendszerességgel vesz részt nemzetközi katasztrófavédelmi, szimulációs gyakorlatokon.

A nemzetközi együttműködések kialakításának, fenntartásának, nemzetközi gyakorlatok szervezésének tapasztalatai nem kutatási témája értekezésemnek.

A központi államigazgatási szerv vezetője felelős az ágazati feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmi, megelőző védelmi feladatok irányításáért, tervezésért, szervezésért és végrehajtásáért. Kijelöli az ágazat katasztrófavédelemben részt vevő szerveit, a katasztrófavédelemben bevonható gazdálkodó szerveket és az önkéntesen jelentkező, minősített civil szervezeteket, továbbá meghatározza számukra katasztrófavédelmi feladataikat, intézkedik felkészítésükre, gondoskodik a megelőzés feltételeiről.

A központi államigazgatási szervek felépítési rendszerének áttekintése

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény az alábbi szerveket nevesíti központi államigazgatási szervként: [14]

- Kormány;
- Kormánybizottság;
- Miniszterelnökség;
- Minisztérium;
- Központi Hivatal;
- Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat;
- **Rendvédelmi szerv;**
- Kormányhivatal;
- autonóm államigazgatási szerv;
- önálló szabályozó szervek;

Rendvédelmi szervek:

- Rendőrség;
- Büntetés-végrehajtás szervezet;
- Hivatásos katasztrófavédelmi szerv;
- Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok;

Kormányhivatalok:

- Központi Statisztikai Hivatal;
- Magyar Energia Hivatal;
- Országos Atomenergia Hivatal;
- Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala;
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal;

Autonóm államigazgatási szervek:

- Közbeszerzési Hatóság;
- Egyenlő Bánásmód Hatóság;
- Gazdasági Versenyhivatal;
- Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság;

Önálló szabályozó szervek:

- Nemzeti Média- és Hírközlő Hatóság;
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete;

A BM OKF évente legalább egyszer katasztrófavédelmi felkészítésben részesíti a központi államigazgatási szerv vezetője által kijelölt személyt.⁸ A felkészítésnek témája a megelőzés során gyakorolt ágazati tervező, szervező, irányító tevékenység is. [5]

Területi szinten a megyei és a fővárosi védelmi bizottságok és elnökeik felelősek az illetékességi területükön a katasztrófák megelőzésében közreműködő szervek felkészüléséért, alkalmazásáért. A megelőzés és a felkészülés időszakában irányítják és ellenőrzik a katasztrófavédelemben érintett és a hatáskörükbe tartozó megyei szervezetek felkészítését, felkészítő gyakorlatait. Biztosítják a társadalmi és a karitatív szervezetek részvételét a felkészülésben, szervezik, összehangolják a közigazgatási szervek, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a civil szervezetek, valamint a polgári védelmi szervezetek együttműködését.

⁸ BM rendelet 56. § (1)

2011. január 1-jétől kezdték meg működésüket a megyei kormányhivatalok és Budapest Főváros Kormányhivatala. A kormányhivatalok általános hatáskörű területi államigazgatási szervek, amelyek közreműködnek a katasztrófák elleni védekezés területi szintű szervezési feladatainak ellátásában is.

Évente legalább egyszer katasztrófavédelmi felkészítésben részesíti a megyei védelmi bizottság elnökét a BM OKF, a bizottság tagjait pedig a katasztrófavédelmi igazgatóság.⁹ [5]

A felkészítés tartalma különösen a közigazgatási- és rendvédelmi szervek, valamint a társadalmi szervezetek területi szintű együttes tevékenysége, a megelőzés során ellátandó feladatok.

A helyi védekezésben részt vevő szervezetek katasztrófavédelmi felkészülésének irányítási rendje a felsőbb szintű rendszer változásait követve alakult át.

Továbbra is a polgármester (a fővárosban a főpolgármester) biztosítja a helyi, kerületi lehetőségek figyelembevételével a katasztrófavédelmi kiképzések és gyakorlatok megszervezésének feltételeit, osztja be a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárokat a települési, kerületi és munkahelyi polgári védelmi szervezetekbe.

A 2013. január 1-jén a közigazgatás átalakítása részeként életbe lépett a járási (Budapesten kerületi) államigazgatási rendszer. Országosan 175 járási, a fővárosban 23 kerületi kormányhivatal alakult. Ezzel az átalakítással megváltozott a helyi szintű katasztrófavédelmi felkészülési, az együttműködésekkel kapcsolatos döntési jogkör, amely az új rendszerben a hivatalvezető kezébe került. [15]

A járási kormányhivatalok vezetői ugyanis egyben a helyi védelmi bizottságok elnökei, helyettesei 1 fő katasztrófavédelmi és 1 fő honvédelmi szakember.

A járási hivatalokba - fokozatosan bevezetve, hivatalonként egy fő – a területileg illetékes hivatásos tűzoltó-parancsnokság állományából a megyei katasztrófavédelmi igazgató katasztrófavédelmi megbízottat nevez ki, aki a járási védelmi bizottság titkári funkcióját látja el, védelmi igazgatási feladatokat végez. Feladata a szakterülettel kapcsolatos ügyintézés segítése, a szervezet és a települések közti információáramlás biztosítása, a közbiztonsági referensek szakirányítása,

⁹ BM rendelet 57. § (1)

közreműködés a felkészítésükben, bevonásuk a katasztrófavédelmi gyakorlatok szervezésébe, az együttműködések kialakításába és fenntartásába. [16]

A helyi (járási, kerületi) védelmi bizottság elnökét önkormányzati választási ciklusonként legalább egyszer katasztrófavédelmi igazgatóság részesíti felkészítésben.

A főpolgármestert a katasztrófavédelmi igazgatóságnak felkészítésben kell részesítenie legalább két évente egyszer. A felkészítés során elsősorban a főváros katasztrófa-veszélyeztetettségéről, a veszélyelhárítási tervezés, valamint a felkészülés és megelőzés szervezet-rendszeréről is kap friss információt Budapest főpolgármestere.

Az igazgatóság évente legalább egyszer felkészítésben részesíti az I. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit, két évente a II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit, önkormányzati választási ciklusonként legalább egyszer a III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt települések polgármestereit és jegyzőit.

ÖSSZEGRÉS

Megállapítom, hogy a katasztrófák elleni védekezésre való felkészülés irányítási rendje, a jogszabályokban rögzített védelmi igazgatási hierarchia egyértelműen, egymásra épülő rendszerben rendelkezik az együttműködésre kötelezett állami szervezetek bevonására, alkalmazására vonatkozó döntési jogkörökről.

A szabályozás megfelelően gondoskodik arról, hogy a katasztrófavédelmi szakma döntés-előkészítői, szervezési, ügyintézési, szaktanácsadói közreműködéssel támogassa a felkészülést irányító szervezetek, hivatalok, bizottságok munkáját.

KÖVETKEZTETÉSEK

A védelmi igazgatási rendszer áttekintésével megállapítható, hogy a katasztrófák elleni védekezést irányító közigazgatási szervek feladatainak része a bevonható szervek közötti együttműködések koordinálása. Ez lehetővé tette az együttműködő

állami szervezetek körének pontos meghatározását, bevonásuk rendjének szabályozását.

Az együttműködések szempontjából a rendszer másik fontos eleme, hogy alapot ad a magánkézben levő, a társadalmi és a civil szervezetekkel történő együttműködések kialakításához, alkalmazásuk feltételeinek meghatározásához.

IV. A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZT VEVŐK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAINAK VIZSGÁLATA

A Kat. tv. a katasztrófavédelemmel kapcsolatosan, alapvető rendelkezésként az alábbiakat rögzíti: [1]

- *A katasztrófavédelem nemzeti ügy.*
- *A védekezés egységes irányítása állami feladat.*

A védekezési feladatok végrehajtása az alábbi módon történjen:

- Minden állampolgár közreműködésére szükség van.
- Össze kell hangolni az erre a célra létrehozott szervezetek és védekezési rendszerek működését.
- Be kell vonni más közreműködőket is.

Ezekből az alaprendelkezésekből kiindulva ebben a fejezetben megvizsgálom, hogy a hivatásos, az önkéntes, az állami és a civil szervezeteknek, a lakosságnak milyen felkészülési, részvételi és együttműködési kötelezettségeik és lehetőségeik vannak a katasztrófavédelemben való részvételre.

A katasztrófavédelmi feladatok végzése a hivatásos katasztrófavédelmi szerv alapfeladata, ezért ennek a szervnek, különösen a központi szervezetnek a felépítését, irányítási rendjét, katasztrófavédelmi feladatait részletesen mutatom be.

Az új Kat. tv. alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet munkáját közvetlenül támogatják, kiegészítik a polgári védelmi kötelezettség alapján újonnan megalakított

polgári védelmi szervezetek. Ebből adódóan létrehozásuk, kötelezettségeik, kiképzésük, együttműködési feladatokra történő felkészítésük bemutatása kellő részletességet igényel.

A feladatok végzésébe bevont más szervek, szervezetek, személyek nem alaptevékenységként végeznek katasztrófavédelmi feladatokat, ezért azok áttekintése az együttműködés szempontjából lényeges feladatokra fókuszálva történik.

IV.1. AZ ÚJ KATASZTRÓFAVÉDELMI TÖRVÉNY ALAPJÁN A

KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZT VEVŐK ÉS FELADATAIK

A védekezésben és a következmények felszámolásában részt vevők köre:¹⁰

1. Magyar Honvédség,
2. Nemzeti Adó- és Vámhivatal,
3. állami meteorológiai szolgálat,
4. állami mentőszolgálat,
5. egészségügyi államigazgatási szerv,
6. erre a célra létrehozott köztestületek,
7. állampolgárok,
8. önkéntesen részt vevő civil szervezetek
9. gazdálkodó szervezetek,
10. nem természeti katasztrófa esetén annak okozója és előidézője, az állami szervek, érintett önkormányzatok
11. rendvédelmi szervek,
12. vízügyi igazgatási szervek,
13. polgári védelmi szervezetek,

együtt: katasztrófavédelemben részt vevők. [1]

A rendvédelmi szervek, vízügyi igazgatási szervek és a hivatásos katasztrófavédelmi szervezethez szorosan kapcsolódó polgári védelmi szervezetek munkáját a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezetekről szóló (következő) pontban mutatom be. A katasztrófavédelemben részt vevők körének listája a 6. sz. mellékletben található.

¹⁰ Kat. tv. 2 § (1)

A katasztrófavédelemben részt vevők katasztrófavédelmi feladatai

E fejezetrészen összesítést készítek azokról a szervezetekről, amelyek a Kat. tv.-ben foglaltak alapján bevonhatók a védekezésekbe és a következményeik felszámolásába. A veszélyek megelőzése, következményeik elhárítására történő bevethetőségük megismerése, a katasztrófavédelmi együttműködési rendszerbe történő elhelyezésük érdekében áttekintem a katasztrófavédelmi tevékenységeiket. *Nem célom e szervezetek működésének teljes körű bemutatása, kutatásaim arra irányultak, melyek azok a katasztrófavédelmi feladatok, amelyekben részt tudnak vállalni, amelyekbe együttműködések keretében, közreműködőként bevonhatók.* Természetesen egyes, kiemelten fontos szerepet vállaló szervezetek (pl. Honvédség, Rendőrség) bemutatása részletesebb.

Elsőként minden résztvevőre vonatkoztatva megállapítom, hogy a törvény számukra előírja: „A katasztrófavédelemben részt vevők¹¹ biztosítják az állampolgárok tájékoztatásához szükséges információkat az életet, testi épséget, anyagi javakat és a környezetet veszélyeztető hatásokról.” [1]¹²

E megfogalmazás szerint minden résztvevőnek kötelessége a lakosságtájékoztatáshoz szükséges, a veszélyeztető hatásokkal kapcsolatos információkat biztosítani. Vélhetően közülük azok a részt vevő szervezetek rendelkeznek ilyen információkkal, akik felelősek a védekezési feladatok végrehajtásáért.

A közreműködő, bevonható szervezetek katasztrófavédelmi munkáját nem a Kat. tv. szabályozza, hanem az irányításukért felelős szervek által kiadott jogszabályok, törvények, rendeletek, míg a civil szervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervezettel egyeztetve alakítják ki segítségnyújtási feladatuk körét. A katasztrófavédelmi együttműködések pontos területeit az érintettek együttműködési megállapodásban rögzítik.

¹¹ Lásd a fentebb felsoroltakat!

¹² Kat. tv. 2. § (2)

IV.2. MAGYAR HONVÉDSÉG

Magyarország Alaptörvénye 45. cikkének megfelelően a Magyar Honvédség (továbbiakban: Honvédség) működését a Kormány irányítja.

Alapvető feladata Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, valamint békefenntartó és humanitárius feladatok végzése. Nem elsődleges felelőse a katasztrófhelyzetek kezelésének, azonban vitathatatlanul kiemelt szerepet játszik a katasztrófák megelőzésében, következményeik elhárításában és felszámolásában. [17]

A 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló törvény (továbbiakban: Honv. tv.) értelmezésében a Honvédség polgári irányítás alatt álló, függelmi rendszerben működő, békében az önkéntességen, rendkívüli állapotban és megelőző védelmi helyzetben az önkéntességen és az általános hadkötelezettségen alapuló állami szervezet. [14]

A Honv. tv. alapján a Honvédség a fogadó ország beleegyezésével humanitárius, segítő tevékenységet is folytat. Ennek során közreműködik olyan helyzet elhárításában és a következmények csökkentésében is, amelyet természeti vagy civilizációs katasztrófa okozott, és amely súlyosan veszélyezteteti vagy károsítja az emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, alapvető ellátását, a természeti környezetet. [14]

A Kat. tv. 2. § (1) bekezdése szintén kimondja, hogy a Honvédség közreműködik a katasztrófák elleni védekezés és a következmények felszámolásában. [1]

A honvédelemre való felkészülésben és a feladatok végrehajtásában a törvény alapján létrehozott jogalanyok és minden Magyarországon tartózkodó ember a szolgáltatások, az állampolgárok pedig a személyes szolgálat teljesítésével vesznek részt.

A Honv. tv. 36. § (2) bekezdése alapján a Honvédség fegyverhasználati jog nélkül közreműködik a katasztrófavédelemmel összefüggő feladatok végrehajtásában.

A Honvédség felhasználása esetén meg kell határozni annak célját, időtartamát, a kirendelt erők feladatait, létszámát és eszközeit, fegyverzetét, továbbá földrajzilag körülírt területét. A kirendelt erők a Honvédség állományába tartozó kijelölt parancsnok vezetésével hajtják végre a feladatot. A Honvédség szállítóeszközei és műszaki munkagépei - a rendszeresített harcjárművek és a fegyverzet kivételével - kérelemre, a honvédelemért felelős miniszter engedélyével, megállapodás alapján, térítés ellenében, ideiglenesen átengedhetők. [18]

A Honvédség – a honvédelmi miniszter engedélyével, egyedi megállapodás alapján - katasztrófavédelemmel összefüggésben közreműködik különösen a lakosság mentésében, tájékoztatásában, elsősegélynyújtásban, a szükségelszállásolásában és ellátásában, szállítási feladatokban, tűzoltásban, a lakosság ellátásához szükséges nemzetgazdasági javak mentésében, a veszélyes területek felderítésében, vegyi- és sugármentesítésben, fertőtlenítésben, a katasztrófa által sújtott területek rendjének helyreállításában és fenntartásában, a létfontosságú közművek működési feltételeinek gyors helyreállításában.

A Honvédség a katasztrófák megelőzésének, a bekövetkezésére történő felkészülés keretében a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerbe (HKR) kijelölt erők felkészítését gyakorlatok szervezésével is biztosítja, ahol elsősorban a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek, tüzesetek megelőzésében, kárelhárításban közreműködést gyakorolják. Ezek során ellenőrzik a felkészülési tervek megvalósíthatóságát is.

IV.3. NEMZETI ADÓ- ÉS VÁMHIVATAL

A veszélyes áru szállítás kockázatának csökkentése és a hatósági jogalkalmazás hatékonyságának növelése érdekében más hatóságokkal is együttműködve fellépnek a természeti örökség, a környezeti értékek megőrzése és védelme érdekében. [19]

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) és a BM OKF szerveinek munkatársai tájékoztatják egymást szakmai tapasztalataikról, kiadványaikat megküldik

egymásnak, és a kölcsönös érdeklődésre számot tartó szakterületeken közös kutatómunkát végeznek.

Kölcsönösen segítséget nyújtanak egymásnak a veszélyes anyag szállítmányok vámhatáron át történő ki- és beléptetésével, a közúti, vasúti, vízi, légi szállítmányok ellenőrzésével kapcsolatos feladatok biztonságos végrehajtásában.

A Rendvédelmi Szervek, a Magyar Honvédség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Országos Bevetésirányítási Tervének alapján a NAV állománya bevonható az árvízi védekezési feladatokba. Szükséges esetekben egymás rendelkezésére bocsátanak védelmi felszereléseket.¹³

A NAV és a BM OKF együttműködik a piacfelügyeleti területen egyes áruk termékbiztonsági előírásoknak való megfelelése érdekében.

A NAV részt vehet a veszélyes anyag szállítmányok okozta veszélyhelyzet kezelésére szervezett gyakorlatokon is.

IV.4. ÁLLAMI METEOROLÓGIAI SZOLGÁLAT

277/2005. (XII. 20.) Korm. rendelet a katasztrófa elhárítással kapcsolatos meteorológia adatszolgáltatási kötelezettséget az Országos Meteorológiai Szolgálat feladatai közé sorolja.

A szervezet a meteorológiai adatok alapján számításokat, elemzéseket végez, meteorológiai előrejelzéseket nyújt a lakosság és az intézkedésre feljogosított szervek részére. Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerről (ONER) szóló 167/2000. (V. 11.) Korm. rendelet 17§ alapján az OMSZ a lakosság nem tervezett sugárterhelését előidéző eseményre, az esemény kezeléséhez és az arra való felkészüléshez szükséges adatokat biztosítja a BM OKF bázisán lévő Kormányzati Koordinációs Bizottság (KKB) Veszélyhelyzeti Központja számára. [20]

A szélsőséges meteorológiai jelenség okozta környezeti katasztrófa és az ipari, nukleáris baleset megelőzéséhez, elhárításához biztosítja a szükséges meteorológiai adatokat. Közreműködése nélkülözhetetlen az élet- és egészségvédelmi, a katasztrófavédelmi és a vízkárelhárítási intézkedések meghozatalában.

¹³ pl.: bőr- és légzésvédő eszközöket, sugárszint mérőket.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat területi (Miskolc, Pécs, Szeged, Siófok, Debrecen) meteorológiai központjai és a BM OKF területi szintű együttműködést alakítanak ki az országos szintű együttműködési megállapodásban foglaltaknak megfelelően.

A katasztrófákra történő felkészülési gyakorlatokon a gyors és pontos adatközlés eszközeit, módjait lehet és érdemes tesztelni. [21]

IV.5. ÁLLAMI MENTŐSZOLGÁLAT

Az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) egységes állami egészségügyi intézmény, melynek feladata az életmentés, a sürgős ellátás biztosítása. Az OMSZ alapfeladatként mentő és őrzött betegszállítást végez.

Az OMSZ bevetését, mentőegység kiküldését a helyszín egészségügyi biztosítására, mentés céljából, különösen a személyi sérüléssel járó baleset, tömeges baleset, katasztrófa esetén, váratlanul kialakult, illetve várhatóan kialakuló, a helyszínen mentési készenlélet igénylő veszélyhelyzetben a helyszínen intézkedő hatóság kérheti. [22]

Tömeges vagy súlyos baleset helyszínén a BM OKF biztosítja a speciális katasztrófavédelmi egységek részvételét a mentési munkálatokban.

A katasztrófaveszély, veszélyhelyzet következményeinek hatékony felszámolásában való együttműködés kialakítása, fejlesztése érdekében az OMSZ szakemberei részt vesznek törzsvezetési és katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatokon.

IV.6. EGÉSZSÉGÜGYI ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERV

Az állami egészségügyi államigazgatási szerv az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) szervezetrendszerében működő Országos Tisztifőorvosi Hivatala (OTH). [23]

Az OTH az ÁNTSZ irányítása alá tartozó országos intézeteinek szakmai irányító szerve. Részt vesz többek között az országos népegészségügyi programok kidolgozásában, koordinálásában.

Az OTH feladatai ellátása során együttműködik a társhatóságokkal (pl. állat- és növényegészségügy, munkavédelmi felügyelőség, katasztrófavédelem, NAV, Honvédség egészségügyi szolgálata, büntetés-végrehajtás, OEP stb.).

Az együttműködések konkrét feladatait kétoldalú megállapodásban rögzítették.

Ennek értelmében kölcsönösen biztosítják egymás számára a BM OKF ügyeleti és az OTH gyorsreagálási szervezetén keresztül biztosítja szükséges információkat.

Bioterrorizmus, kémiai kockázat, járványügy területén információk átadásával, a katasztrófák vizsgálatok végzése Biológiai kóroki tényező vagy tömeges migráció által előidézett veszélyhelyzetekben, katasztrófa helyzetekben meghatározza a fertőtlenítendő terület nagyságát és az alkalmazandó fertőtlenítőszert, hivatalos állásfoglalást készít. Az egészséget veszélyeztető vegyi, mikrobiológiai és sugár expozíciót eredményező esemény (pl. ipari baleset, terrorcselekmény) esetén részt vesz az adott anyag azonosításában, a lakosság és a mentésben résztvevők egészségkárosodásának kockázatbecslésében, egészségvédelmi vizsgálatokban.

IV.7. KATASZTRÓFAVÉDELMI CÉLRA LÉTREHOZOTT KÖZTESTÜLETEK

A Kat. tv. értelmében részt vesznek a katasztrófák elleni védekezésben az erre a célra létrehozott köztestületek. Az új törvény életbe lépése előtt az önkormányzatok és a tűzoltó egyesületek közötti megállapodás értelmében létrehozott, a település tűzvédelméért felelős köztestületek az Önkéntes Tűzoltóságok voltak. Az átalakult katasztrófavédelmi szabályozás szerint az eddigi köztestületi tűzoltóságok önkormányzati tűzoltóság néven működnek tovább, vonulási területtel rendelkeznek.¹⁴

A törvény értelmében a települési önkormányzat közigazgatási területén működhetnek önkéntes tűzoltó egyesületek is, akik szintén nem köztestületek, hanem civil szervezetek. A tűzoltó egyesületek a hivatásos tűzoltósággal kötött

¹⁴ Hasonlóan, mint a létesítményi tűzoltóságoknál.

együttműködési megállapodás alapján és annak szakmai iránymutatása szerint készenléti szolgálat keretében látnak el székhelyükön tűzoltási és műszaki mentési feladatokat, közreműködnek közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában. [1]

A tűzoltó egyesületek személyi állományának felkészítése a katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatokon valósítható meg legeredményesebben, ott szerezhetnek első kézből naprakész ismereteket a szakmáról, a bevetési módokról. Meg kell jegyezni, hogy a tűzoltó egyesületek eszközei nem a legmodernebbek, ugyanis leginkább más, hivatásos (magyar és külföldi) tűzoltóságoktól kapnak adományként felszereléseket, ezért még inkább szükség van megismertetni őket a modern eljárásokkal.

IV.8. ÁLLAMPOLGÁROK RÉSZVÉTELE A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN

„Minden állampolgárnak, illetve személynek joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő katasztrófaveszélyt, elsajátítsa az irányadó védekezési szabályokat, továbbá joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.” [1] ¹⁵

IV.8.1. FIATALKORÚAK ÉS A FELNŐTT LAKOSSÁG RÉSZVÉTELE A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN

A lakosok emberi és törvényi kötelessége saját maguk és hozzátartozóik életének, anyagi javaiknak, környezetüknek a védelme, valamint gondoskodniuk kell arról, hogy a felügyeletük alatt álló személyek, gyermekek ne okozzanak veszélyhelyzeteket.

A fiatalok a megelőzéshez, meneküléshez, mentéshez szükséges ismereteket szervezett módon a közoktatásban szerezhetik meg. A 2012/2013. tanévtől kezdődően újszerű módon, a középiskolák 9-11. évfolyamos diákjai közösségi szolgálat keretében - a számukra a köznevelési törvényben előírt, 50 órai önkéntes

¹⁵ Kat. tv. 1 § (2)

feladat felmenő rendszerben történő teljesítésével –, részt vehetnek a katasztrófavédelemnél folyó munkában a tanítási időszakban és a nyári szünetekben.[23]

A felnőtt lakosság számára a katasztrófák megelőzésének, a védekezési szabályoknak a megismertetését (a lakosság katasztrófavédelmi felkészítését) a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, valamint szakmai irányításukkal a tűz- és polgári védelmi feladatok végzésében közreműködő szervezetek végzik. Tervezetten legfőképpen a települések önkormányzati tűzoltóságai (ÖTP), önkéntes tűzoltó egyesületek, a Magyar Polgári Védelmi Szövetség (MPVSZ) és a Magyar Tűzoltó Szövetség (MTSZ) tagjainak közreműködésére épít a BM OKF, amely feladatot az érintett szervezettel kötött együttműködési megállapodásokba is belefoglalják.

A BM OKF a közoktatásban (óvodai, alap- és középfokú nevelésben) dolgozó pedagógusok számára a fiatalok katasztrófavédelmi neveléséhez-oktatásához tananyagot és módszertani segédletet állít össze. Ezeket az igazgatóságok vagy a kirendeltségek közreműködésével, lehetőség szerint felkészítő foglalkozás keretében adják át számukra. A pedagógusok felkészítésére külön tervet készít a BM OKF.

A lakosság és a közoktatásban részt vevők felkészítését a BM rendelet szabályozza.¹⁶ Ennek értelmében aktív és passzív felkészítő módszerekkel (rendezvények, elektronikus és nyomtatott kiadványok stb.) a hivatásos katasztrófavédelmi szervek megismertetik a lakossággal a veszély esetén követendő magatartási szabályokat, hogy megóvhassák saját magukat és környezetüket, és felkészülten, biztonságosa tudjanak közreműködni a helyben jelentkező veszélyek elleni védekezésben. [5]

Magyarországon az állampolgárok a katasztrófák elleni védekezésben kötelező és önkéntes alapon vehetnek részt.

A kötelező polgári védelmi feladatok teljesítésének módjai

Az Alaptörvény a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú állampolgárok számára a katasztrófavédelmi feladataik ellátása érdekében polgári védelmi kötelezettséget ír elő.¹⁷ [17]

¹⁶ 62/2012. BM rendelet 67. §-a

¹⁷ Alaptörvény XXXI. cikk (5)

„A polgári védelmi kötelezettség adatszolgáltatási, bejelentési, megjelenési kötelezettséget és a polgári védelmi szolgálatot foglalja magában.”¹⁸ [1]

Polgári védelmi szolgálatot lehet teljesíteni munkahelyi, helyi, területi vagy központi köteles polgári védelmi szervezetben.¹⁹ [1]

A Belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezetekről szóló fejezetben részletesen bemutatom be a polgári védelmi szervezetek feladatait.

Az önkéntesen vállalt polgári védelmi feladatok végzésének módjai

Önkéntes tagnak jelentkezhetnek az állampolgárok köteles polgári védelmi szervezetbe is.²⁰ Ehhez nyilatkozniuk kell a rendelkezésre állásukról, majd a többi tagra vonatkozó szabályok alapján bevonhatók például műszaki mentésbe, egészségügyi ellátásba, kitelepítésbe. [1]

Önkéntes, minősített mentőszervezetbe is beléphet, aki speciális képzettséggel, felszereléssel, eszközzel rendelkezik. Ezek a szervezetek nemzetközi minősítő gyakorlaton bizonyították, hogy szükség esetén ki tudják egészíteni a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet védekezési munkáját. *Ezeknek a speciális mentőszervezeteknek a munkáját a következő pontban mutatom be.*

Önkéntes társadalmi, karitatív, civil szervezetek, szövetségek, egyesületek is működnek hazánkban, amelyek feladatai között szerepel a katasztrófák megelőzésében való közreműködés. Tagjai humanitárius tevékenységet végeznek, katasztrófák idején segítik a rászoruló embereket, részt vesznek a mentésben, védekezésben, veszélyelhárítási tervben meghatározott feladatokat látnak el.

Az állampolgároknak mind a kötelező, mind az önkéntesen vállalt munka feltételeként előzetesen, még a megelőzés időszakában, vagy legkésőbb a munka megkezdése előtt elméleti és gyakorlati kiképzésen kell részt venniük.

Ennek során megismerik azokat a katasztrófavédelemhez kapcsolódó, valamint munka- és balesetvédelmi szabályokat, amelyek elengedhetetlenek a biztonságos munkavégzéshez. A gyakorlati felkészülésen, megtervezett és előkészített

¹⁸ Kat. tv. 55. § (1)

¹⁹ Kat. tv. 60. § (1)

²⁰ Kat. tv. 60. § (1)

szituációkban megtapasztalhatják a résztvevők azt is, hogy a szélsőséges körülmények, a pánikhelyzet, más szervezetekhez való alkalmazkodás és egyéb rendkívüli tényezők hogyan befolyásolhatják munkájukat. Ezeken a gyakorlatokon a többi résztvevővel való együttműködést célirányosan lehet gyakorolni.

Nagyon fontos, hogy segítői, és ne hátráltatói legyenek a mentést irányító vezetők, nehogy a felkészületlenségük miatt saját maguk váljanak további veszélyhelyzet okozójává, esetleg őket kelljen menteni.

IV.8.2. KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT A HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEZETEKNEÉL

A közösségi szolgálat fogalma és céljai

A „közösségi szolgálat: szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása.”²¹ [23]

A Nemzeti Alaptanterv (NAT) fejlesztési területként, nevelési célként nevezi meg a másokért való felelősségvállalást, az önkéntes segítő magatartást. [24]

Az iskolai közösségi szolgálat önkéntes tevékenység, amelynek pedagógiai céljai vannak, ezért az iskolai közösségi szolgálat nem tartozik a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény (továbbiakban: Köt) hatálya alá.[25]

Az önkéntesség meghatározása:

„Az önkéntesség olyan tevékenység, amelyet a személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, a pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva. Sajátos értékeket hordoz magában, amely megkülönbözteti a fizetett munkától. Önmagában jó és értékes, egy mód, mellyel képessé tehetjük a társadalom tagjait, hogy aktív szerepet vállaljanak mind tágabb földrajzi, mind szűkebb érdekközösségekben, mely egyidejűleg hasznos

²¹ Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 4.§ (13.)

a támogatásra szorulóknak és az önkéntes munkát végzőknek is. Az önkéntesség nem helyettesítheti a fizetett munkaerőt.” [25]

A közösségi szolgálat céljai a hazai önkéntességre vonatkozó nemzeti stratégia céljaival vannak összhangban.

A középiskolai diákok közösségi szolgálata egyrészt önkéntes munkát feltételez, másrészt ennek elvégzése a Köt. értelmében kötelező érvényű. A szolgálat teljesítésének helyét azonban a diákok maguk választhatják ki az önkéntesek fogadására alkalmasnak minősített és az iskolájukkal együttműködési megállapodást kötött szervezetek, intézmények közül. Így - sajátos módon – kötelezően, tervezetten és szervezeten, de mégis önkéntes munkát végeznek a diákok. Ez a munka felbecsülhetetlen értékeket hordozhat magában, ha megfelelően elő van készítve és van megszervezve. A Kat. tv.-be nem kerülhetett be a középiskolás diákok katasztrófavédelemben való bevonásának lehetősége, mivel hatályba lépésének idején (2012. január 1.) még nem fogadták el a köznevelési törvényt²². Azonban a katasztrófavédelemben együttműködő szervezetek között fontos helye és szerepe van az iskolai tanulócsoportoknak, ezért a velük való együttműködést érdemesnek tartom külön megvizsgálni.

Az együttműködésük jogszabályi alapja, hogy új törvényi szabályozás értelmében már a nem közhasznú szervezetek is fogadhatnak önkénteseket. (2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (továbbiakban: Civil tv.) 3. § (1) A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet alaptevékenysége körében, a helyi önkormányzatok pedig közszolgáltatási és katasztrófavédelmi feladatai körében lehet fogadó szervezet lehet. [27]

A másik oldalról – diákok – a köznevelési törvény végrehajtási rendelete, vagyis a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 133. § (2) teszi lehetővé, hogy a középiskolások a közösségi szolgálatukat a katasztrófavédelem területén teljesítsék.[28]

²² A köznevelési törvény 2012 szeptemberétől hatályos.

A katasztrófavédelem kiemelt célja, hogy kialakítsa az állampolgároknak az önmagán és környezetén segíteni képes és hajlandó mentalitást, a biztonságra törekvés kultúráját. Ennek a gondolkodásmódnak és a védekezésre való képességnek a megteremtését minél fiatalabb korban el kell kezdeni.

A hivatásos katasztrófavédelem éppen ezért az elsők között csatlakozott a közösségi szolgálatot teljesítő középiskolai diákok befogadására jelentkező intézmények, szervezetek közé. Megteremtette a feltételét, hogy a diákoknak bekapcsolódhassanak a tűzmelegelőzési és a tűzvédelmi, a polgári védelmi és az iparbiztonsági szakterület munkájába a katasztrófavédelem szerveinél (megyei igazgatóságokon, kirendeltségeken, tűzoltó-parancsnokságokon), valamint saját környezetükben (pl. segítségnyújtás iskolai tűzriadó tervkészítésében, ifjúság- és lakosság tájékoztatásban, kapcsolódó rendezvények előkészítésében, lebonyolításában). Bevonja a fiatalokat a szervezet napi feladatainak végzésébe, közreműködhetnek a megelőzési, felkészülési feladatokban, gyakorlatok előkészítésében és végrehajtásában (pl. imitátorként), a beavatkozások háttértámogatásában is. Az aktuális védelmi feladatok helyi szintű előkészítése és végrehajtása mindig sok ember adminisztratív és logisztikai munkáját igényli. A 2013. évtől a járási szintű védekezési munka erősítését szorgalmazza az állam - különösen a vízvédelemmel kapcsolatos feladatok kaptak prioritást -, ezért a kapcsolódó feladatok végzésében a diákok komoly segítséget jelenthetnek.

A közösségi szolgálat során végzendő feladatokkal kapcsolatos alapelveket, szabályokat, jogokat, kötelezettségeket együttműködési megállapodásokban rögzíti az iskola és a katasztrófavédelem területi szerve.²³

Az együttműködési megállapodásban az aláíró felek adatain kívül szerepelni kell a vállalt kötelezettségeknek, a részt vevő tanulók maximális létszámnak, a teljesítésigazolás módjának, a foglalkoztatás időtartamának (amely nem lehet egyszerre több 3 óránál), a szakmai koordinátor(ok) adatainak, az esetleges felmerülő költségek biztosításáról szóló megállapodásnak, a szereplők felelősségvállalásának (baleset esetén a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény, a munka

²³ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 45. pontja

törvénykönyve alapján), ha szükséges, a diákok számára megkülönböztető jelzés (póló, kitűző) biztosításának. [29]

Általános elvként elmondható, hogy a diákok bevonása a hétköznapi feladatokba nem veszélyeztetheti, és nem helyettesítheti az ott dolgozók munkáját.

Előre tájékoztatni kell a jelentkezőket a szolgálat céljáról, a lehetséges feladatokról.

A munka megkezdése előtt biztosítani kell a felkészítés és lebonyolítás szakmai és tárgyi feltételeit.

A szolgálat során mindvégig figyelemmel kell lenni a biztonsági előírásokra, a motiváltság fenntartása, a kijelölt mentorok lelkiismeretes munkájára, a program lebonyolításának és kiértékelésének alaposságára.

A 2012-2013. évi tanévben elsőként az alábbi iskolák keresték meg a megyéjük katasztrófavédelmi igazgatóságát együttműködések megkötése céljából:

- Győr-Moson-Sopron megyében a Bercsényi Miklós Középiskola, [30]
- Békés megyében a Békés Megyei Tisza Kálmán Közoktatási Intézmény, [31]
- Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Szentannai Sámuel Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, [32]
- Csongrád megyében a Bartha János Kertészeti Szakközépiskola és a Zsoldos Ferenc Középiskola és Szakiskola, Szegedi Ipari, Szolgáltató és Szakképző Iskola Déri Miksa tagintézménye, [33]
- Békés megyében a Békés Megyei Tisza Kálmán Közoktatási Intézmény. [34]

2013 tavaszán az elméleti felkészítés és a balesetvédelmi, biztonsági eligazítást követően a diákok elkezdték a gyakorlati munkát közvetlen lakóhelyükön: a hóolvadás miatt sürgőssé vált vízelvezető árkok tisztításában és karbantartásában, a belvizek és a fenyegető árvizek elleni védekezés során homokzsákok töltésében, hordásában vettek részt.

ÖSSZEGZÉS

A közösségi szolgálat több szempontból is a kiemelkedően hasznos.

A diákok oldaláról és pedagógiai szempontból tekintve fontos, hogy az önkéntes munkával személyiségük fejlődhet, önmagukért és környezetükért felelősséget érző

és vállaló, a megelőzésben és a védekezésben felkészülten részt venni képes felnőttekké válhatnak.

A katasztrófavédelem szempontjából a lakosságfelkészítés igen hasznos eszköze hosszú távon a fiatalok mentalitásának alakítása, felkészültségük fejlesztése, továbbá azonnali, hatékony segítség a diákok munkája a napi tevékenységben.

RÉSZKÖVETKEZTETÉS

Javaslom, hogy 3 év múlva (2016-ban), amikor az első, közösségi szolgálatot teljesítő diákok leérettségiztek, szakemberek és az érintettek bevonásával a tapasztalatok mélyreható elemzésére kerüljön sor. A kiértékelését követően reálisan megállapítható, hogy a rendszer teljesítette-e a kitűzött célokat, illetve milyen módosításokat szükséges megtenni.

Ennek alapján kerüljön kidolgozásra annak a lehetősége is, hogyan lehet a nem érettségire, hanem szakmunkára készülő középiskolai diákokat is bevonni az önkéntes rendszerbe. Minden bizonnyal ők is részt tudnának venni a szervezetek munkájában.

Indokolt ez a törekvés abból a szempontból is, hogy a társadalomnak kötelessége minden fiatal nevelése.

A megkezdett folyamat továbbvitele céljából hasznosnak tartom a felsőoktatás rendszerébe törvényi szabályozással beilleszteni a katasztrófavédelmi feladatokban való részvétel hasonló típusú kötelezőségét és lehetőségét.

IV.8.3. KÖZMUNKÁSOK RÉSZVÉTELE A KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK VÉGZÉSÉBEN

Szintén időbeli eltérés miatt nem kerülhetett bele a Kat. tv.-be közmunkások részvételéről szóló passzus, pedig ez a réteg is igen jelentős a számát és a lehetséges munkáját illetően is. Az önkormányzatoknak lehetőségük van közhasznú munkavégzéssel megoldani a helyi vízkár elleni védekezési feladatokat, így az átereszek tisztítását, gyomtalanítását, árokásást. Nagy kiterjedésű vagy tartós vízkár

elleni védekezés során a területileg illetékes Vízügyi Igazgatóságok, Vízügyi Társulások alkalmazásában nagyobb létszámú, szervezett munkaerő bevonására kerülhet sor.

A 2012. második felétől a települések polgármesterei és állami szervek alkalmaznak szerződéssel közmunkásokat katasztrófavédelemmel kapcsolatos munkára.

Például a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság folyó- és patakmedrek tisztítására, a folyóparton bozótirtásra szerződött közmunkásokat.

Kutatásaim szerint ez a terület még szabályozásokra szorul, azonban nagyon segítség lenne a helyi katasztrófavédelmi feladatokat végzők számára, ha jogszerűen, közreműködőként bevonhatók lennének a közmunkások a katasztrófavédelmi megelőzési és védekezési munkálatokba. Ebből következik, hogy felkészítésük, elméleti és gyakorlati kiképzésük rendjét szintén be kell majd építeni a közreműködő szervezetek együttműködésének szabályozásába.

IV.9. ÖNKÉNTES CIVIL SZERVEZETEK

IV.9.1. ÁLTALÁNOS ÖNKÉNTES CIVIL SZERVEZETEK

Önkéntes társadalmi és karitatív civil szervezetek, alapítványok, egyesületek, szövetségek fogalmazzák bele alapító okirataikba, szervezeti és működési szabályzataikba, jelölik meg célként a katasztrófák elleni küzdelemben való részvételt.

A BM OKF stratégiai partnerként tekint ezekre a szervezetekre, hiszen egy esetleges katasztrófa idején hatékonyan tudják támogatni a hivatásos szervek munkáját a közbiztonság megerősítésében, a logisztikai feladatok ellátásában.

Szükség van azonban egyrészt munkájukat összehangolni, másrészt felkészíteni őket a katasztrófák idején történő együttműködésre.

A **karitatív szervezetek** működése elsősorban a károsultak fizikai, anyagi, lelki támogatására, élelmiszerek, természetbeni adományok gyűjtésére és adományozására, a kiosztásban való segédkezésre terjed ki. A vörösiszap-katasztrófa

idején a legtöbbet segítő szervezetek voltak a Magyar Vöröskereszt, a Magyar Katolikus Karitás, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Baptista Szeretetszolgálat.

Az **alapítványok, egyesületek** katasztrófavédelmi feladata az emberi élet és a vagyoni elemek biztonságának fenntartása, a nemzetgazdasági erőforrások kritikus időszakban történő működtetésének garantálása érdekében.

Közülük a legjelentősebbek a Magyar Polgári Védelmi Szövetség (MPVSZ), Magyar Tűzoltó Szövetség, (MTSZ), Létesítményi és Önkéntes Tűzoltóságok Országos Szövetsége (LÖTOSZ), Létesítményi Tűzoltóságok Országos Szövetsége (LTOSZ), Önkéntes Tűzoltó Egyesületek, Országos Polgárőr Szövetség (OPSZ).

Minden önkéntes civil szervezet számára a BM OKF és területi szervei felkészítéseket tartanak, részt vesznek közös, katasztrófavédelmi gyakorlatokon.

IV.9.2. SPECIÁLIS ÖNKÉNTES MENTŐCSOPORTOK

A katasztrófák elleni védekezésben önkéntesen közreműködő civil szervezetek a mentőszervezetek, amelyek létrehozásáról, működéséről részletesebb, áttekintő ismertetést adok.

Önkéntes mentőszervezetnek azt a civil szervezetet tekintjük, amely **különleges kiképzésű személyi állománnyal** rendelkezik, speciális technikai eszközökkel felszerelt, így a katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére alkalmas lehet. Személyi állományukat társadalmi és karitatív szervezetek, gazdálkodó szervek tagjai, speciális esetekben felkért szakértők alkotják. Létszámuk átlagban 40 és 80 fő közötti.

A **mentőcsapat** mentőegységekből álló, speciális eszközökkel felszerelt, összevont alakulat, amely a feladat végrehajtására több mentőszervezetből vagy önkormányzati, illetve állami szervezetből, továbbá szakértők bevonásával kerül létrehozásra. [4]

Az önkéntes mentőcsapatok speciális mentési feladatokat látnak el, például, kutyás mentő, árvízvédelmi műszaki-mentő, tűzoltó műszaki-mentő, magasból és mélyből való mentési feladatok, romok alól mentés, vízkár-elhárítási, légi felderítés, vízfelszíni és –alatti (búvár) kutatás-mentés, kötéltechnikás mentés, egészségügyi és pszichoszociális ellátás, tűzoltás, mentés rendkívüli időjárás okozta veszélyhelyzetekben

A mentőcsapat az ENSZ INSARAG Irányelvek szerinti komponensekből áll:

- Vezetési komponens;
- Mentési Komponens;
- Logisztikai komponens (szállító, ellátó).

Önkéntes mentőszervezetek a magyarországi katasztrófák elleni védekezésben és a nemzetközi segítségnyújtásban akkor vehetnek részt, ha fizikai és egészségügyi állapotuk alapján alkalmasak a vállalt mentési feladatok végzésére, továbbá, ha megfelelnek az alábbi feltételeknek:

- A területi hivatásos katasztrófavédelmi szerv által lefolytatott Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott képzettségi, felkészültségi alapkövetelményeknek eleget tesznek. [35] (Nemzeti Minősítési Rendszer: a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve által kidolgozott szakmai követelményrendszer teljesítésén alapuló, 5 évente megújítandó minősítés.)[1] A minősítő gyakorlatokat megszervezni és értékelni a BM OKF által kiadott „Szervezeti és műveleti irányelv a Nemzeti Minősítéshez alapvető szakmai követelmény a mentésbe bevonható hazai, önkéntes mentőszervezetek részére az árvíz-védekezési és-mentési képességek, komplex árvízi védekezés szakterületre, vízimentő, búvár, kötéltechnikai mentő, mentőkutyás, tevékenységre” című irányelv alapján kell.
- Együttműködési megállapodást kötnek a hivatásos katasztrófavédelem területi szervével, amelyben elfogadják a BM OKF koordinációs és – beavatkozás esetében – irányítási jogát, ezáltal a hivatásos katasztrófavédelmi szervek nyilvántartásába kerülnek.
- Részt vesznek gyakorlatokon, ezáltal képessé válnak a katasztrófák elleni védekezésben feladatot ellátó valamennyi más szervezettel való együttműködésre is.

Az önkéntesekből álló, speciális rendeltetésű, gyors reagáló képességű mentőcsoportok tagjaik képessége, képezése, eszközeik és felszereléseik függvényében vonhatók be katasztrófavédelmi feladatok végzésébe. Alkalmazásukra a Kat. tv. és végrehajtási kormányrendelete szerint akkor kerülhet sor, ha az elsődleges beavatkozók vagy a megalakított polgári védelmi szervezetek erői, eszközei nem megfelelőek, vagy nem elegendők a veszélyhelyzet felszámolásához, illetve, ha azt a lakosság, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme azt indokoltá teszi. Működésük három szinten lehetséges: központi, területi és a helyi védekezés segítése érdekében járási szinten. [4]

Központi és a megyei mentőcsapatok már megalakultak 2012-ben, a járási csoportok megalakítását 2013 áprilisától tervezik a szakemberek. A tervek szerint Vas megyében várható elsőként járási mentőcsapat megalakítása.

Az országos, hivatásos nehéz kutató-mentő mentőszervezet a HUNOR (Hungarian National Organisation For Rescue Services). Tagjai hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakértők (katasztrófavédelmi szakember, tűzoltó, logisztikus stb.), társszervek hivatásos, főállású szakértői (mentőorvos, mentőtiszt, mentő szakápoló, pszichológus, statikus mérnök). A csapat alkalmas a bekövetkezett veszélyhelyzetek, katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátására, az elsőként beavatkozók megerősítésére. Szakfeladata a romok alatt rekedt áldozatok keresése, mentése, szükség szerint elsősegélynyújtás. A tervek szerint a Hunor Mentőszervezet több mint kétszáz fős lesz 2013 tavaszán folytatódott a toborozás ebbe a mentőcsapatba, ahová a hivatásos tűzoltók 2013. március 8-ig jelentkezhetnek.

A HUSZÁR közepes kutató-mentő csapat, amelyet önkéntes különleges kutató-mentő egységek alkotnak. A HUSZÁR csapat vezetését és irányítását nemzetközi bevetés esetén a BM OKF végzi, a csapat a riasztást is a BM OKF-től kapja.

Mindkét mentőcsapat szakmai felügyeletét és koordinációját, a mentőcsapat tagjainak kiválasztását a BM OKF területi szervének útján a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség látja el, a beosztó határozatok készítését a BM OKF területi szerve végzi. Nemzetközi segítségnyújtás koordinációját a BM OKF Nemzetközi Főosztály fogja össze.

2012-ben Nemzeti Minősítő Gyakorlatok sikeres végrehajtásával az alábbi mentőszervezetek működnek önkéntes, minősített mentőcsoportként az országban:

A megyék és a főváros védelmére, a régió megsegítésére a katasztrófavédelmi igazgatóságokkal kötött megállapodások alapján létrejöttek az alábbi önkéntes mentőszervezetek:

Mentőcsoportok (MCS):

- Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentő Szervezet (*főváros*),
- Petőfi MCS (*Bács-Kiskun megye*),
- Mecsek MCS (*Baranya megye*),
- Körös MCS (*Békés megye*),
- Bükk MCS (*Borsod-Abaúj-Zemplén megye*),
- Maros MCS (*Csongrád megye*),
- Moson MCS (*Győr-Moson-Sopron megye*),
- Hortobágy MCS (*Hajdú-Bihar megye*),
- Mátra MCS (*Heves megye*),
- Tisza MCS (*Jász-Nagykun-Szolnok megye*),
- Turul MCS (*Komárom-Esztergom megye*),
- Palóc MCS (*Nógrád megye*),
- Pilis MCS (*Pest megye*),
- Somogy MCS (*Somogy megye*),
- Nyír MCS (*Szabolcs-Szatmár-Bereg megye*),
- Gemenc MCS (*Tolna megye*),
- Órség MCS (*Vas megye*),
- Zala Különleges Mentők Közhasznú Egyesülete (*Zala megye*),

Megalakításukat a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek kezdeményezték.

A központi szervezetbe toborzás útján lehetett, lehet jelentkezni, majd a szigorú alkalmassági feltételeknek való megfelelést követően lehetett, lehet bekerülni.

A területi szervek megalakulásának alapja, hogy a katasztrófavédelmi igazgatóságok megkeresték a megyében működő, önálló jogi személyiségű vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteket (pl. gazdálkodó szervezeteket,

önkéntes tűzoltó egyesületeket, egészségügyi szolgáltató gazdasági társaságokat, közhasznú szervezeteket), akikkel megállapodást kötöttek arról, hogy - önállóságuk tiszteletben tartása mellett - csatlakoznak a megyei mentőcsapathoz. A megállapodásban kinyilvánították, és a későbbiekben ünnepélyes esküt is tettek, hogy Magyarország természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezésében részt vesznek.

A mentőszervezetek elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnek, amely során speciális hazai és nemzetközi terminológiákat, módszereket, eljárásokat ismernek meg az aktuális jogi környezetben.

Az elméleti ismeretek tartalma: katasztrófa-elhárítás, mentés jogszabályi előírásai, polgári védelmi kötelezettség, polgári védelmi szervezetek, bevetés, irányítás, tervezés, szervezés, nemzetközi terminológiák, fogalmak, szervezetek, módszerek, eljárások, nemzetközi segítségnyújtás elvei és gyakorlata, mentésben való részvétel alapelvei, ENSZ INSARAG (Nemzetközi Kutatási és Mentési Tanácsadó Csoport) irányelvek, vezetési ismeretek, módszerek, csoportstratégiák, motiváció.

A gyakorlati felkészítések célja bevetés-szervezési, szükeghelyzet-kezelési, mentési tapasztalatok szerzése, kommunikáció, híradás, kapcsolattartás, jelentési rendszer valamint a beavatkozó szervezetek egymás eljárásainak, technikai eszközeinek megismerése.

Speciális ismereteket is szerezhhetnek a képzés folyamán a kárhelyzetről, munkaterületről, az együttműködőkről és a közös munkavégzésről, katasztrófa-pszichológiáról.

ÖSSZEGZÉS

A civil szervezetek önként jelentkeznek a katasztrófák elhárításában való közreműködésre, ezért kötelezően nem jelölhető ki semmilyen egyesület vagy szervezet sem. Azonban a településen valószínűsíthető veszélyhelyzetek a szakemberek számára ismertek (a veszélyességi osztályba sorolás adatai), ezért feltétlenül célszerűnek tartom azokhoz igazodva megállapítani, milyen területeken lehet szükség speciális tudással és felszereléssel rendelkező önkéntesekre. Ezek

alapján tervezhetővé válik a mentésbe bevonható szervezetek köre, sőt közvetlenül megkereshetők azok a szervezetek, amelyek munkájára, tudására, eszközeire szükség lehet, s velük együttműködési vagy készenléti megállapodás köthető.

Ezzel biztosítható, hogy ne legyenek védelmi szempontból lefedetlen feladatok, területek.

IV.10. GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK

A hatósági határozat alapján kijelölt gazdálkodó szervezet vezetője felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért. Ennek keretében munkahelyi polgári védelmi szervezetet hoz létre, gondoskodik a felkészítésükről. Elrendelés esetén a begyakorolt módon teljesítik katasztrófavédelmi feladataikat.

A munkahelyi polgári védelmi szervezetek működést a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezetek katasztrófavédelmi munkájáról szóló (következő) fejezetben részletezem.

IV.11. NEM TERMÉSZETI KATASZTRÓFA ESETÉN ANNAK OKOZÓJA, VALAMINT AZ ILLETÉKES ÖNKORMÁNYZAT

Az ipari, civilizációs katasztrófák elhárításában, a kivizsgálás és helyreállítás folyamatában a katasztrófát okozó szervezetek kötelesek részt venni.

Mivel a kiváltó okokat ők ismerik a legalaposabban, közreműködésük elsődlegesen fontos, az általuk adott információk mérvadóak a katasztrófavédelmet irányítók részére. Kötelesek továbbá a tőlük elvárható módon emberi erővel, gépekkel és eszközökkel részt venni az elhárításban.

Az önkormányzatok a katasztrófavédelmi és védelmi igazgatási feladataik keretében felméri a település (fővárosi kerület) katasztrófa-veszélyeztetettségét, és annak alapján veszélyelhárítási tervezéssel felkészülnek az esetlegesen bekövetkező katasztrófákra. Már a megelőzés időszakában megismerik a veszélyes üzemeket, vízi-, légi és közutakat, katasztrófát kiváltható helyzeteket. A veszélyt rejtő

üzemekkel való állandó szakmai kapcsolattartással, gyakorlatok szervezésével fel lehet készülni a hatékony védekezésre, a károk mértékének csökkentésére, a gyors és szakmailag megalapozott intézkedések meghozatalára.

IV.12. A BELÜGYMINISZTER IRÁNYÍTÁSA ALÁ TRATOZÓ SZERVEZETEK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezetek katasztrófavédelmi feladatait a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet határozza meg. A belügyminiszter hatáskörébe az alábbi szervezetek tartoznak: hivatásos katasztrófavédelmi szervek, polgári védelmi szervezetek, rendőrség, büntetés-végrehajtás szervezete, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (Alkotmányvédelmi Hivatal, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat), Terrorelhárítási Központ, Vízügyi Igazgatási Szervek. [5]

Ez a BM rendelet rendelkezik a köznevelésben résztvevők és a lakosság katasztrófavédelmi felkészítéséről, bár hiányolható, hogy nem ad legalább áttekintést katasztrófavédelmi feladataikról.

A BM rendeletben felsorolt szervezetek közül a vízügyi igazgatási szervek és a rendvédelmi szervek, azok közül kiemelve a polgári védelmi szervezetek szerepelnek a Kat. tv.-ben, mint a katasztrófavédelemben résztvevők. Ezeknek a szervezeteknek a munkáját a belügyminiszter irányítja, ezért feladataikat ebben a fejezetben mutatom be.

Az együttműködések tervezése szempontjából célszerűnek tartom az alábbi tematikus rendszerben elemezni ezeknek a szervezeteknek a katasztrófavédelmi feladatait:

1. Rendvédelmi Szervek:

- a. Hivatásos katasztrófavédelmi szerv;
- b. Polgári védelmi szervezetek;
- c. Rendőrség;
- d. Büntetés-végrehajtás szervezet;
- e. Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok:
 - Alkotmányvédelmi Hivatal;
 - Nemzetbiztonsági Szakszolgálat;

2. Vízügyi Igazgatási Szervek;

3. Terrorelhárítási Központ.

A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezeteknek – a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek kivételével – saját katasztrófavédelmi feladatairól veszélyelhárítási tervet kell készíteniük, melyeket az állománynak be kell gyakorolnia. Ezen gyakorlatok során a számukra a rendeletben meghatározott, az adott katasztrófa típusának megfelelő katasztrófavédelmi feladatokat kell végezniük, együttműködve más közreműködő szervezetekkel.

IV.12.1. A RENDVÉDELMI SZERVEK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

A rendvédelmi szervezetek nem egyenlő mértékben kötelezettek katasztrófavédelmi feladatok ellátására.

Egyedi, speciális képzettségeik, képességeik, eszközeik határozzák meg a konkrét katasztrófavédelmi feladataikat, amelyek végzése nem akadályozhatja az alapfeladataik ellátását.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az egyetlen rendvédelmi szerv, amelynek alapfeladata a katasztrófák elleni védekezés, ezért ennek a szervezetnek a működését részletesen elemzem, a többi szervezet katasztrófavédelmi feladatit az együttműködések fenntartásához szükséges mértékben vázoló fel.

IV.12.1.1. A HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEZET FELÉPÍTÉSE, IRÁNYÍTÁSI RENDJE ÉS FELADATAI

2012. január 1-jétől kezdődően az új, egységes rendvédelmi szerv, az állami hivatásos katasztrófavédelmi szerv a felelős az ország katasztrófavédelméért. Ennek keretében az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak és a lakosság alapvető ellátásának biztosítása érdekében alaptevékenységként a katasztrófák elleni védekezéssel és a következmények felszámolásával kapcsolatos feladatokat végez.

Az új alapokra helyezett hivatásos katasztrófavédelmi szervezetben bekövetkezett változások áttekintése

A katasztrófavédelem új alapokra helyezésében kiemelt szempont volt az egységesség elve. Ennek megfelelően a BM OKF átalakítása a közbiztonságért felelős másik legfontosabb rendvédelmi szerv, a rendőrség mintájára történt.

2012 januárjától ennek alapján folyamatosan jönnek létre új szervezeti egységek, szolgálatok, illetve a régi egységek új néven, megújult személyi állománnyal, új feladatokkal és a hozzájuk kapcsolódó új terminológia bevezetésével újjászerveződnek.

Az új katasztrófavédelmi szervezetben országos és területi szinten is a tűzvédelem és a polgári védelem mellett a veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek megelőzése önálló feladatokat és önálló szervezeti egységet kapott „iparbiztonság” néven. [36]

A katasztrófavédelem egységét hivatott demonstrálni az az intézkedés is, amely alapján minden tűzoltói, polgári védelmi és iparbiztonsági szakterületen szolgálatot teljesítő, hivatásos állományú tag egységesen tűzoltó állománycsoportba lett sorolva. Szolgálati igazolványuk megújult, valamint szolgálati jelvény is bevezetésre került. A Belügyminiszter új, egységes egyenruha viselését rendelte el: gyakorló ruházként a 10 M típusú, a szolgálati feladatokhoz a 12 M típusú egyenruha rendszeresített. Az azonosításra szolgáló eszközök (jelvény, igazolvány, egyenruha) pontos leírása fényképpel illusztrálva bármely állampolgár számára megtekinthető a BM OKF honlapján. [37]

A katasztrófavédelmi feladatok ellátása céljából kötött megállapodások alapján együttműködő szervezetek a rendszerhez aktívan kapcsolódó, bevethető egységgé válnak, amelynek vannak belső, szakmai és egyes esetekben külső, megjelenési elemei. Katasztrófavédelmi felkészítésben minden érintett szervezet személyi állománya részesül, a megállapodásoknak megfelelően. Ruházattal vagy megkülönböztető jelzésekkel történő ellátásuk szintén a megállapodásoktól függő.

A polgári védelmi szervezetek, mint a hivatásos katasztrófavédelmi szervezethez szorosan kapcsolódó szervezet jogosultságait, igazolvánnyal történő ellátását a Kat. tv. 52-72. § részletesen szabályozza.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet új felépítése

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet továbbra is háromszintű struktúrában végzi feladatait: központi (országos), területi (fővárosi és megyei), helyi (kirendeltségi, járási, kerületi, települési), azonban változás következett be mind az irányító, mind a végrehajtó egységek, a személyi állomány összetételében.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet központi szerve a BM OKF, amely önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv. A BM OKF irányítása alá tartoznak a központi, a területi és helyi szervek. *A BM OKF szervezeti ábráját az 2. sz. melléklet tartalmazza.*

A BM OKF együttműködik az országos illetékességgel eljáró szervek ágazati katasztrófa-elhárítási szervezeteivel, országos hatáskörű szervezetekkel, hatóságokkal, ennek keretében a főigazgató megköti az országos szintű feladatok elvégzéséhez szükséges együttműködési megállapodásokat.

A területi szervek, a megyei (fővárosi) igazgatóságok önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szervek, melyek a katasztrófavédelmi kirendeltségeket és a hivatásos tűzoltóságokat irányítják.

Az igazgatóságok felügyelik az önkormányzati tűzoltóságokat, ellenőrzik a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét. *Szervezeti felépítésük a 3. sz. mellékletben látható.*

Az országos szintű szervekkel kötött együttműködési megállapodások területi szintű együttműködési feladataira vonatkozó, valamint a területi illetékességű szervezetek, hatóságokkal fenntartott kapcsolatokat érintő, továbbá az önkéntes társadalmi, karitatív és civil mentőszervezetekkel történő együttműködéseket a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság igazgatója köti. A megyei szintű katasztrófavédelmi gyakorlatok szervezése szintén az igazgató feladata.

2012. január 1-jén a Kat. tv. alapján átalakultak a hivatásos katasztrófavédelem helyi szervei. A megyei igazgatóságok irányítása alatt a katasztrófavédelmi kirendeltségek nemcsak polgári védelmi (ahogy ezt megelőzően történt) feladatokat látnak el, hanem tűzvédelmi és katasztrófavédelmi feladatokat is. Irányítják a területileg hozzájuk tartozó, átalakult tűzoltóparancsnokságokat, az újonnan létrejött katasztrófavédelmi őrsöket. *Szervezeti felépítésüket a 4. sz. melléklet tartalmazza.*

A települési polgári védelmi gyakorlatok szervezésért, a bevont szervezetek helyi együttműködésének biztosításáért a katasztrófavédelmi kirendeltség szakmai irányításával történik.

A BM OKF irányítási rendje 2013. január 1-től:

A főigazgató vezeti és irányítja a főigazgatóság, a fővárosi és a 19 megyei igazgatóság, valamint országosan 65 db kirendeltség munkáját.

A főigazgató közvetlen alárendeltségébe és irányítása alá tartozik a főigazgató-helyettes, a gazdasági főigazgató-helyettes, a Főigazgatói Titkárság vezetője, a hivatalvezető, az ellenőrzési és a humán szolgálatok vezetői, a közönségkapcsolati iroda vezetője, valamint a megyei/fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok igazgatói.

Az országos szintű polgári védelmi és katasztrófavédelmi gyakorlatok elrendelése, az országos szintű együttműködések megkötése a főigazgató hatásköre.

A szakmai munka országos szintű irányítása a főigazgató-helyettes közvetlen alárendeltségében történik új néven, az országos tűzoltósági, a polgári védelmi és az iparbiztonsági főfelügyelőségek struktúrában. A főigazgató-helyettes irányítása alatt áll a hatósági-koordinációs és művelet-elemzési főosztály vezetője, valamint a központi főügyeleti főosztály vezetője is.

Az országos polgári védelmi főfelügyelő felügyelete mellett működnek a HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Kutató Mentő Szolgálat, valamint a Központi Rendeltetésű Polgári Védelmi Szervezetek (47 szervezet, 452 fő);

A gazdasági főigazgató-helyettes műszaki fejlesztéseket, a költségvetést, az informatikai ágat és a katasztrófavédelem egyik legfontosabb területét, a logisztikát irányítja. Közvetlen alárendeltségében irányítja a Költségvetési, a Műszaki, az Informatikai és az Ingatlangazdálkodási, beruházás szervezési és projekt-elszámolási főosztály vezetőjét, valamint a Gazdasági Ellátó Központ (GEK) igazgatóját (aki a Térségi Logisztikai Központot (4 db) is felügyeli). A HEROS Zrt. vezetőjének munkáját (10 telephellyel) szintén a gazdasági főigazgató-helyettes felügyeli.

A felkészülési gyakorlatok elemzésének, értékelésének része az eszközökre, technikai felszerelésekre vonatkozó javaslatok.

Amennyiben valamely együttműködési megállapodás érinti a katasztrófavédelem logisztikáját, azokat minden esetben, előzetesen egyeztetni a szakmai főigazgató-helyettes a gazdasági főigazgató-helyetttel.

A hivatalvezető irányítása alá tartozik a Jogi Főosztály, a Nemzetközi Főosztály, valamint az Igazgatási és Kommunikációs Főosztály vezetője (ez utóbbi felügyeli az Ügyfélszolgálati osztály és a Szerkesztőség vezetőit).

Napjainkban kiemelt figyelem övezi a társadalom részéről a katasztrófák elleni védekezéssel és az országos gyakorlatokkal kapcsolatos katasztrófavédelmi kommunikációt, ezért az együttműködő partnerekkel történő egyeztetés kiterjed ezekre az elemekre is.

A humán szolgálat, mint új szervezeti egység irányítja a személyügyet, az oktatást (ezen belül a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézetét) és az egészségügyi, pszichológiai és munkabiztonsági szakterületet.

Az országos egészségügyi, pszichológiai és munkabiztonsági központvezető felügyeli a területi ellátó központokat.

Az oktatásigazgatási és kiképzési főosztályvezető szakirányítja a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ (KOK) és a Térségi Oktatási Központok (TOK) munkáját.

„A katasztrófavédelem újoncainak kötelező képzésen kell részt venniük. A három hónapos alapkiképzésen a rendőrhallgatókkal tanulnak együtt. Alapismereteik ugyanazok lesznek, amelynek haszna lehet, hogy egymás képességeinek ismeretében könnyebb lesz számukra az együttműködés.” nyilatkozta a BM OKF főigazgatója az Rádió Orientnek. [38]

A gyakorlati képzések felügyelete szintén a főosztályvezető feladata.

Az ellenőrzési szolgálat a pénzügyi, gazdasági ellenőrzésen túl 2012-től szakmai (tűzoltói, polgári védelmi, iparbiztonsági) ellenőrzéseket is végez a központi, a területi és helyi szervek munkáját érintően, beleértve a felkészítő gyakorlatokat is.

A Revizori Főosztály és a Belső ellenőrzési és felügyeleti Főosztály mellett megalakult a harmadik ellenőrzési terület, a Mobil ellenőrzési osztály.

Az együttműködések kialakításának rendje a védekezésre való felkészülés és a megelőzés során a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet három szintjén.

Az együttműködések kialakításának rendjére rövid utalásokat találunk a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 12. és 13. §-ában.

A BM OKF a korábbi évek hazai és nemzetközi tapasztalatainak, jó gyakorlatainak elemzése (művelet-elemzés) alapján beazonosítja, mely katasztrófaesemények bekövetkezése valószínűsíthető a következő évben. Ezek alapján a BM OKF főigazgatója éves nemzeti megelőzési és felkészülési tervet hagy jóvá. A hivatásos állomány képzésének, továbbképzéseinek, gyakorlatainak megszervezésére főigazgatói intézkedések készülnek. A főigazgató kapcsolatot tart az országos szintű szakmai társ- és együttműködő szervekkel, a kiemelt informatikai és távközlési szolgáltatókkal, a létfontosságú rendszerek és létesítmények (kritikus infrastruktúra elemek) üzemeltetőivel, valamint az országos médiaszolgáltatókkal, és megkötö a kétoldalú megállapodásokat, amelyekben rögzítik az együttműködési területeket, gyakran a konkrét feladatokat is.

A területi szerv vezetője (a fővárosi és a megyei katasztrófavédelmi igazgató) kiemelt feladatoként megszervezi a társadalmi és karitatív szervezetekkel, a szomszédos megyékkel, nemzetközi szerződések alapján pedig a határmenti területek katasztrófa-elhárítási szerveivel történő együttműködést. Az országos szintű együttműködők területi szintű szerveivel megállapodásokat köt a vállalt kötelezettségek végrehajtására.

A helyi katasztrófavédelmi szervek felelősek az illetékességi területükön kötelező katasztrófavédelmi feladatokat ellátók, valamint az adott terület katasztrófaveszélyeztetettségén alapuló, a megelőzésbe, elhárításba bevonhatók felkészültségéért, bevethetőségéért, együttműködési képességeik fejlesztéséért.

IV.12.1.2. POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEK MŰKÖDÉSE, KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

A katasztrófavédelmi rendszer egyik új eleme az állampolgárok polgári védelmi kötelezettségének szabályozása.

Magyarország Alaptörvénye rendelkezése alapján a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára a katasztrófavédelmi feladatok ellátására polgári védelmi kötelezettség írható elő. [17]²⁴

A polgári védelmi kötelezettség a Kat. tv. értelmezése alapján személyes kötelezettség, amely során az emberi élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében a polgároknak adatszolgáltatási, bejelentési, megjelenési kötelezettségnek kell eleget tenniük, valamint polgári védelmi szolgálatot kell teljesíteniük a kijelölt polgári védelmi szervezetben. [1]

Ez a rendszer azt a célt hivatott szolgálni, hogy az állampolgárok felkészülten, tervezhető és ellenőrizhető módon vegyenek részt elsősorban a közvetlen környezetüket ért veszélyek elhárításában. A nagyobb kiterjedésű, több települést, esetleg több megyét érintő katasztrófák elleni védekezésben résztvevők számának növelésére szintén alkalmas lehet ez a rendszer.

Ennek egyik lényeges feltétele, hogy a polgári védelmi feladatok végzésére kötelezett személyek fel legyenek készítve a rájuk váró feladatokra. Ez esetben elengedhetetlen az érintett polgárok bevonása a szimulációs katasztrófavédelmi gyakorlatokba, amely során begyakorolják többek között a többi résztvevő szervezettel történő együttműködést.

A polgári védelmi kötelezettség teljesítésére létrehozott polgári védelmi szervezetekben a határozattal beosztott és az önkéntesen jelentkező tagok Kat. tv. 60. §-ában, valamint a BM rendeletben nevesített feladatokat lát el infokommunikációs, lakosságvédelmi, egészségügyi, logisztikai vagy műszaki feladatokat végző egységekben. Szükség esetén további egységek is megalakíthatók.

Köteles polgári védelmi szervezet három szinten alakítható és működtethető: központi, területi és helyi szinten, az utóbbi szinten települési és munkahelyi polgári

²⁴ Alaptörvény XXXI. cikk (5)

védelmi szervezetek létesíthetők. A központi polgári védelmi szervezet a különleges szakértelmet és technikai eszközöket igénylő feladatokat látja el. A területi polgári védelmi szervezetet arra az esetre hozzák létre, ha a települési polgári védelmi szervezetek önállóan nem képesek ellátni polgári védelmi feladataikat. A munkahelyi polgári védelmi szervezetet hatósági határozat alapján a gazdálkodó szervezetek vezetői alakítják ki a munkavállalóik közül. Ennek a szervezetnek alkalmasak kell lennie a gazdálkodó szervezetnél esetlegesen bekövetkező veszélyhelyzetek elhárítására vagy abban való közreműködésre, továbbá a központi, területi és települési polgári védelmi szervezetekkel történő együttműködésre.

A polgári védelmi szervezetek tagjainak felkészítése

A polgári védelmi szervezet tagjainak felkészítő gyakorlatokon kell részt venniük, amelyek során gyakorolják többek között a más polgári védelmi szervezetekkel történő együttműködést is.

A 20/2012. számú BM OKF főigazgatói utasítás (2012. augusztus 30.) rendelkezik a polgári védelmi szervezetek állományának katasztrófavédelmi képzési programjáról.[39]

A polgári védelmi szervezetek felkészítését a megyei-, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok és a katasztrófavédelmi kirendeltségek hivatásos állománya hajtja végre, a képzések szervezésében és végrehajtásában a közbiztonsági referens is részt vesz. A speciális ismeretek oktatásához igénybe vehetők külső szakértők is.

Az utasítás alapján a polgári védelmi alapképzés időtartama 6 óra, amely az általános katasztrófavédelmi ismeretek, a munka- és balesetvédelmi szabályok, az alapvető egészségügyi ismeretek, valamint a beosztott személyek jogainak és kötelezettségeinek ismertetését tartalmazza. A polgári védelmi szakképzés időtartama 8 óra, amely során konkrét szakfeladatokra készítik fel a résztvevőket, úgy, mint lakosságvédelmi ismeretek és az egység tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretek. A polgári védelmi szervezetbe beosztottak és vezetők továbbképzésének időtartama 12 óra, amelynek célja az ismereteik bővítése, felkészültségi szintjük javítása. A vezetői képzés időtartama 14 óra, amelynek témakörei kibővülnek az egységek tevékenységéhez kapcsolódó speciális ismeretekkel és vezetélméleti oktatással.

A képzés, különösen az alkalmazott eszközök használatának megismerése, vagy az elsősegély-nyújtási felkészítés gyakorlati kiképzés keretében is történhet. A képzés végén szóbeli vagy írásbeli formában a résztvevőknek számot kell adniuk tudásukról.

A felkészítéseket éves rendszerességgel tervezik megszervezni, amelynek az ütemezéséhez szükségesnek tartom pontosan felmérni a települési polgári védelmi szervezetekbe beosztható köteles és önkéntes személyek számát, az egy időben felkészíthető személyek számát, (ez függ a felkészítés helyszínétől is), valamint a képzést tartó személyi állományt. Ezek ismeretében meghatározható, hogy egy év alatt optimálisan mennyi elméleti, gyakorlati, alap-, szak- illetve vezetői képzés tartható meg helyi, területi és központi szinten. A határidőket, a felkészítések költség- és eszközigényeit csak ezek után lehet reálisan megállapítani.

A kapacitások felmérésével így láthatóvá válik, hogy egy éven belül milyen típusú képzésből mennyi bonyolítható le, szintekre, típusokra lebontva.

A tervezéskor számolni kell azzal a ténnyel, hogy szakmai szempontból a leghasznosabb, ha a gyakorlatot más szervezetekkel közösen hajtják végre. A közös gyakorlatok szervezése a logisztika és személyi állomány alkalmazását is optimalizálja. Ezzel szemben a gyakorlat időpontjának és egyéb összetevőinek koordinálása nehezítheti az ütemezést.

Polgári védelmi gyakorlat elrendelésére jogosult központi szinten a katasztrófavédelmi főigazgató, területi szinten a megyei védelmi bizottság elnöke, illetve az igazgató, helyi szinten a polgármester, illetve a kirendeltség-vezető.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlatainak időpontját a gazdálkodó szerv vezetője határozza meg előre kidolgozott terv alapján, melyet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv képviselője ellenőriz.

A gyakorlati kiképzés területei:

- Az elméleti felkészítésen elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazása.
- A polgári védelmi szervezetek egymás közötti, valamint a mentésben részt vevő más szervekkel való együttműködésének gyakorlása.
- A mozgósítás időben történő elérése.
- A fenti feladatok ellenőrzése.

A polgári védelmi szervezetek kiképzési gyakorlatainak szervezését, lebonyolítását a hatodik fejezetben részletesen bemutatom.

IV.12.1.3. A RENDŐRSÉG KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnek a jogszabályban meghatározott konkrét katasztrófavédelmi feladatait a többi közreműködővel történő együttműködések összehangolása érdekében szükségesnek tartom az alábbi módon csoportosítani: [40]

A lakosság életének védelme, az áldozatokkal kapcsolatos rendőri feladatok:

- A kitelepített és a befogadott lakosság regisztrációja.
- A lakosság tájékoztatása a rendőri feladatokkal kapcsolatosan.
- Az áldozatok felkutatása.
- Az áldozatok és hozzátartozóik tájékoztatása.

Épületek védelme:

- A lakosság védelmi célú építményeinek veszélyhelyzet idejére szóló előkészítése.
- A kijelölt objektumok őrzés-védelme, ellenőrző-átengedő pontok telepítése, működtetése.
- A kárhelyszínen visszahagyott tulajdon őrzése.
- A helyszín biztosítása, lezárása.
- Kárterületek lezárása, forgalomirányítás, kimenekítés, kitelepítés, befogadás rendőri biztosítása.

Közlekedéssel, szállítmányozással, segélyezéssel kapcsolatos rendőri feladatok:

- A kitelepítéssel érintett területre történő be- és kijárási közbiztonsági ellenőrzése, a bejárásútvonalak meghatározása.
- A hazai és nemzetközi segélyszállítmányok és segélycsapatok mozgási útvonalainak biztosítása.

- Katasztrófaveszély vagy veszélyhelyzet felszámolásában részt vevő mentő és segítő erők, eszközök gyors közúti felvonulását és az államhatáron történő átléptetését elősegítő intézkedések végrehajtása.
- A nemzetközi katasztrófavédelemben részt vevő erők, eszközök schengeni külső határon lévő határterületen történő mozgásának biztosítása, nemzetközi megállapodásokban rögzített határátléptetés a határátkelőhelyek körzetében
- Rendészeti célú határbiztosítás.
- Az államhatár veszélyeztetett szakaszának lezárása.

Az elrendelt intézkedések végrehajtásának érvényesítése, ellenőrzése:

- A lakosság tartózkodásának korlátozására bevezetett intézkedések betartásának ellenőrzése.
- A járványügyi és a környezetvédelmi rendszabályok bevezetésének érvényesítése.
- A rend fenntartása a katasztrófák és a veszélyhelyzet kihirdetése esetén történő kitelepítés során, valamint a kitelepített lakosság befogadási helyein.
- A veszélyhelyzetek felszámolásában résztvevő szervezetek tevékenységének biztosítása.
- Részvétel az ár- és belvíz elleni védekezésben.

A katasztrófák elleni védekezés során a Rendőrséggel való együttműködés részletes feladatait a BM OKF és az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK), valamint a BM OKF Humán Szolgálat és az ORFK Rendészeti Szervek Kiképző Központ (RSZKK) közötti megkötött együttműködési megállapodások tartalmazzák, amelynek része a közös gyakorlatokon való részvétel is.

Az együttműködés célja a hivatásos katasztrófavédelmi szervekre és a Rendőrségre vonatkozó jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei által meghatározottak, továbbá a közös érdekeken alapuló feladatok végrehajtásának kölcsönös segítése.

IV.12.1.4. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET (BV. SZERVEK)

KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

A katasztrófák megelőzése, a veszélyek elhárítása, a helyreállítás feltételeinek megteremtése során az élet- és anyagi javak védelme érdekében a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a személyi állomány és a fogvatartottak biztonságának figyelembe vételével, az alapfeladatok teljesítésének veszélyeztetése nélkül irányítja és ellenőrzi a katasztrófavédelmi feladatok tervezését, a felkészülést, a riasztási, tájékoztatási, védekezési, helyreállítási tevékenységeket.

A bv. szervezeteknek a katasztrófák elleni védekezésre alkalmas személyi és fogvatartotti állománya elméleti- és gyakorlati felkészítésen vesz részt, ahol a többi köteles és bevonható szervekkel történő együttműködések gyakorlására is sor kerül. [41]

A BM OKF és a BV szerve között kötött együttműködési megállapodás alapján közös gyakorlatokon való részvételre nem kötelezik magukat a felek.

IV.12.1.5. NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLATOK

A belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek a **polgári nemzetbiztonsági szolgálatok**, ezen belül a Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH) jogutódja, az Alkotmányvédelmi Hivatal (AH) és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ) is, amelyek területi és helyi szerveik útján végzik feladataikat. [42]

Az AH katasztrófavédelmi feladatai

Az AH fő feladata, hogy felderítse és elhárítsa azokat az eseményeket, amelyek sértik Magyarország területi egységét, függetlenségét, demokratikus berendezkedését, politikai és gazdasági érdekeit.

Az AH főigazgatója irányítja és ellenőrzi a védekezésre való felkészülés és a védekezési időszak feladatainak teljesítését. Gondoskodik a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, az illetékes polgármesterrel történő megfelelő együttműködésről a felkészülés során. Felelős a megyei védelmi bizottság elnökének vagy a polgármesternek az élet és az anyagi javak védelme érdekében kiadott intézkedései végrehajtásáról.

A NBSZ katasztrófavédelmi feladatai

A NBSZ a magyar állam belső rendjének védelme érdekében, szigorú jogszabályi keretek között nyílt és titkos információgyűjtést végez az erre felhatalmazott szervek kérésére. A NBSZ főigazgatója irányítja és ellenőrzi a védekezésre való felkészülés és a védekezési időszak feladatainak teljesítését, ennek keretében feladata megegyezik a NBH főigazgatójának feladataival.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok számára a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel való együttműködés jogszabályi kötelezettség, amelyek részleteit együttműködési megállapodásokban rögzítik. Közös gyakorlatok szervezése nem kötelező.

IV.12.2. A VÍZÜGYI IGAZGATÁSI SZERVEK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

A vízügyi igazgatási szervek Országos Vízügyi Főigazgatóságának (OVF) működése az ország egész területére kiterjed. Felelős az ország árvízi tározóihoz kapcsolódó, valamint a nagyvízi mederben történő beavatkozásokért.

Egyéb katasztrófavédelmi vonatkozású esetekben a Vízügyi Igazgatóság az illetékes szerv. [43]

A vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter feladatai

A vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter (belügyminiszter) dönt a rendkívüli védekezési készütség elrendeléséről és megszüntetéséről.

A kormányzati koordinációs szerv ár- és belvízvédelmi feladatai

Veszélyhelyzet kihirdetése esetén az árvíz- és belvízvédkezés országos irányítását a kormányzati koordinációs szerv végzi.

Az OVF feladatai

Az OVF alaptevékenysége körében ellátja a vizek kártételei elleni védelemmel kapcsolatos feladatokat, különös tekintettel az Országos Műszaki Irányító Törzs vezetésére.

IV.12.3. A TERRORELHÁRÍTÁSI KÖZPONT KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATAI

Ha a köztársasági elnököt, a miniszterelnököt és családtagjaikat érinti a katasztrófa, a Terrorelhárítási Központ (TEK) végzi kitelepítésüket és a befogadó hely biztosítását. A BM OKF koordinálásával közreműködik a kritikus infrastruktúra védelem horizontális kritériumrendszerének kialakításában, a beazonosítási folyamatban. [44]

IV.13. KAPCSOLATTARTÁS A MÉDIÁVAL

A lakossággal történő kapcsolat tartása kiemelten fontos, ebben nagy segítséget jelent a média.

Az új médiatörvény értelmében a közszolgálati média köteles a BM OKF nyilatkozatait közzétenni. „Rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet, a Kormány, valamint törvényben meghatározott személyek és szervek - a helyzetnek megfelelő szükséges mértékben - kötelezhetik a médiaszolgáltatót a fennálló állapottal, helyzettel kapcsolatos közérdekű közleményeknek az általuk meghatározott formában és időben történő ingyenes közzétételére.” [45]

Az országos és a megyei szervezetek szóvivőik útján tartanak kapcsolatot a médiával, adnak tájékoztatást káresetekről, rendezvényekről, hogy a lakosság - saját maga és környezetének biztonsága érdekében - minél több információt szerezhessen a veszélyek elkerülése, megelőzése érdekében, vagy ha szükséges a megelőzés és a védekezés, védelem feladatait illetően. [45]

A katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatok megszervezése során külön Kommunikációs Tervet kell készíteni a közreműködő szervezetek közötti kommunikációra, a lakosság tájékoztatására és a médiával történő kapcsolattartásra.

ÖSSZEGZÉS

A Kat. tv. értelmében a katasztrófák elleni védekezés nemzeti ügy, ezért abban minden állampolgárnak és szervezetnek részt kell vennie képességei, adottságai alapján adatszolgáltatással, eszközök vagy munkavégzés felajánlásával.

A védekezés irányítása állami feladat, így az emberi élet, a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak és a lakosság alapvető ellátásának biztosítása érdekében az állami szervek, hatóságok részt vesznek az ágazati katasztrófavédelmi feladatok irányításában, végzésében.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv kapta alapfeladatként ennek a munkának a szakmai irányítását, felügyeletét. Ennek értelmében minden közreműködő szervezetnek megállapodást kell vele kötnie a vállalt feladatok, az együttműködés rendjéről. Az együttműködési kötelezettség minden résztvevő számára előírás, azonban az együttműködési gyakorlatokon való részvétel nem feltétlenül szükséges minden szervezetnek. Kutatásaim alapján megállapítom, hogy a hatósági feladatok nélkülözhetetlen része a katasztrófavédelmi feladatok rendszerének, azonban nem részei a katasztrófavédelmi gyakorlatoknak. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint a TEK katasztrófavédelmi feladataikra nem közös katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatok keretében készülnek fel, hanem a számukra meghatározott, belső szabályzókból lefektetett módon.

A katasztrófák elleni védekezés több típusú feladat végzését igényli a felelős szervezetektől, illetve több típusú feladat végzésére ad lehetőséget az önkéntesek számára. Mind a kötelező, mind az önkéntesen vállalt munka feltételeként előzetesen, még a megelőzés időszakában, vagy legkésőbb a munka megkezdése előtt elméleti és gyakorlati kiképzésen kell részt venniük.

A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezetek – a hivatásos katasztrófavédelmi szervek kivételével – saját katasztrófavédelmi feladatairól veszélyelhárítási tervet kell készíteniük, melyeket az állománynak be kell gyakorolnia. Ezen gyakorlatok során a számukra a rendeletben meghatározott, az adott katasztrófa típusának megfelelő katasztrófavédelmi feladatokat kell végezniük, együttműködve más közreműködő szervezetekkel.

A katasztrófavédelmi feladatok ellátása céljából kötött megállapodások alapján, felkészülésüket követően az együttműködő szervezetek a rendszerhez aktívan kapcsolódó, bevethető egységgé válnak.

KÖVETKEZTETÉSEK

A katasztrófavédelemben részt vevők feladataikat másokkal közösen, egymást segítve végzik megállapodásokban kialakított és rögzített szabályok szerint.

Az együttműködések kialakításának mikéntjére mindössze rövid utalásokat találunk a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet 12. és 13. §-ában.

Megállapítom, hogy az együttműködések rendjének szabályozására van szükség BM OKF főigazgatói intézkedés szintjén, ugyanis ez a szervezet a felelős az együttműködések kezdeményezéséért, működtetésért.

Megállapítom, hogy a különböző szervezetek katasztrófavédelmi feladatait rendszerbe foglalva lenne szükséges nyilvántartani. Ennek kidolgozására az értekezés végén javaslatot teszek.

V. EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOK VIZSGÁLATA

Ebben a fejezetben vizsgálom és meghatározom a katasztrófavédelmi együttműködés fogalmát, célját, irányítási rendjét, az együttműködések kialakításának szempontjait, az együttműködési megállapodások kötelező tartalmi elemeit az előző fejezetekben vizsgált veszélyek és a beavatkozást végző szervezetek katasztrófavédelmi feladatainak tükrében. Nem térek ki a bevont szervezetek azon kötelezettségeibe, hogy milyen belső szabályzók alapján, milyen költségforrással teljesítik katasztrófavédelmi feladataikat az együttműködések terén.

V.1. EGYÜTTMŰKÖDÉS FOGALMA

Az „együtműködés” szó jelentése kooperáció, összefogás, partnerség.

Kölcsönös előnyökön nyugvó partneri kapcsolat és tevékenység, amelyben a felek hatékonyan kiegészítik egymást, támogatják egymás fejlődését, segítik a partnert a hibák kiküszöbölésében. A jól működő együtműködések hosszú távon erősítik a szervezet stabilitását, megbízható működését.

A katasztrófavédelmi együtműködés tervezett, szervezett, összehangolt, együttes tevékenység, amely során a közreműködő két vagy több partner (szervezet) képviseli saját értékeit, érdekeit, miközben figyelembe veszi és segíti, támogatja a többi résztvevő értékeit, érdekeit, hogy együtt elérjenek olyan célokat, amelyek mindegyik fél érdeke, és amelyeket önállóan egyáltalán nem vagy lényegesen nagyobb erő-eszköz ráfordítással tudnának elérni. A jól működő együtműködésekkel minimálisra redukálhatók a hibalehetőségek és a hatékonyságot csökkentő párhuzamosságok.²⁵

A katasztrófavédelemben közreműködők együtműködésének fejlesztése céljából az alábbi kérdésekre kell választ kapni:

Milyen tényezők nehezíthetik a helyszíni műveletirányítók és a beavatkozást végző szervezetek együtműködését a kárhelyszínen?

Evidencia, mégis nagy problémát okozhat, ha nem jól működik: a különböző szintű beavatkozások különböző szintű döntéshozatalt igényelnek. Ennek értelmében a helyi szintű veszélyhelyzetekben a helyszíni műveletirányítónak kell döntési kompetenciával rendelkeznie, hogy ne okozzon idővesztést a felsőbb vezetéstől várt jóváhagyás vagy utasítás. A döntéshozatali szinteket úgy kell meghatározni, hogy az ne akadályozója legyen a gyors beavatkozásnak, hanem elősegítője, mindeközben a felelősség a megfelelő szinten érvényesüljön.

Az empirikus kutatások alapján kimutatható, hogy komoly gondot okozhat, ha a résztvevőknek nincs megfelelő, elegendő ismeretük a helyi, illetve az adott szintű kapacitásokról, a partnerek személyi és felszerelési képességeiről, irányításuk-

²⁵ SAJÁT DEFINÍCIÓ!

jelentési kötelezettségeik rendjéről, a veszély jellegéről, továbbá ha nem megfelelő a logisztikájuk, az információmegosztás-továbbítás (kommunikáció) eszközeik, illetve a különböző szervezetek által használt eszközök nem kompatibilisek egymással.

Milyen feladatok elvégzésével küszöbölhető ki ezek a hiányosságok, hogyan javítható a beavatkozásban együttműködő szervezetek munkájának hatékonysága?

A legszükségesebb tennivaló a résztvevők képességeinek, felkészültségének javítása. Ennek legfontosabb eleme a partnerek közötti együttműködések megtöltése feladatorientált tartalommal, azaz együttműködni elméleti, tudományos és technikai, technológiai közös fejlesztések terén és közös felkészülési gyakorlatokon.

Mint láhattuk a hazai veszélyek és a megelőzésükre, elhárításukra, hatásaik csökkentésére megalakított, átalakított szervezetek vizsgálata során, az új katasztrófavédelmi jogszabályi környezet kialakításának a változásokhoz való igazodás, az új helyzetek adta elvárásoknak való megfelelés volt a célja.

Az új katasztrófavédelmi rendszerrel szembeni elvárás, hogy a beavatkozások, kárfelszámolások három követelménynek feleljenek meg:

- legyenek gyorsak,
- eredményesek és
- költséghatékonyak.

Hogyan lehet növelni a gyorsaságot, az eredményességet és a költséghatékonyaságot?

1. a saját képességek jobb kihasználásával, fejlesztésével,
2. a meglévő együttműködési kapcsolatok erősítésével, bővítésével, ezáltal új kompetenciák kifejlesztésével,
3. új erők bevonásával, új technológiák bevezetésével.

Ezek egyike sem hagyható el, a súlyozásban azonban lehetnek különbségek.

A kutatásaim során vizsgált, és az előző fejezetekben bemutatott, a szakemberek által megállapított, hazánkat a veszélyeztető tényezők ellen fellépők mind igyekeznek

saját képességeiket költséghatékonyan kihasználni, fejleszteni. Ennek érdekében történtek a jogszabályi változtatások, a szervezeti átrendezések, az alkalmazott munkaerők, eszközök és költségek átcsoportosítása az egyes területek között.

A katasztrófavédelmi célú együttműködések során a hatékonyság növelés céljából a beavatkozást irányítók és a közreműködő szervezetek képességeinek, szakmai tudásának, információinak, eszközeinek, személyi állományának koordinált felhasználása történik.

Az új jogszabályok egyes szervezeteknek kötelezően előírják a meghatározott szervekkel való együttműködések kialakítását és fenntartását, gyakorlatba ültetését, begyakorlását (honvédség, rendőrség, állami mentőszolgálat, meteorológiai szolgálat, egészségügyi szervek, hatóságok, polgári védelmi szervezetek).

Más szervezeteket a jogszabályok ösztönözik a kapcsolatfelvételre oly módon, hogy megteremtik a feltételeit a jogszerű, ellenőrizhető, szakszerű, biztonságos és kölcsönös előnyökön alapuló, bizalomerősítő együttműködéseknek (közösségi szolgálat, önkéntes civil társadalmi és karitatív szervezetek, speciális mentőegységek).

Ehhez szorosan kapcsolódik a harmadik hatékonyságnövelő eszköz, az új erők, technológiák bevonása. Ez megvalósítható saját beszerzéssel, beruházással, vagy az originális alapeladata miatt ilyen felszereléssel, képességekkel rendelkező partnerekkel kötött együttműködésekkel. Mivel ez utóbbi mérhetően költséghatékonyabb, ezt a törekvést ajánlatos erősíteni.

A beavatkozások eredményességét, nagyságát számokban szokás a közvélemény számára demonstrálni, azaz mennyi idő alatt, mekkora erő-eszköz felhasználásával, milyen létszámú állománnyal avatkoztak be a kárhelyszínen. A szakemberek a beavatkozás²⁶ hatékonyságának elemzése során azt is vizsgálják, hogy a beavatkozó állomány felkészültsége megfelelő volt-e, képesek voltak-e egymás munkáját segíteni, a bevetett eszközök alkalmasak voltak-e a feladatra, az egymást kiegészítő és a saját teljesítőképességüket felerősítő adottságok érvényesültek-e, a munka összehangolása gördülékenyen történt-e. Mindezek sikeres teljesítésének feltétele a

²⁶ beavatkozás: a katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak felszámolására irányuló szervezett, tervszerű megelőző, védekező, segítségnyújtó és kárfelszámoló tevékenység

naprakész adatokhoz való hozzáférés, a pontos információáramlás. Szükség van olyan áttekinthető adatbázisra, amelyből kiolvasható az együttműködő partnerek neve, bevethetőségi területe, az általuk biztosított támogatások típusa. Elengedhetetlen továbbá annak ismerete is, hogyan történik ezeknek a szervezeteknek az aktivizálása, kiértékelése a felkészülési, bevetési feladatokra.

V.2. A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZTVEVŐK FELKÉSZÜLÉSÉNEK, EGYÜTTMŰKÖDÉSI FELADATAINAK IRÁNYÍTÁSI RENDJE

A katasztrófák elhárítására felkészülés alapja az új jogrend, amelynek legfontosabb mérföldköve a Kat. tv. A törvény a katasztrófák általános jellemzői és a Magyarország polgárait veszélyeztető tényezők alapján határozza meg a veszélyhelyzet-kezelés felelősségi rendszerét, amelyeknek megfelelően a gyakorlatban is megvalósulhat az eredményes felkészülés, a kárelhárítás és a helyreállítás. [1]

A törvényben foglaltak végrehajtását, a katasztrófák megelőzésének és a bekövetkezésre történő felkészülésnek, a védekezés és helyreállítás irányításának rendszerét elsődlegesen a 234/2011. (XI. 10.) kormányrendelet és a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet szabályozza. [4] [5] A rendeletek az átláthatóság és a felelőségek viselése érdekében a katasztrófavédelem irányítási és együttműködési struktúráját szigorú hierarchikus formában határozzák meg. A miniszteri rendelet megnevezi a belügyminiszter irányítása alatt álló szervek, kiemelten a rendvédelmi, ezen belül a hivatásos katasztrófavédelmi szervek katasztrófavédelmi feladatait. A mentésbe bevont polgári védelmi szervezetek, közigazgatási vezetők, a köznevelésben résztvevők (pedagógusok, gyermekek, tanulók) és a lakosság elméleti és gyakorlati katasztrófavédelmi felkészítésének rendszerét, az együttműködések követelményeit szintén ezek a rendeletek definiálják.

Katasztrófavédelmi feladatok végzésére köteles más állami szervek (pl. honvédelmi ágazat) miniszterei saját rendeletben szabályozzák szervezetük katasztrófák elleni védekezésének irányítását és feladatait.

A jogalkalmazás napi gyakorlatát együttműködési megállapodások kötésével segítik, amelyeket a további, belső szabályok, előírások, intézkedések készítése során feltétlenül figyelembe vesznek.

A hivatásos állomány felkészítését szakmai képzések, továbbképzések keretén belül biztosítja a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ és a területi szerveiként megalakult Területi Oktatási Központok, tudományos szinten a Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

A beavatkozó szervezetekkel való együttműködési munkát közel 100 együttműködési megállapodás keretében szabályozta a BM OKF. Ezek egy része az új rendszer alapján megalakult vagy átalakult szervezetekkel kötött friss megállapodások, másik részük a régebbi együttműködések áttekintését követően az új, vonatkozó jogszabályoknak megfelelően aktualizált együttműködések.

A kárelhárításokra történő gyakorlati felkészülés ezekre épülve jelenleg is formálódik.

A katasztrófák elleni védekezésre való felkészülés és a résztvevők közötti együttműködésekről a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter gondoskodik. [4]

Irányítja a rendvédelmi szervek katasztrófavédelmi feladatait, ezen belül meghatározza az együttműködésekkel kapcsolatos követelményeket, továbbá jóváhagyja a hivatásos katasztrófavédelem központi szerve által egyeztetett katasztrófavédelmi gyakorlatok terveit.

A fentiek alapján készülnek az országos hatáskörű szervezetekkel kötendő együttműködési megállapodások, amelyek pedig meghatározzák a területi szintű megállapodások tartalmát.

A jelenlegi rendszerben a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter azt nem szabályozza, hogy a hivatásos katasztrófavédelem központi szervének vezetője milyen módon kutassa fel, keresse meg, és alakítson ki együttműködést egyéb, nem hatósági vagy más állami szervezetekkel. Amennyiben valamely gazdálkodó vagy nonprofit magán-, illetve civil szervezet a felszereléseit, munkaeszközeit, személyi állományát tekintve hatékony segítséget tudna nyújtani a katasztrófák elleni védekezésben, az állami katasztrófavédelmi szervezetnek érdeke ezen szervezetek megkeresése. Szükségesnek látom tehát ezen a vonalon is kialakítani egy olyan

együtműködési rendszert, amellyel a beavatkozó egységek létszáma és képessége tovább erősíthető.

A katasztrófavédelemben résztvevő központi államigazgatási szerv vezetője a védekezés más állami szervével történő együtműködések rendjét határozza meg. Ez az együtműködési rend egyértelműen rögzített, belső szabályzók szerint működik. Minden résztvevő állami szerv, ezért szigorúan, a számukra előírt szabályok alapján tartják a kapcsolatot egymással.

Az autonóm államigazgatási szervek és az önálló szabályozó szervek munkáját más rendeletek szabályozzák.

A központi államigazgatási szervek védekezéssel kapcsolatos szakmai tevékenységeinek összehangolását a kormányzati koordinációs szerv végzi, amelynek keretében irányítja az ország egészét érintő katasztrófák elleni védekezési rendszergyakorlatok tervezését, szervezését.

A területi szintű, katasztrófavédelmet érintő együtműködések a területi katasztrófavédelmi felkészülési feladatok keretén belül valósulnak meg, ezért az együtműködések megkötésének, fenntartásának felügyelete, irányítása, ellenőrzése a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének hatásköre.

A település polgármestere, a főváros főpolgármestere az illetékességi területén (településén) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv bevonásával és a védelmi bizottság irányításával végez katasztrófavédelmi feladatokat. A felkészülési időszakban képzéseket, gyakorlatokat szervez, amelybe bevonja a területi szinten megkötött együtműködési megállapodások alapján beavatkozásra kötelezett vagy jogosult szervezeteket.

Megállapítom a fenti szabályozási rend áttekintésével, hogy a katasztrófavédelmi feladatok végzésére kötelezett állami szervezetek közötti együtműködések úgy valósulnak meg, hogy a szakterületért felelős vezetők koordinálják az együtműködések. Ezáltal a megkötendő megállapodások keretei adottak.

A nem állami (gazdasági, szolgáltató, karitatív és egyéb civil, társadalmi) szervezetekkel való együtműködések rendje nincs ilyen módon leszabályozva.

Megállapítom, hogy a jogszabályok kiemelik a katasztrófavédelmi feladatok végzésében résztvevők együtműködési kötelezettségeit, amely az egyes

szervezetekkel történő kapcsolatfelvételnek, védekezésbe történő bevonásuknak a jogszerűsége szempontjából meghatározó.

Megállapítom továbbá, hogy a Kat. tv.-ben nincsen megnevezve minden, a katasztrófák elleni védekezésben résztvevői kör.

V.3. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOK JELLEMZŐI

Az együttműködések általános elveit az alábbiakban foglalom össze:

A katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet alapfeladata.

A végrehajtásban jogszabályi kötelezettség vagy önkéntesség alapján több szervezet vesz részt. Az együttműködés a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet és a bevont szerv közötti együttműködési megállapodásokban foglaltaknak megfelelően történhet. A bevont szervek a megkötött együttműködési megállapodásokkal összhangban dolgozzák ki belső szabályzóikat. Együttműködést elsődlegesen országos szinten a katasztrófavédelmi főigazgató köt, melynek hatálya kiterjed a hivatásos katasztrófavédelmi szervek központi, területi és helyi szerveire. Ezeknek a megállapodásoknak a végrehajtási feladatait a területi szervek (megyei/fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóságok) és az együttműködő partner azonos szintű szervek között megkötött megállapodások tartalmazzák.

V.4. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÁLTALÁNOS CÉLJA

A megállapodó felek a lakosság életének, környezetének, anyagi javainak védelme érdekében, az alaptevékenységük veszélyeztetése nélkül, a jogszabályokban meghatározott feladataik végrehajtásának kölcsönös segítése érdekében működnek együtt.

A kölcsönösség és a pontos kapcsolattartás elvén nyugvó együttműködéseknek köszönhetően várhatóan hatékonyabban lehet a rendelkezésre álló erőket, eszközöket, egymás tapasztalatait, lehetőségeit felhasználni. Az együttműködések célja, hogy erősödjön Magyarország védelmi képessége, a lakosság biztonsága.

V.5. EGYÜTTMŰKÖDÉSEK KIALAKÍTÁSA

Az együttműködés folyamat, amelynek lépései:

1. a fenyegető veszély, kockázat és az elhárításukra rendelkezésre álló erőeszköz ismeretében a védekezéshez szükséges, megfelelő partner kiválasztása,
2. a partner megkeresése, kapcsolatfelvétel,
3. a kölcsönösségen nyugvó, az egyedi igényekhez alkalmazkodó és a partnerek sajátosságait szem előtt tartó együttműködési célok, területek meghatározása,
4. az együttműködési megállapodás megkötése,
5. a kooperáció működtetése, fejlesztése, rendszeres ellenőrzése.

A védekezési feladatokhoz szükséges együttműködések megtervezése a beavatkozási, katasztrófavédelmi műveletek elemzése alapján: [46]

- szakfeladattal kapcsolatos adatgyűjtés;
- egyes szabályzók gyakorlati alkalmazásának elemzése;
- bekövetkezett események keletkezési körülményei és a műveleti tevékenység értékelése;
- kimutatott kockázatok és a bekövetkezett események közötti összefüggések elemzése-értékelése;
- elemző-értékelő tevékenysége alapján azonnali, rövid-, közép- és/vagy hosszú távú vezetői döntésekre, intézkedésekre, szabályzók módosítására történő javaslattétel;
- az országos és területi szervek közötti információ megosztásának biztosítása;
- a szakmai dokumentumok hozzáférhetőségének biztosítása;
- időszakos prognóziskészítéssel, beválás vizsgálat készítése;
- szakterületét érintő továbbképzések megtartásában történő részvétel;
- elektronikus nyilvántartó és döntéstámogató rendszerek fejlesztésében történő részvétel;
- a katasztrófavédelemmel kapcsolatos nemzetközi események értékelése;
- katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos nemzetközi tapasztalatok gyűjtése, elemzése és hazai gyakorlattá alakításra történő javaslattétel.

V.6. AZ EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREK KIVÁLASZTÁSÁNAK SZEMPONTJAI

Javaslom megvizsgálni a partnerek kiválasztáskor:

- milyen típusú veszély elhárításával kell megküzdeni;
- milyen eszközök, személyi állomány, módszer áll rendelkezésre;
- jogszabály (Kat. tv, BM rendelet) mely szervezetek számára ír elő együttműködési kötelezettséget az adott területen;
- milyen fokozatú katasztrófaveszély esetén rendelhető el azoknak a szervezeteknek a bevonása;
- az illetékességi területen (országos, megyei, járási) van-e ilyen lehetséges partner;
- milyen szakmai feladatok végezése esetén lehet hatékonyabb az állami szerv helyett önkéntes szervezet bevonása (magánszemélyek, speciális mentőszervezetek, társadalmi, karitatív és egyéb civil szervezetek).

Az együttműködési megállapodások előkészítése 3 lépésben történik:

- Az együttműködések igénylő területek felkutatása és meghatározása.
- Az együttműködések céljainak definiálása.
- Az együttműködések fenntartási, fejlesztési lehetőségeinek, módjainak, eszközeinek meghatározása.

Egyeztetni szükséges a várható központi tájékoztatási, megelőzési, védekezési feladatokat, a kölcsönös segítségnyújtás rendjét és a védekezésre felajánlott erőket, eszközöket.

A kiválasztott partnerrel kötött együttműködési megállapodásoknak az alábbi elemeket minden esetben tartalmaznia szükséges:

1. Az együttműködő felek adatai:
 - A szervezet neve, székhelye.
 - A szervezet vezetőjének (az együttműködés aláírójának) neve, rendfokozata, beosztása, elérhetőségei (telefon, e-mail, levelezési cím).
 - A kijelölt kapcsolattartó neve, rendfokozata, beosztása, szervezeti egység, elérhetőségei (telefon, e-mail).
2. Az együttműködés jogi alapja.
3. Az együttműködés célja.

4. Az együttműködő felek kötelezettségei (egyéni vállalások, közös feladatok), a vállalt feladatok végzésének feltételei.
5. Katasztrófaveszélyben az élet- és vagyonmentéshez szükséges információk biztosításának formája (leginkább ügyeleti rendszeren keresztül).
6. Az együttműködés felülvizsgálatának rendszeressége (Általában évente egyszer, illetve szükség szerint áttekintik a feladatokat. A vonatkozó jogszabályi változásokhoz igazítottan, az együttműködések gyakorlata során szerzett tapasztalatok alapján, szükség esetén felülvizsgálják és módosítják a megállapodásokat.).

V.7. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK NYILVÁNTARTÁSA

A katasztrófavédelem országos szintű együttműködéseinek nyilvántartását jelenleg a BM OKF Hivatala végzi, amelynek keretében a BM OKF-fel kötött együttműködési megállapodással rendelkező partnereket betűrendbe sorolva összesíti. Az összesítés tartalmazza a megállapodás tartalmának rövid kivonatát, valamint a felülvizsgálat esedékességének időpontját.

A területi szinten megkötött nyilvántartásokért a fővárosi/megyei katasztrófavédelmi igazgatók felelnek, akik az igazgatóságokon hasonló rendszerben összesítik a partnerekkel kötött megállapodásokat.

Az együttműködési megállapodások nyilvántartása, - ha az összesítési szempontok és a megállapodás fontos információi célirányosan kiválasztottak – nélkülözhetetlen lehet a felkészülési és az elhárítási feladatok tervezése során.

Az alábbiakban az értekezésemben vizsgált katasztrófavédelemben részt vevő, országos hatáskörű szervekkel kötött megállapodás alapján készítettem egy mátrixot, amelyben feltüntettem a partnerek nevét és az együttműködési területeket. Ezt követően a koordinátákba bejelöltem, mely szervezettel milyen területen működik együtt a BM OKF. Ezáltal két adat vált láthatóvá:

- az egyik, hogy adott veszélyhelyzetre történő felkészülés vagy a bekövetkezett katasztrófa kezelésekor milyen feladatokba vonható be együttműködő partner,

- a másik, hogy a BM OKF-nek (területi szinten az igazgatóságoknak) milyen kötelezettsége van a partnerek felé (pl. felkérés, értesítés, információszolgáltatás, stb).

A mátrix kiegészíthető a többi országos illetékességű együttműködő adataival, valamint átültethető a területi szintű együttműködések nyilvántartására is.

Az általam összeállított együttműködési területek a megkötött együttműködési megállapodások alapján készült, azonban a későbbiekben ez a változásokat követve, igény szerint módosulhat.

BM OKF együttműködő partnerei	Az együttműködés területei									
	Kutatás, oktatás szakmai felkészítés	Lakosságajékoztatás	Általános védekezés, mentés	Adatszolgáltatás	Szakszerezések és szakemberek biztosítása	Felderítés, ellenőrzés	Egészségügyi szolgáltatás	Lakosságvédelem és szociális feladatok	Rendfenntartás és objektumvédelem	Logisztikai biztosítása
Honvédelmi Minisztérium	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nemzeti Adó- és Vámhivatal	X			X	X	X				
Országos Meteorológiai Szolgálat	X	X		X		X		X		
Országos Mentőszolgálat	X	X		X	X	X	X	X		
Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Országos Tisztifőorvosi Hivatala	X	X		X	X	X	X	X		
Országos Rendőr-főkapitányság	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága	X		X			X			X	
Országos Vízügyi Főigazgatóság	X	X		X	X	X				X
Közmédia		X		X						
Magyar Polgári Védelmi Szövetség	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Az együttműködési területek és az együttműködő szervezetek mátrixa

KÖVETKEZTETÉSEK

A katasztrófavédelmi együttműködés tervezett, szervezett, összehangolt, együttes tevékenység, amely feltételrendszere megállapodásban rögzített annak érdekében, hogy kárfelszámolások gyorsak, eredményesek és költséghatékonyak legyenek.

Megállapítom, hogy a hazánkban várhatóan bekövetkező katasztrófák, veszélyhelyzetek szükségessé teszik a stabil, konzisztens együttműködéseket. Javaslom, hogy a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő szervezetek meghatározását, kijelölését szerepeltetni kell a BM rendeletben.

Az együttműködések kialakításának, működtetésének lépéseit úgy kell megtervezni, hogy a megfelelő partnert a megfelelő időben lehessen aktivizálni, személyi állományát, eszközeit használni azokban az esetekben, amikor optimális.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv, mint szakmai irányító, felügyelő szerv koordinálja a közreműködő szervezetek munkáját a megkötött együttműködési megállapodások alapján. Az országos hatáskörű szervezetekkel kötendő együttműködési megállapodások alapján határozzák meg a területi szintű megállapodások tartalmát.

A megállapodások nyilvántartása, - ha az összesítési szempontok és a megállapodás fontos információi célirányosan vannak kiválasztva – nélkülözhetetlen lehet a felkészülési és az elhárítási feladatok tervezése során.

Megállapítom, hogy jelenleg a BM OKF nem rendelkezik olyan adatbázissal, amelyből azonnal kiolvasható, hogy milyen partnerekkel, milyen területeken lehet együttműködni szükség esetén.

Az értekezésemben vizsgált országos hatáskörű szervekkel kötött megállapodás alapján készítettem egy együttműködési mátrixot, amelyben feltüntettem a partnerek nevét és az együttműködési megállapodások alapján a segítségnyújtás területeit. Ezáltal láthatóvá vált két adat, amely a védekezési munkát segíti:

1. milyen feladatokba vonható be együttműködő partner,
2. a BM OKF-nek milyen kötelezettsége van a partnerek felé (pl. felkérés, értesítés, információszolgáltatás, stb).

VI. JAVASLATOK A KIKÉPZÉSI SZABÁLYZAT MÓDOSÍTÁSÁRA, AVAGY EGY ÚJ, KOMPLEX KATASZTRÓFAVÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI GYAKORLAT BEILLESZTÉSE A JELENLEGI RENDSZERBE

A katasztrófavédelem jogi és intézményi rendszere kialakult, ezt követnie kell mielőbb a gyakorlati megvalósításnak. Ehhez folyamatosan készülnek központi irányelvek és intézkedések, melyek alapján helyi (járási) szinten megkezdődtek a kétoldalú együttműködési megállapodásokban foglalt feladatok teljesítése, köztük a bevonható szervezetek gyakorlati felkészítése.

A katasztrófavédelem elhárítására történő komplex felkészülés részeként egyfelől jogszabályi kötelezettség miatt, másfelől az elvárható készültségi szint elérése érdekében indokolt együttműködési gyakorlatokat szervezni az elhárításban résztvevő szervezetek számára. A gyakorlatok szervezését a Kat. tv. írja elő, a végrehajtását pedig a szakterületek rendeletei, intézkedései szabályozzák.

Ilyen, a katasztrófavédelem szakterületi szabályzója a 33/2012. BM OKF Főigazgatói intézkedéssel kiadott BM OKF Kiképzési Szabályzata (továbbiakban: Kiképzési Szabályzat).

Gyakorlatok szervezésével megvalósuló általános célként megfogalmazható, hogy a katasztrófavédelmi feladatokkal rendelkező szervezeteknek készen kell állniuk a beavatkozásra, a katasztrófák kezelésére, életmentésre, a károk csökkentésére, a lakosság tájékoztatására, a társadalmi és szakmai kommunikációra. Következésképpen a felkészítő gyakorlatok irányítóinak és a végrehajtó állomány minden tagjának egyéni és szervezeti szinten is megfelelő releváns tudással kell rendelkezniük, és képesnek kell lenniük a feladataikat más szervezetekkel együttműködve teljesíteni.

A gyakorlatszervezés általános szabályai közt a gyakorlat szabályszerűsége, a levezetés szakszerűsége, a tapasztalatok rögzítése, visszakereshetősége és felhasználhatósága érdekében az alábbi dokumentumokat minden esetben el kell készíteni:

- Jogszabályi alap, a gyakorlat elrendelésére jogosult megnevezése.
- 3 terv: felkészülési, levezetési, értékelési terv.
- Kommunikációs lista.
- Forgatókönyv.
- Műveleti napló.

A gyakorlatok szintjeinek megállapításához a katasztrófa nagysága határozza meg a leküzdésére felsorakoztatott erők volumenét, összetételét, az irányítói szintet. Ennek megfelelően a katasztrófavédelmi feladatok ellátására központi, területi és helyi (járási) szintű gyakorlatok tartására adhat utasítást a gyakorlat elrendelője. A különböző szintű gyakorlatokon résztvevő szervezetek az adott szintű egységeikkel vesznek részt.

Jelenleg a tűzoltó szakma és a polgári védelmi szakterület a saját szakfeladatait begyakorló, a képességi szinteket felmérő, ellenőrző gyakorlatokat szerveznek. A technika fejlődése újabb veszélyhelyzetek kialakulásának lehetőségét is magában hordozza, ezért folyamatosan bővül azon feladatok sora, amelyek elvégzésére a szakembereknek a gyakorlatokon fel kell készülniük.

Tűzoltási gyakorlatok szervezőjeként, vezetőjeként és a hazai, nemzetközi szakma fejlődési irányát figyelemmel kísérve azt tapasztaltam, hogy a veszélytípusok számának bővülése egyben a beavatkozások összetettségének növekedést is jelenti. Egy feltételezett katasztrófa-helyzet kezelése elképzelhetetlen és szakmaiatlan lenne több különböző köteles és önkéntes szervezet bevonása nélkül.

Megfigyeléseket végeztem azokon a tűzoltási begyakorló gyakorlatokon, amelyeken több tűzoltóparancsnokság és katasztrófavédelmi őr s rajai, erői dolgoztak együtt. A megfigyelés tárgya a gyakorlatok előkészítése, az együttműködő szervek feladatainak meghatározása, a levezetés irányítása és a gyakorlat értékelése volt.

A tapasztaltakat feldolgozva arra a következtetésre jutottam, hogy a több, más szakterületről érkező, valamint civil mentőegységeket is bevonó gyakorlatoknak nincs saját, rendszerbe állított, a speciális feladatokat is feldolgozó szabályzata.

További tanulmányozásnak vettem alá a tűzoltó és a polgári védelmi gyakorlatokat abból a szempontból, hogyan lehetséges tervezetten, jól előkészítve, megszervezve és lebonyolítva, komplex katasztrófahelyzetekre felkészíteni az állományt.

Megállapítottam, hogy nem szakterületekre kell szabályokat kidolgozni, hanem új gyakorlattípust kell kialakítani.

Ez az új gyakorlatforma a katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat.

Elsőként a polgári védelmi, majd a tűzoltói gyakorlatok jelenlegi formáit, szabályait ismertetem, ezt követően egy lezajlott gyakorlaton keresztül rámutatok az általam javasolt új, egységesített katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat szükségességére és bemutatom ezen új gyakorlattípus általam kidolgozott menetét és követelményeit.

VI.1. POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEK GYAKORLATAI

A polgári védelmi gyakorlati kiképzés célja az elsajátított ismeretek gyakorlatban történő alkalmazásának begyakorlása, a polgári védelmi szervezetek egymás közötti, valamint a mentésben részt vevő más szervekkel való együttműködésének begyakorlása, továbbá a mozgósítás időben történő elérése.

A polgári védelmi gyakorlat elrendelésére jogosult központi szinten a főigazgató, területi szinten a megyei védelmi bizottság elnöke, illetve az igazgató, helyi szinten a polgármester, illetve a kirendeltségvezető.

A polgári védelmi gyakorlati kiképzésre a BM OKF főigazgatója évenként, az elméleti kiképzéshez igazodó gyakorlati kiképzési programot hagy jóvá.

A szakterületi gyakorlatok tervezése, szervezése, értékelése, gyakorlaton résztvevők minősítése a Kiképzési Szabályzat alapján készített központi, területi, helyi levezetési terveknek megfelelően történik. [47]

A munkahelyi polgári védelmi szervezet gyakorlatának eltérő szabályai

A gyakorlat időpontját a gazdálkodó szerv vezetője határozza meg, a saját maguk által kidolgozott tervek alapján vezetik le, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv képviselője ellenőrizz az alábbi szempontok szerint:

- működési képesség elérése, a személyi és tárgyi feltételek alkalmassága,
- az irányítási és jelentési rendszer, az információáramlás alkalmassága,
- az állomány feladatismerete, a beavatkozás feltételeinek megléte,
- a szervezet folyamatos működéséhez kapcsolódó feltételek megléte,
- a szervezet megalakításával, gyakoroltatásával kapcsolatos dokumentumok.

Az ellenőrzésről jegyzőkönyv készül, melyben rögzítik a megfelelőségeket, a hibákat, hiányosságokat, amelyet a kijelölt határidőre ki kell javítani.

VI.1.1. A JELENLEGI POLGÁRI VÉDELMI GYAKORLATOK TÍPUSAI

A gyakorlat típusát az határozza meg, hogy milyen célt kívánunk a gyakorlat szervezésével elérni. **A polgári védelmi gyakorlatok a 7. sz. mellékletben találhatóak.**

Ennek alapján megkülönböztetjük a vezetés-irányítást, az információáramlást, a készenlétbe helyezést tesztelő, a szakfeladat-ellátást begyakorló gyakorlatokat, továbbá a komplex katasztrófakezelési és az ellenőrzési gyakorlatokat.

- **Törzsvezetési gyakorlat:** előre kidolgozott forgatókönyv alapján lefolytatott, elméleti szintű gyakorlat a vezetési, irányítási feladatok begyakorolására.
- **Kommunikációs gyakorlat:** előre kidolgozott alaphelyzet alapján információk megosztását, a folyamatos kommunikáció fenntartását gyakorolja.
- **Mozgósítási gyakorlat:** a szervezetek mozgósítási készenlétbe helyezésére irányul.
- **Szakfeladat ellátására irányuló gyakorlat:** a polgári védelmi szakterület feladatrendszerébe tartozó tevékenységek alkalomszerű gyakoroltatására irányul.
- **Komplex gyakorlat:** valós helyzetet imitáló, több szerv bevonását igénylő védekezést begyakorló gyakorlat.

- **Ellenőrző gyakorlat:** polgári védelmi szervezetek alkalmazhatóságát gyakorolja.

VI.1.2. A POLGÁRI VÉDELMI GYAKORLATOKON RÉSZTVEVŐK KÖRE

A gyakorlat elrendelője meghatározza a katasztrófavédelmi feladatokkal rendelkező résztvevők körét, akik feladatok teljesítésére kötelezettek. Szituációkra épülő gyakorlatok esetén a katasztrófavédelem sérültjeit, áldozatait imitáló közreműködésére is szükség lehet. Ezen kívül előzetesen meghatározott hazai vagy nemzetközi szakértők, megfigyelők, ellenőrök is jelen lehetnek a gyakorlatokon.

A résztvevők köre:

- Hivatásos katasztrófavédelmi szerv állománya (központi, területi, helyi).
- Védelmi igazgatás szervei (megyei, fővárosi és helyi (járás) védelmi bizottságok).
- Központi és területi veszélyhelyzet-kezelési központok tagjai.
- Külső résztvevők (meghívás szerint):
 - Államigazgatási szervek (központi, területi szintek).
 - Médiaszolgáltatók.
 - Önkormányzatok.
 - Más köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek.
 - Önkéntes mentőszervezetek.
 - Civil szervezetek.

VI.2. HIVATÁSOS TŰZOLTÓPARANCSNOKSÁGOK (HTP) GYAKORLATAI

A vonulós tűzoltóállomány feladata tüzesetek során az emberélet, az állatok, értékek mentése, természeti katasztrófák bekövetkezésekor (pl.: árvíz, belvíz, földcsuszamlás) a keletkezett károk elhárítása, a tűz vagy balesete következtében kiszabadult veszélyes anyagok terjedésének megakadályozása, valamint közúti-, légi- és vízi balesetek során a műszaki mentés végrehajtása.

Ezekre az alapfeladatokra kell a vezető-irányító valamint a végrehajtó állománynak felkészülnie a tűzoltói gyakorlatokon. A gyakorlatok típusait tehát ez esetben is a kitűzött célok határozzák meg.

VI.2.1. A TŰZOLTÓI GYAKORLATOK FAJTÁI

A tűzoltó gyakorlatok rendszere: (7. sz. melléklet)

- **Vezetési törzsgyakorlat:** Célja a tűzoltás vezetésére jogosultak szervező, irányító munkájának, tűzoltás-taktikai, technikai ismereteinek fejlesztése, a kapcsolatos ismereteik ellenőrzése.
- **Vezetési gyakorlat:** A vezetési gyakorlat célja a gépjárművezetők vezetési készségének növelése, valamint az, hogy jártasságot szerezzen a tűzoltó gépjárművek és speciális szerek kezelésében.
- **Tűzoltási gyakorlat:** Célja a választott anyag égésének körülményeihez (erős füst, nagy hőterhelés, stb.) szoktatni az állományt, gyakorolni az oltási eljárást, eszköz, oltóanyag alkalmazását.
- **Szerelési gyakorlat:** Célja a tűzoltás és műszaki mentésekhez rendszeresített tűzoltó eszközök használatának, a végrehajtás készség szintű elsajátítása.
- **Tűzoltótechnika-kezelői gyakorlat:** Célja a kezelői képesítéssel rendelkező személyi állomány részére a rendszeresített kisgépek (hidraulikus mentőkészlet, motoros láncfűrész, motoros gyorsdaraboló, mobil szivattyúk, stb.) eszközök, felszerelések (Force balta, emelők, emelőpárnák, stb.) gépjárműfecskendők és különleges szerek kezelésének, működtetésének, használatának gyakoroltatása, lehetőség szerint a rá jellemző alkalmazási, működtetési környezet imitálásával.
- **Helyismereti gyakorlat:** Célja, hogy az állomány ismerje meg – a tűzoltóság működési területén található létesítmények, küszöbérték alatti üzemek, veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek vonatkozásában – mindazon lényeges körülményt, amely a megelőző és mentő-tűzvédelemmel, továbbá a súlyos káresemények elhárítási tervben és a belső védelmi tervben meghatározott feladatokkal kapcsolatba hozható.
- **Szituációs begyakorló gyakorlat:** Célja az állomány taktikai bevetettségének szinten tartása, fejlesztése az országos és a nemzetközi

tapasztalatok adaptálása a helyi sajátosságok figyelembevételével a tűzoltási és a műszaki mentési tevékenység terén.

- **Ellenőrző gyakorlat:** Célja a szerelési, helyismereti, szituációs begyakorló gyakorlatokon elsajátított ismeretek ellenőrzése, a tűzoltás, műszaki mentés vezetésének, a tűzoltásnál szervezhető beosztási feladatok gyakorlása. Az ellenőrző gyakorlat alkalmas a tűzoltóságok tűzoltásba, műszaki mentésbe bevonható személyi állománya elméleti, gyakorlati ismereteinek, a felszerelések üzembiztonságának megítélésére, a Tűzoltási és Műszaki Mentési Tervben, valamint a szabályzatokban meghatározott feladatok ismeretének felmérésére.
- **Katasztrófa-felszámolási együttműködési gyakorlat:** Célja a többi közreműködő szervekkel történő együttműködés begyakorlása.

VI.2.2. A TŰZOLTÓ GYAKORLATOKON RÉSZTVEVŐK KÖRE

A tűzoltógyakorlatok a szakfeladatok ellátására készítik fel, következésképpen a tűzoltóságok szakemberei vesznek részt benne.

A katasztrófa-felszámolási és az ellenőrzési gyakorlatokba bevonnak más, közreműködő szerveket is.

ÖSSZEGZÉS

A tűzoltó gyakorlatok és polgári védelmi gyakorlatok típusainak áttekintésével megállapítható, hogy a gyakorlatok a két szervezet saját alapfeladatainak végrehajtását hivatott begyakorolni. A tűzoltói gyakorlatok alapvető célja a mentés, a műszaki mentési, tűzoltási feladatok begyakorlása, a polgári védelmi gyakorlatok célja pedig a védelem, az emberi élet és a létfontosságú anyagi javak védelme.

E két feladat - emberélet védelme és mentése - szorosan kapcsolódik egymáshoz.

A katasztrófavédelem létrejötte után, 2012. január 1-től az új szervezetben a polgári védelmi és tűzoltói feladatokat gyakran egymást kiegészítve végzik. A feladatok összekapcsolódása nyomon követhető abban is, hogy a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészítési gyakorlatok szakmai irányítói és végrehajtói a

hivatásos katasztrófavédelmi szerv tűzoltó tisztjei, akik közül sokan előzőleg polgári védelmi állománykategóriába voltak besorolva. A védekezésbe a legtöbb esetben bevonnak kötelezettség alapján vagy önkéntesen csatlakozó más állami vagy civil szervezeteket is. Ezek a gyakorlatok valójában a polgári védelmi komplex és a tűzoltói szakterületen meghatározott katasztrófa-felszámolási együttműködési gyakorlatok integrált formái.

RÉSZKÖVETKEZTETÉS

Komplex, polgári védelmi és tűzoltói feladatokat is magába foglaló, a katasztrófák elleni védekezésre felkészítő gyakorlat nincs nevesítve a hatályos Kiképzési Szabályzatban. A veszélyek elhárítására azonban leginkább ezekkel a gyakorlatokkal lehet leghatékonyabban felkészülni, ezért tapasztalható az a tendencia, hogy mind gyakoribbak a komplex együttműködési gyakorlatok.

Mindezek okán megvizsgálók egy komplex polgári védelmi gyakorlatot abból a szempontból, hogyan lehet ennek a típusú gyakorlatnak a továbbfejlesztésével, más típusú gyakorlatok értékes elemeinek alkalmazásával egy komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat egységes szabályait kidolgozni, majd a Kiképzési Szabályzatban elhelyezni. A kiválasztott gyakorlat a Zala megyei „Mura Nemzetközi Együttműködési Gyakorlat”, amely egyben a Zala Mentőcsapat rendszerbe állító, minősítő gyakorlata.

VI.3. A MURA NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSI -, ÉS A ZALA MENTŐCSAPAT RENDSZERBEÁLLÍTÓ GYAKORLAT ELEMZÉSE

A 2012. október 20-án a Zala megyei Molnáriban tartott komplex gyakorlat (továbbiakban MURA gyakorlat) bemutatása során rávilágítok azokra a komponensekre, amelyek javításával a gyakorlat fejleszthető. A vizsgálat eredményeit felhasználva meghatározom a Kiképzési Szabályzatba beillesztendő új gyakorlattípus, a komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat egységes szabályait.

A Felkészítési, Levezetési, Értékelési Terv a 8. sz. mellékletben található. [48]

A gyakorlat bemutatása és elemzése:

VI.3.1. A GYAKORLAT CÉLJAI

A szervezők az alábbi célokat tűzték ki:

Az árvíz elleni védekezés és a kapcsolódó lakosságvédelmi feladatok begyakorlása - különös tekintettel a horvát töltésfejlesztések hatására a Zala megyei árvízi védekezésben várható változásokra - a területi és helyi védekezésért felelős hazai szervek és a nemzetközi segítségnyújtás keretében érkező horvát erők bevonásával.

A védekezéshez, lakosságvédelmi intézkedések bevezetéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek vizsgálata, kiemelt figyelemmel a felelősségi körök megosztására a katasztrófavédelmi, vízügyi műszaki vezető, beosztott szakemberek, védekezésbe bevonásra kerülő hivatásos, önkéntes, köteles erők között.

A védekezéshez, lakosságvédelmi intézkedések bevezetéséhez szükséges induló készletek, logisztika meglétének vizsgálata.

A gyakorlaton részt vevő operatív, vízügyi- és rendvédelmi szervek, a nemzetközi segítő erők együttműködésének begyakorlása.

Az alkalmazott módszerek, eszközök, a veszélyhelyzeti kommunikáció megfelelőségének vizsgálata.

Az árvíz elleni szakszerű védekezés módszereinek, a szükségessé váló lakosságvédelmi intézkedéseknek (különösen a kitelepítés és ideiglenes elhelyezés módjának) megismertetése az érintett települések polgármestereivel.

A gyakorlat tapasztalatai alapján javaslatok megfogalmazása a települési veszélyelhárítási, kitelepítési és befogadási, valamint vízkár-elhárítási tervekben foglaltak módosítására.

A Zala Mentőcsapat rendszerbe állítása a gyakorlat feladatának sikeres teljesítésével.

VI.3.2. A GYAKORLAT TÍPUSA

A Felkészítési Levezetési és Értékelési Terv a gyakorlat típusát a következőként határozta meg: „Kihelyezett Műveleti Törzs által irányított **nemzetközi együttműködési begyakorló gyakorlat** bemutató elemekkel.”

Elemzésem alapján megállapítom, hogy a MURA gyakorlat a jelenlegi Kiképzési Szabályzat több gyakorlattípusának elemét magába foglalja, úgy mint a társszervek közötti együttműködést, árvízvédelmi, nemzetközi együttműködési, begyakorló és szituációs gyakorlatok elemeit, sőt egyidejűleg ez a gyakorlat szolgált a ZALA Mentőcsapat rendszerbe állítására is.

Megállapítom, hogy a jelenleg hatályos Kiképzési Szabályzat nem nevesít ilyen típusú komplex gyakorlatot.

VI.3.3. A GYAKORLAT FELTÉTELEZETT SZITUÁCIÓI

A feltételezett helyzet szerint a tartós esőzések, valamint a Mura folyó magas vízállása miatt le kellett zárni a Molnári-főcsatorna zsilipjét, ennek következtében azonban a védett oldalon megjelent a belvív, ami előtéssel veszélyeztette a település ingatlanjait.

A gyakorlat további feltételezése szerint a Molnári szennyvíztelepről veszélyes anyag került a Molnári-főcsatornába, ezért a védett oldalon vízminőség-védelmi intézkedéseket kellett tenni a szennyező anyag Mura folyóba kerülésének megakadályozására. Mindezt a kihelyezett műveletirányító törzs közreműködésével a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság vízminőségi kárelhárító csapata végezte.

A feltételezés szerint mindezeket túl a Molnárit védő, állami tulajdonban lévő murai védvonal több helyen is megsérült, ezért a védműveket több ponton meg kellett magasítani és meg kellett támasztani. A védett oldalon buzgárok jelentek meg, ezért ezek ellen is megkezdték a védekezést. A töltéskorona nyúlgáttal történő magasítását, a töltés bordás megtámasztását, valamint a védett oldalon megjelenő buzgár elfogását a háromféle védekező csoport (a 16 fős települési műszaki mentő kézi szakalegység, a 46 fős Zala Mentőcsapat háromszor tizenegy fős árvízi védekezési komponense, valamint a 20 fős horvát segítő erő) végezte el.

A feltételezett helyzet szerint a Molnári polgári védelmi parancsnokságára bejelentés érkezett arról is, hogy egy ember eltűnt, utoljára a Mura folyó csónaklerakójánál látták. A kutatásban a Nagykanizsai Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság egysége, a Zala Mentőcsapat vízből mentő komponense és a segítő erőként érkező horvát bűvárcsoport vett részt. [49]

ÖSSZEGZÉS

Komplex gyakorlat szervezésével lehet több feladat együttes elvégzésére felkészíteni a bevont szervezeteket. Ezek a feladatok jelen gyakorlat során: árvíz, belvíz és veszélyes anyag terjedése elleni védelem, kitelepítés, emberélet mentése folyóból.

VI.3.4. A GYAKORLATON RÉSZTVEVŐ SZERVEZETEK

A résztvevők voltak:

Központi Szervek:

- A **BM OKF** meghívott vezető állománya,

Területi és helyi szervek:

- Zala **Megyei Védelmi Bizottság** Operatív Munkacsoportja,
- Letenye **Helyi Védelmi Bizottság** Operatív Munkacsoportja,
- Nagykanizsa Megyei Jogú Város **Rendőrkapitányság** operatív szerve,
- **Polgárőrség** helyi operatív szerve,
- A Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (**NYUDUVIZIG**) és a szakaszmérnökség állományából kijelölt felelősségi körzetben feladatot ellátó állomány.
- A **Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság** és helyi szervei állományából kijelölt felelősségi körzetben feladatot ellátó állomány.
- A felelősségi körzetben érintett **települések polgármesterei**, meghívott horvát vezetők.
- Letenye **Mentőszolgálat** 1 db mentő gépkocsival.”

A gyakorlaton a helyi társszerveken kívül részt vettek a katasztrófavédelem központi, területi és helyi szakemberei, valamint a megyei és helyi védelmi bizottságok Operatív Munkacsoportjai.

Megállapítom, hogy a Kiképzési Szabályzat nem tartalmaz olyan gyakorlattípust, amely háromszintű beavatkozást foglal magába.

VI.3.5. A GYAKORLAT HELYSZÍNEI

A gyakorlat több helyszínen zajlott egy időben.

Az irányító szervek működésének helyszínei:

- A koordinátori, irányítói és ellenőri feladatokat ellátó, kihelyezett Műveletirányító Törzs bázisa Molnári településen, a Polgármesteri Hivatal épületében.
- A gyakorlat végrehajtásában közreműködő védelemigazgatás helyi és területi szervei (Letenye HVB + Zala MVB) a veszélyhelyzeti működési helyeken.
- Az érintett felelősségi körzetben a védekezési és lakosságvédelmi feladatok irányításáért felelős katasztrófavédelmi, vízügyi műszaki vezetők és a polgármesterek a helyszínen.

A beavatkozás helyszínei:

- Molnáron, az állami védvonalon: töltés megerősítése, megtámasztás, buzgárelfogás;
- A Molnári-főcsatornán: vízátemelés, valamint a NYUDUVIZIG vízkár-elhárítási bemutatója;
- A Molnári Általános Iskolában berendezett befogadóhelyen: kitelepítés;
- A Mura folyó csónak lerakójánál: vízből mentés, eltűnt személy utáni kutatás.

Megállapítom, hogy irányítói, beavatkozási tevékenységek több kárhelyszínein folytak, amely az Operatív Irányítói Törzs és az irányítás különböző szintjein szolgálatot teljesítők együttműködésének pontos megtervezését, előkészítését, egymás kommunikációs rendszerének ismeretét igényli.

VI.3.6. A GYAKORLAT VEZETÉSE, IRÁNYÍTÁSA

A gyakorlat vezetése, irányítása a Felkészítési Levezetési és Értékelési Tervben a következőképp volt definiálva:

„Minden résztvevő szervezet az ügyrendjében meghatározottak szerint működik. Az együttműködő szervezetek közötti összhangot a gyakorlatra való felkészítés és a jelen terv vonatkozó fejezetei biztosítják.”

Megállapítom, hogy a Felkészítési, Levezetési és Értékelési Terv nem határozta meg pontosan az irányítói szinteket, a társszervek közötti kommunikációs, feladat-átadási és visszaellenőrzési módokat.

VI.3.7. FELKÉSZÍTÉSI TERV

VI.3.7.1. Célja

Ismertetni a gyakorlatra történő felkészülés folyamatát, ütemezését, felelősségeit.

VI.3.7.2. Gyakorló állomány felkészítése

Felkészítési, Levezetési és Értékelési Terv alapján a gyakorló állomány felkészítése a gyakorlat minden résztvevő szervezet vezetőjének felelőssége és kötelessége. A felkészítés a gyakorlatba bevont szervezetek felkészítésére szolgálati helyükön, a gyakorlatot megelőzően a Felkészítési, Levezetési és Értékelési Terve (FLÉT) alapján történt.

Megállapítom, hogy a Mura gyakorlaton a beavatkozó szervezetek előzetes felkészítéseinek sajnos nem volt célja minden résztvevő irányítási rendjének, eszközeinek, kapcsolódó feladatainak, az együttműködések módjának a megismerése.

VI.3.8. A GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSÁT MEGHATÁROZÓ LEVEZETÉSI TERV

VI.3.8.1. Alaphelyzet

A Mura folyó vízgyűjtőjén – ezen belül Dél-Zala területén is – egy hónap alatt lehullott rendkívül sok csapadék következtében árhullám alakult ki a folyón. Ezért a NYUDUVIZIG a Mura folyó teljes magyarországi szakaszára II. fokú árvízvédelmi készültséget rendelt el, de a további várható jelentős (50 mm-t meghaladó) csapadék miatt a III. fokozat elrendelésére készültek fel. A hidrometeorológiai előrejelzések alapján a Mura folyó Molnári szakaszán a legnagyobb (LNV) közeli (520 cm) rendkívüli árhullám levonulása várható.

VI.3.8.2. Részletes helyzet

Molnári települést védő, állami tulajdonban lévő murai védvonal több helyen állékonyságában sérült, ezért a védműveket több ponton magasítani, valamint megtámasztani szükséges.

A védett oldalon buzgárok megjelenését tapasztalták, ezért meg kell kezdeni az ellenük való védekezést (műtárgyak építése homokzsákok, egyéb védekezési anyagok felhasználásával), illetőleg a települési műszaki-mentő kézi szakalegység, a Zala Mentőcsapat, valamint az MVB kérésére érkező megerősítő horvát műszaki mentő kézi alegység (20 fő + 2 gépjármű) bevonásával.

A tartós esőzések, valamint a Mura folyó magas vízállása miatt lezárásra került a Molnári-főcsatorna zsilipje, aminek következtében a védett oldalon megjelent a belvíz, ami előtéssel veszélyezteti a település Kossuth utcában lakók ingatlanjait.

Ennek megakadályozására a mentett oldalról szivattyúzási munkálatokra van szükség. A feladat végrehajtására Nagykanizsa HTP II-es fecskendő került kijelölésre. Ezzel párhuzamosan döntés született arról is, hogy a Kossuth utcai lakókat (~70 fő) megelőző lakosságvédelmi intézkedés keretében ki kell telepíteni.

A védekezési feladatokat nehezíti, hogy a Molnári szennyvíztelepről (védett oldal) veszélyes anyag került a Molnári-főcsatornába, ezért a védett oldalon vízminőségi kárelhárítást kell végrehajtani a szennyező anyag Mura folyóba kerülésének megakadályozására.

A Molnári Települési Polgári Védelmi Parancsnokságra érkezett bejelentés szerint a településről 1 fő (horgászathóból) nem érkezett haza, utoljára a Mura folyó csónak lerakójánál (*Molnári mellett*) látták. Intézkedés történik az eltűnt személy felkutatására Nagykanizsa- Tartalék gépjárműfecskendő, búvárokkal és motorcsónakkal történő helyszínre riasztásával.

Ezzel párhuzamosan az MVB kérésére, segítségnyújtásként egy horvát búvárcsapat is közreműködik a keresésben. A horvát fél tájékoztatása szerint ezzel egyidőben Kotoriba térségében náluk is hasonló feladat (eltűnt személy keresése) került végrehajtásra.

VI.3.8.3. Felelőségek, forgatókönyv

A ZMKI kijelölt állománya (20 fő) a gyakorlat a gyakorlat napján 09⁰⁰ órakor eléri a készenlélet Molnáriban a kihelyezett Műveleti Törzs működési helyén. A Műveleti Törzs vezetője ismerteti a beállított helyzetet, meghatározza a feladatokat.

A Zala megyei területi, helyi operatív szervek kijelölt állománya a gyakorlat napján 09⁰⁰ órakor a veszélyhelyzeti működési helyeiken eléri a készenléletet.

A Műveleti Törzs vezetője intézkedik a beállított helyzetnek a MVB Operatív Munkacsoport részére történő megküldésére.

A MVB Operatív Munkacsoport elemzi-értékeli a kialakult helyzetet, döntés-előkészítést végez. Vezetői döntést követően koordinálja a védekezés, lakosságvédelmi feladatok végrehajtását, intézkedik az erők-eszközök átcsoportosítására.

A Műveleti Törzs a MVB Operatív Munkacsoport döntésének megfelelően továbbítja az elrendelt feladatokat, folyamatosan figyelemmel kíséri a gyakorlattal kapcsolatos információkat, fogadja a jelzéseket, és végzi az egyes mozzanatok végrehajtásának koordinálását és a Műveleti napló vezetését.

Az azonnali intézkedést vagy továbbítást igénylő információkat jelenti a MVB Operatív Munkacsoport vezetőjének.

VI.3.8.4. A gyakorlatban részt vevő további szervezetek

- A vonatkozó eljárási és ügyrendek szerint végrehajtja a gyakorlat szakterületére vonatkozó feladatait.
- A Műveleti Törzs folyamatosan vezeti az eseménynaplóban a kialakult árvízi helyzettel kapcsolatos, rendelkezésre álló információkat, adatokat.
- A Műveleti Törzs intézkedik (a gyakorlatterv mellékletét képező Eljárásrend szerint):
 - a horvát segítő erők fogadására,
 - a kárhelyre történő felvezetésére,
 - tolmácsok biztosítására,
 - az együttműködési kommunikáció megszervezésére,
 - a kárterület átadására,
 - a segítő erők bevetésére.
- A megjelenő információk alapján hatáskörébe tartozóan intézkedik.
- A gyakorlatban érintett felelősségi körzetben a kijelölt katasztrófavédelmi, vízügyi műszaki vezetők, a polgármesterek a helyszínen látják el a védekezési és lakosságvédelmi feladatok tervezését.
- A gyakorlat főirányítója tájékoztatja az értékelőt a kialakult helyzetről, valamint a betervezett és végrehajtott feladatokról.

VI.3.8.5. Összeköttetés, kommunikáció

A LEVEZETÉSI TERV meghatározta, hogy a törzsvezetési gyakorlat **alapvető** kommunikációs eszköze a vezetékes telefon és egyes dokumentumok továbbítása esetén a fax. Ezeken kívül a gyakorlati végrehajtás során használható a mobil telefon

és az Egységes Digitális Rádiórendszer (továbbiakban: EDR) hálózat. A horvát fél a saját rádióforgalmi rendszerére hangolt URH rádiókészüléket kölcsönöz az együttműködési híradás biztosítására a gyakorlat időtartamára.

VI.3.8.6. Lakosság tájékoztatása

A lakosság tájékoztatására szirénapróbát, a Kossuth Lajos utcában a kitelepítési mozzanathoz kapcsolódóan szóbeli tájékoztatást terveztek a szervezők.

Megállapítom, szükséges lett volna a tervekben pontosabban rögzíteni a lakosság tájékoztatásához és az érintettek együttműködéséhez szükséges előzetes feladatokat. Megállapítom továbbá, hogy a gyakorlaton nem használták ki teljes körűen azokat a megelőző és veszélyhelyzeti lakosságtájékoztatási módszereket, amelyek alkalmasak az életet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javakat fenyegető veszélyek bekövetkezésére történő figyelmeztetésre, illetve az adott helyzetben tanúsítandó magatartási szabályok megismertetésére.

VI.3.8.7. Erőforrásigény, ellátási terv

A gyakorlaton résztvevők részére a segédanyagok (fólia, homok, homokzsák, szerszámok), a szállítás és az üzemanyag, valamint a teljes végrehajtó és meghívott állomány részére az étkezés, ellátás rendje részletesen kidolgozott tervezésen alapult, amelyet végrehajtottak, a gyakorlat során megfelelően teljesítettek.

Megállapítom, hogy jelen gyakorlat is bebizonyította, hogy bárhol, Magyarország bármely helyszínén rendeznek gyakorlatot, a sikeres végrehajtás lényeges feltétele a logisztikai támogatás egységes, magas színvonalú biztosítása. [50]

VI.3.9. ÉRTÉKELÉSI TERV

VI.3.9.1. A terv célja

A terv a gyakorlaton résztvevő szervezetek tevékenységének értékeléséhez ad útmutatást. Tartalmazza azokat a legfontosabb információkat, amelyek alapján a szervezeti értékelések és az Összefoglaló Értékelő Jelentés elkészül, valamint tartalmazza az értékelés ütemtervét.

VI.3.9.2. A gyakorlaton értékelendő szervezetek

A gyakorlaton a következő katasztrófavédelmi hivatásos és önkéntes csapatok munkáját kellett értékelni:

- A települési polgári védelmi szervezetek (parancsnokság, riasztó-tájékoztató, kitelepítési-befogadási, műszaki-mentő kézi, logisztikai alegységek);
- A kihelyezett Műveleti Törzs állománya;
- A Zala Mentőcsapat;
- A Nagykanizsa HTP kijelölt állománya;

VI.3.9.3. Az értékelés rendje és az ellenőr feladatai

Az egyes mozzanatok ellenőrzését a gyakorlat ellenőre végezi a helyszíneken.

Az ellenőr a gyakorlatot megelőzően áttekinti a forgatókönyvet, megismeri a tevékenységeket. A gyakorlat folyamán megfigyeli az értékelendő csoport/szervezet működését befolyásoló problémákat, gyengeségeket, de nem segíthet a gyakorló állománynak, nem avatkozhat be a gyakorlat menetébe.

Az ellenőr a gyakorlat tapasztalatai alapján elkészíti az Összefoglaló Értékelő Jelentését az értékelők által készített értékelő jelentések alapján, és megküldi azt a gyakorlat vezetőjének. A jelentésének elkészítésére 10 nap áll rendelkezésére.

Megállapítom, hogy csak egy személy, a megyei tűzoltósági főfelügyelő lett kijelölve ellenőrnek, amely a négy beavatkozási helyszínen történő egyidejű

ellenőrzés végrehajtását nem tette lehetővé. Az ellenőrzéseket helyszínről-helyszínrre járva, szűrőpróbaszerűen végezhette el.

VI.3.9.4. Az Értékelő Jelentés

Az Értékelő Jelentés egy szöveges általános részből, a felmerült problémákat vizsgáló részből és a javasolt javító intézkedéseket is tartalmazó részből álló értékelés. A feltárt hiányosságok jelentőségének minősítésére az alábbi kategóriák voltak megadva:

- Kritikus hiányosság.
- Jelentős hiányosság.
- Kisebb hiányosság.

Megállapítom, hogy a hiányosságok jelentőségének mértékét is országosan egységesítve szükséges alkalmazni.

VI.4. AZ EGYSÉGES KATASZTRÓFAVÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI GYAKORLAT

A következőkben a MURA gyakorlat elemzésére építve ismertetem az általam kidolgozott egységes, komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat követelményeinek, szabályzatának elemeit. A katasztrófavédelmi feladatok végrehajtására felkészítő gyakorlatok jogi szabályzóiban és az irányítói-vezetési előírásokban foglaltak, valamint a fennálló intézményi rendszer alapján, az egyes szakaszok egymásra épülésének elvét követve a gyakorlatok szervezésének menetét komplex rendszerbe foglalom.

Az EGYSÉGESÉG alapelve szerint javaslom, hogy Magyarországon bárhol rendeznek komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatot, akkor az minden esetben azonos séma, Főigazgatói Intézkedés alapján történjen. Ezáltal elérhető, hogy ezek a gyakorlatok a későbbiekben egységes szempontok szerint lesznek elemezhetők, az erősségek kiemelésével és hibákra való rámutatással pedig a

katasztrófák elleni védekezés megfelelően fejleszhető lesz. A tapasztalatok rendszerbe foglalásával összeállítható a legjobb gyakorlatok adatbázisa, amelyből kiolvashatók a gyakorlat magas színvonalát meghatározó tényezők.

Javaslom kiegészíteni a 33/2012 BM OKF Főigazgatói intézkedés mellékleteként kiadott Kiképzési Szabályzat tűzoltói és polgári védelmi gyakorlat rendszerét egy általam kidolgozott harmadik, új típusú gyakorlat, a komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat szabályaival.

VI.4.1. A KOMPLEX KATASZTRÓFAVÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI GYAKORLAT FOGALMA, CÉLJA

A **katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat** elsődlegesen a beavatkozó szervezetek közötti együttműködési feladatok begyakorlására szolgáló tevékenység, melyet a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet a képzési rendszerén belül szervez saját állománya részére, egyes, közreműködésre kötelezett szervek, valamint önkéntes civil szervezetek bevonásával.

A képzési gyakorlat során valóság-hű körülmények teremtésével, előre meghatározott követelmények, forgatókönyv alapján tervezett, irányított, folyamatában kontrollált módon nyílik lehetőség több szakfeladat begyakorlására, a felkészültség szinten tartására és fejlesztésére. A gyakorlat lehetőséget ad a beavatkozó állomány felkészültségének, az alkalmazott eszközök és módszerek működőképességének mérésére, a tervek, eljárásrendek, új koncepciók, fejlesztések megfelelőségének, hatékonyságának ellenőrzésére, a beavatkozás erős pontjainak rámutatására, a gyenge pontok felderítésére.²⁷

VI.4.2. A GYAKORLATSZERVEZÉS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

Betartva a jogszabályi előírásokat, a minőségbiztosítási szabályokat, a szakmai protokollt, elsőként biztosítani kell a gyakorlatszervezés és lebonyolítás működési, személyi és tárgyi feltételeit.

²⁷ Saját definíció!

Tervezési és ütemezési tervet kell készíteni, amelyben rögzíteni kell a szükséges dokumentumok jegyzékét, a nevesített feladatokat végrehajtó csoportokat, a kijelölt felelősöket, a logisztikai feladatokat, a kommunikáció formáit, eszközeit.

Fel kell készülni az előkészítés vagy a levezetés során esetlegesen előforduló problémákra, a változások menedzselésére is.

Mindezek alapján kell előkészíteni a gyakorlaton felhasználásra kerülő okmányokat, felszereléseket, eszközöket.

VI.4.3. A GYAKORLAT SZINTJEI

A végrehajtandó feladat nagysága alapján a gyakorlat szintje lehet:

- helyi (járási),
- területi,
- regionális,
- országos,
- nemzetközi.

Az új Kat. tv. szorgalmazza minél több szervezet közreműködését a katasztrófák elleni védekezésben. Ennek oka, hogy gyakran csak ezáltal biztosítható a beavatkozást végző személyek elegendő létszáma, a szükséges képzettségű személyek bevonása, a speciális eszközök, felszerelések alkalmazása. Gyakorta előfordul, hogy a beavatkozási folyamat során szükségessé válik a magasabb védekezési fokozati szintre emelés.

Mindezekből kifolyólag be kell gyakorolni egyszerre több szintű beavatkozó szerv összehangolását is.

VI.4.4. A RÉSZTVEVŐK KÖRE

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományán és az imitálókon túlmenően a gyakorlatba különböző céllal bevonható szervezetek:

- a védelmi igazgatás szervei (megyei, fővárosi és helyi védelmi bizottságok),
- a központi és területi veszélyhelyzet-kezelési központok tagjai,
- az ágazati szervek katasztrófavédelmi feladatokkal rendelkező szervezetei,

- az illetékes önkormányzat,
- a köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek,
- az önkéntes mentőszervezetek,
- civil, karitatív szervezetek,
- médiaszolgáltatók,
- egyéb meghívottak, megfigyelők,
- ellenőrzésre jogosultak.

VI.4.5. A GYAKORLATSZERVEZÉS SZAKASZAI

1. A gyakorlat elrendelését követően: tervezés.
2. Előkészítés, szervezés.
3. Levezetés (vezetés, végrehajtás, megfigyelés, ellenőrzés).
4. Értékelés.
5. Jelentéskészítés.

A gyakorlat megtartásáról szóló döntés:

A gyakorlat megtartására vonatkozó döntés során kijelölésre kerül az előkészítésért felelős bizottság, meghatározásra kerülnek a várható költségek és annak viselői.

A gyakorlatra részletes ütemterv készül, amelyben rögzítve vannak az elvégzendő fő feladatok, a határidők és felelősök, a kijelölt főirányító és a főértékelő. Pontosan szerepel benne az előkészítő ülések, konzultációk tervezett időpontjai, a levezetési terv elkészítésének határideje, az irányítók, értékelők, gyakorló állomány részére tervezett felkészítő foglalkozások időpontjai.

Az ütemtervben vannak megadva a gyakorolni kívánt szituációhoz és a résztvevők felkészítéséhez közvetlenül nem kapcsolódó egyéb, az előkészítő hatáskörébe tartozó szervezési feladatok, úgy, mint a résztvevők kijelölése, a résztvevők ellátásának, utaztatásának, elszállásolásának biztosítása, a belépési engedélyek kiadása, a média tájékoztatásának előkészítése, a veszélyhelyzeti működésre is használt helyiségek rendelkezésre állásának biztosítása, végrehajtási gyakorlat esetén a helyszín biztosítása, a gyakorlati dokumentáció időben történő elkészítése, jóváhagyásra történő felterjesztése.

Az engedélyezést követően megkezdődhet a szükséges dokumentációk elkészítése.

VI.4.6. A GYAKORLATOK MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES DOKUMENTUMOK

A dokumentumok kidolgozásának alapelveit az alábbiakban határozom meg:

Felkészítési Terv:

Az összehangolt és hatékony együttműködési gyakorlat sikere érdekében a tervnek tartalmaznia kell a gyakorlatok előkészítésében és végrehajtásában részt vevő állomány megnevezését, a résztvevők felkészítő foglalkozásának tervét - lebontva az irányítók, végrehajtók, imitálók és egyéb résztvevők körére, továbbá az irányítói szintek megnevezését, az utasítások rendjét.

Szükséges a tervben egységes szabályozással biztosítani, hogy minden résztvevő - beleértve az aktív beavatkozókat, imitátorokat, logisztikai feladatot teljesítőket – a gyakorlatot megelőzően teljes körű tájékoztatást kapjon a saját feladataikat, szervezetüket és az egyéb beavatkozókat érintően minden résztvevő szerv irányítási rendjéről, eszközeik kompatibilitásáról, kapcsolódó feladataikról, az együttműködések módjáról. [51]

Levezetési terv:

Részletesen tartalmazza a gyakorlat legfontosabb eseményeit érintő információkat, az események leírását, helyszíneit, közreműködőit:

- beállított helyzet szöveges és térképes mellékletekkel illusztrálva,
- károsító hatások,
- lakosságot érintő információk,
- védekezésbe bevont erők, eszközök, védelmi infrastruktúra,
- tervezett feladatok,
- végrehajtási (logisztikai, pénzügyi, személyi) feltételek.

A terv összefoglalja a lakosságvédelmi intézkedéseket, kárelhárítási feladatokat, amelyek szervezetenként és időben (esetleg térben) jól elkülöníthető mozzanatokban csoportosíthatók.

Erőforrásigény, ellátási terv:

A logisztikai feladatok eredményes, költséghatékony, létszám-optimalizált elvégzése érdekében a hatályos Kiképzési Szabályzatban rögzítettek alkalmazásával kell a gyakorlaton résztvevő teljes végrehajtó és meghívott állomány étkezését, ellátását, szükség esetén szállásolását biztosítani. Szükséges továbbá az eszközök, felszerelések, az üzemanyag megfelelő minőségű és mennyiségű biztosítása, a szállítás megszervezése.

Az egységesség elve alapján elvárás, hogy Magyarország bármely helyszínén rendeznek gyakorlatot, a logisztikai támogatást egységesen, magas színvonalon kell biztosítani. [50]

Kommunikációs terv:

Listaszerűen összefoglalja a gyakorlat során alkalmazandó kapcsolattartási pontokat és a használandó fő- és tartalék kommunikációs eszközöket és a lakosságtájékoztatásra vonatkozó feladatokat.

Ebben a tervben (és az értékelési szempontok között) kell meghatározni a tájékoztatók, közlemények tartalmi elemeit, különös tekintettel a bekövetkezett esemény pontos helyére, a bekövetkezés idejére, az esemény várható hatásaira, a hatás kiterjedésére, várható időtartamára, a követendő magatartási szabályokra és külön hangsúlyt fektetve a további tájékoztatási és informálódási lehetőségekre.

Számba kell venni a közérdekű közlemények közzétételére, a riasztás és veszélyhelyzeti tájékoztatás közzétételére alkalmas elektronikus hírközlési szolgáltatások, helyben rendelkezésre álló egyéb eszközök, hangosbemondók használatának lehetőségeit és feltételeit.

Előzetesen ellenőrizni kell a lakosságtájékoztatás tárgyi és személyi feltételeit, hivatásos katasztrófavédelmi szervek és a lakosság közötti kommunikáció eszközeinek működőképességét.

A modern EDR előnyeit és lehetőségeit jobban ki kell használni a gyakorlatokon. A tervezéskor figyelembe kell venni, hogy az EDR rádiók alkalmasak csoportokon belüli és kívüli kommunikációra, tovább rendelkeznek egyéni hívás funkcióval is. A beszéd mellett adatok, rövid státusz üzenetek és rövid szöveges üzenet átvitelére

alkalmasak, és van helymeghatározó (GPS) egységük is. Az EDR automatikusan gondoskodik a rádió forgalom információvédelméről is. Nemcsak a kommunikáció minősége, hanem biztonsága is sokkal magasabb szintű lesz azáltal, hogy az alapkódolás mellett további kódolás is lehetséges. A nagyobb frekvenciasáv miatt országos lefedettséget biztosít a hálózat, még az eddig lefedetlen helyeken is. [52]

A gyakorlat során tapasztaltakat be kell építeni a védekezésre való felkészülési feladatok rendszerébe.

Műveleti napló:

A gyakorlat közben a gyakorlatvezető által hozott intézkedéseket tartalmazza.

A Műveleti Napló bejegyzéseiből azonosítható a kiadott intézkedés vagy keletkezett információ ideje, címzettje, tartalma, ezáltal az eseménysor későbbi rekonstruálható.

Ellenőrzési és Értékelési terv:

Az értékelés során összehasonlítjuk az elért teljesítményt az elvárt teljesítménnyel az előre megfogalmazott követelmények, kitűzött célok, megadott szempontok alapján:

A komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatokon minden helyszínen lennie kell egy-egy szakembernek, aki az ellenőrzési feladatokat visszaellenőrzési módokat végzi, majd az ellenőrzés kijelölt vezetője az összesítés után, egy összefoglaló jelentésben megállapításukat rögzíti.

A pontosabb értékelés érdekében minden résztvevőnek lehetőséget kell kapnia az általa tapasztaltakat megosztására az értékelés vezetőjével. Ez az értékelés történhet írásban és/vagy szóban, továbbá segítheti az értékelést, ha a résztvevők előzetesen kapnak értékelési szempontokat a gyakorlat adott területére vonatkozóan, de ezen túlmenően észrevételezhetnek minden kapcsolódó tény, teljesítményt.

Az objektív értékeléshez több szempontot meghatározása szükséges, külön választva a vizsgált területeket. Ezek vonatkoznak a gyakorlat fázisaira (előkészítő, levezető, értékelő), a személyi állományára, a helyszínekre, az alkalmazott eszközökre, felszerelésekre, a működési szabályozókra, a megadott adatok pontosságára, a

meghatározott időpontok és időtartamok betarthatóságára, és különösen a résztvevők együttműködését meghatározó tényezőkre.

Ellenőrzési, értékelésben be kell mutatni a fontosabb tapasztalatokat, a jelentősebb fennakadások tényét és vélhető okait, a javasolt módosításokat.

VI.4.7. A GYAKORLAT ELŐKÉSZÍTÉSE

Minden esetben szükség van az együttműködőkkel közös tervezői értekezlet lefolytatására, a kapcsolattartási pontok kijelölésére, valamint a feladatok és felelősségek térbeni és időbeni meghatározására.

A gyakorlatok előkészítésében és végrehajtásában az állomány részt vehet

- előkészítőként (szervezőként), előkészítő bizottságként,
- irányítóként (vezetőként),
- gyakorló állományként
- értékelőként,
- imitálóként,
- megfigyelőként.

VI.4.8. A RÉSZTVEVŐK FELKÉSZÍTÉSE

Minden résztvevő a gyakorlatot megelőzően, felkészítő foglalkozás keretében teljes körű tájékoztatást kap a gyakorlattal kapcsolatosan az alábbiakról:

- A gyakorlat célja, típusa, tartalma, módszerei,
- hely, időpont,
- irányítók és résztvevők köre,
- feltételezett helyzet, főbb mozzanatok és időbeosztás,
- logisztika rendje,
- résztvevő állomány irányítási rendje, végrehajtói feladatai,
- a bevont, együttműködő szervezetek irányítási rendje, feladatai, eszközeik kompatibilitása, együttműködések módja,
- munka- és balesetvédelmi ismeretek.

Ezen túlmenően az egyes résztvevői körök speciális, a saját területükre vonatkozó felkészítést kapnak.

A gyakorló állomány felkészítése:

A gyakorló állománynak pontosan kell ismerniük a gyakorlat kereteit és a gyakorlat során teljesítendő feladataikat. Felkészítésük és írásos tájékoztatásuk az egyes résztvevő szervezetek feladata és felelőssége. A központi felkészítések (pl. kommunikációs próbák, módszertani gyakorlatok, gyakorlások, főpróba) és a felkészítő foglalkozások összehangolása, megszervezése az előkészítő bizottság feladata.

Az irányítók felkészítése:

Az irányítók felkészítése, munkájuk összehangolása a főirányító feladata.

A gyakorlat elrendelője az irányítók felkészítésére külön felkészítő foglalkozást hív össze, és minden esetben tájékoztatót készít az alábbi tartalommal:

- a gyakorlat jellemzői, az irányítók feladatai,
- a gyakorlat végrehajtását befolyásoló tényezők,
- a gyakorlat műszaki paraméterei,
- azok a helyzetek, amelyek esetén be kell avatkozni a gyakorlat menetébe,
- a gyakorlat során alkalmazandó biztonsági követelmények,
- azokat a körülmények, amelyek alapján az adott szervezet gyakorlatának leállításáról is intézkedhet, egyeztetve a főirányítóval.

Az értékelők felkészítése:

Az értékelők felkészítése, munkájuk összehangolása a főértékelő feladata és felelőssége

A főértékelő az értékelők felkészítésére külön felkészítő foglalkozást hív össze és minden esetben tájékoztatót készít az alábbi tartalommal:

- a gyakorlat célja,
- a gyakorlatra kidolgozott értékelési módszertan, az értékelés fokozatai,
- a gyakorlatra kidolgozott egységes értékelési terv,
- a gyakorlat során lejegyzendő események, problémák,

- a gyakorlaton felmerülő problémák súlyozása,
- az értékeléshez kapcsolódó határidők.

Az imitálók felkészítése:

A beállított helyzetben a sérülteket imitálók felkészítése az irányítók feladata. Az imitálók felkészítésére rövid felkészítő foglalkozást tartanak, amely során a következőket ismertetik:

- a gyakorlat célja,
- a gyakorlaton számukra meghatározott felállítási hely és feladat,
- az adott szituációban a viselkedési modell.

Egyéb résztvevők felkészítése:

Az együttműködési gyakorlatokra nemzetközi megfigyelés, tapasztalatszerzés, médiaszereplés céljából megfigyelők hívhatók. A megfigyelők részvételének biztosítása, írásos és szóbeli tájékoztatása az előkészítők feladata. Fontos, hogy a megfigyelők ne zavarják, ne akadályozzák a gyakorlat lefolyását.

VI.4.9. A GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSA

A gyakorlat végrehajtásáért a főirányító az egyszemélyi felelős.

A gyakorlat végrehajtása magába foglalja a gyakorlaton valóságban résztvevő vagy valamilyen módon jelzett szervezetek vezetését, irányítását a gyakorlat fő célkitűzései, a felkészítési célok elérése érdekében.

Cél, hogy a gyakorlatot a levezetési tervnek megfelelően hajtsák végre, a szükséges adatok időben a megfelelő helyre jussanak, valamint szimulálják a nem résztvevő szerveket/személyeket, esetenként a lakosságot és a médiát.

A gyakorlat menete a felelősök feladatainak szempontjából:

1. szakasz a gyakorlat közvetlen kezdete előtti feladatok

Utolsó ellenőrzések:

- A főirányító ellenőrzi, hogy az irányítók elfoglalták-e pozíciójukat.
- Az irányítók feladata:
 - Az értékelők, megfigyelők, a gyakorló állomány részére megtartják az

utolsó eligazítást, amely során összefoglalják a gyakorlat fő kereteit és céljait, valamint felhívják a figyelmet a biztonsági előírások betartására.

- Ellenőrzik, hogy mindenki a megadottak szerint viseli megkülönböztető jelzését, illetve a szükséges biztonsági felszereléseket.
- Szükség szerint a logisztikai körülményekről (különösen étkezés, szünet lehetősége, mosdó) kiegészítő tájékoztatást adnak, valamint elvégzik az órák egyeztetését.

2. szakasz a gyakorlat megkezdése és levezetése

A gyakorlat elindítása a főirányító feladata.

A végrehajtás a forgatókönyvben és a levezetési tervben rögzítettek szerint zajlik.

Az irányítók feladata a gyakorlat menete során, hogy folyamatosan nyomon kövesse a forgatókönyvben zajló eseményeket és ügyelnek arra, hogy az általuk irányított szervezet esetén a feladat végrehajtások a megadott időkorlátok között és eredménnyel teljesüljenek.

A főirányító saját belátása szerint dönt a gyakorlat további lefolyásáról abban az esetben, ha a gyakorlat menete eltér a forgatókönyvtől (például a gyakorló állomány egy problémának vagy szituációnak egy nem várt megoldásával áll elő).

3. szakasz a gyakorlat befejezése

A gyakorlat befejezését a főirányítója rendeli el.

A gyakorló állomány egyes csoportjai nem feltétlenül azonos időpontban fejezik be a gyakorlatot. Az irányítók gondoskodnak arról, hogy a gyakorló állomány minden tagja értesüljön a gyakorlat végéről.

VI.4.10. A GYAKORLAT ÉRTÉKELÉSE

Első értékelésre a befejezés után közvetlenül, a helyszínen, szóban kerül sor.

Ezután a szervezetek **gyorsértékelő** megbeszélésén a gyakorló állomány, annak vezetője, az irányító és az értékelő részvételével az alábbiak értékelése történik:

- szervezés,

- gyakorló állomány teljesítménye,
- alkalmazott eszközök,
- kommunikáció,
- együttműködések,
- felmerült problémák megállapítása.

A gyakorló állomány részére lehetősége van a szervezeti gyorsértékeléseken elhangzottakon túl írásos önértékelés keretében is értékelni a gyakorlat tapasztalatait és saját teljesítményét.

A gyakorlat végrehajtását követően **összefoglaló írásos értékelő** jelentés készül, amely kiterjed:

- a riasztási fokozat megválasztására;
- a vonulásra, a felderítésre;
- a katasztrófa-helyzet felszámolására, szükség szerint annak részfeladataira, a feladatmegosztásra;
- az életmentésre;
- az irányítás szervezésére, a beavatkozó szervek közötti kommunikációra, feladatszabásra;
- a logisztikai elemek biztosítására;
- a külső, szervezet közötti és a belső hírforgalomra;
- a beosztottak, irányítók magatartására, aktivitására, szerelési tevékenységére;
- beavatkozáshoz kapcsolódó egyéb feladatok végrehajtására;
- a baleseti és munkavédelmi előírások betartására;
- a beavatkozók együttműködésének szakszerűségére és hatékonyságára.

A feltárt hiányosságok jelentőségének értékelése:

- **Kritikus hiányosság** – ha a felmerült probléma megakadályozza, hogy az adott szervezet ellássa veszélyhelyzet kezelési feladatait, vagy veszélyezteti a személyzet biztonságát (pl. a kommunikáció funkció nem működik, és emiatt nem tudnak kapcsolatba lépni más szervezetekkel vagy egy riasztott személy nem elérhető, és nem találnak más munkatársat, aki a helyét betölti)
- **Jelentős hiányosság** – ha a probléma jelentősen csökkenti a szervezet működésének hatékonyságát, de nem akadályozza feladata végrehajtásában,

és nem veszélyezteti a személyzetet (pl. a kommunikáció funkció sérült, így lassú és sokszor nem kielégítő a kapcsolat a többi szervezettel vagy a riasztott személy nem elérhető, de más, kevésbé alkalmas munkatárs töltötte be a helyét)

- **Kisebb hiányosság** – ha a probléma csökkenti a működés hatékonyságát (pl. a kommunikáció funkció többször akadozik, de összességében ellátja feladatát vagy a riasztott személyt hosszas próbálkozás után, de elérték).

VI.4.11. A GYAKORLAT MINŐSÍTÉSE

Az értékelés alapján a gyakorlat végső minősítése lehet „MEGFELELT” vagy „NEM MEGFELELT”.

Megfeleltnek minősíthető a gyakorlat, ha

- csak kisebb probléma kerül megállapításra,
- nem kerül probléma megállapításra, továbbá olyan pozitív tapasztalatok születnek, melyek mások számára követendő példát, mintát szolgáltatnak.

Nem megfelelt a gyakorlat, ezért hat hónapon belül meg kell ismételni, ha

- súlyos, kritikus problémák merültek fel a gyakorlaton,
- az összértékelés nem megfelelő.

A gyakorlat után az előkészítő a tapasztalatok megőrzése és visszakereshetősége érdekében a gyakorlat előkészítéséhez, végrehajtásához és értékeléséhez kapcsolódó okmányokból adatbázist hozhat létre, amelyet a résztvevő szervezetekkel megoszt.

KÖVETKEZTETÉSEK

A katasztrófavédelem legfontosabb jogi keretei 2012. évben elkészültek, bár irányelvek és intézkedések azóta is folyamatosan születnek, azonban már megindulhatott a gyakorlati megvalósítás folyamata. Helyi szinten megkezdődtek az országos vagy területi szinten megkötött két- vagy többoldalú együttműködési

megállapodásokban foglalt feladatok teljesítése, köztük a bevonható szervezetek (önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek, önkéntes mentőszervezetek, társadalmi és karitatív szervezetek) felkészítése az együttműködési gyakorlatokba történő bevonásukkal.

A katasztrófavédelmi elhárítására történő komplex felkészülés részeként a Kat. tv. gyakorlatok szervezését írja elő. Ez biztosítja a katasztrófavédelmi feladatokkal rendelkező szervek felkészültségi szintjének emelését az életmentés, a károk csökkentése, a társadalmi és szakmai kommunikáció területén. Következésképpen a felkészítő gyakorlatok céljaként megfogalmazható, hogy az irányítóknak és a végrehajtó állomány minden tagjának egyéni és szervezeti szinten is el kell érniük, hogy megfelelő, releváns tudásra tegyenek szert saját feladataik és az egyéb szervezeteket illetően, s képessé váljanak a feladataikat más szervekkel együttműködve teljesíteni. Ezeket a képességeket leginkább a komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatok során lehet elsajátítani.

Kutatásaimmal megszerzett ismereteim eredményeként megállapítottam, hogy a Kiképzési Szabályzatban megnevezett komplex tűzoltói- és polgári védelmi gyakorlatok nem azonosak a valóságban megrendezésre kerülő katasztrófavédelmi együttműködést begyakorló gyakorlatokkal. A társszerveket, a polgári védelmi szervezeteket, önkéntes mentőszervezeteket és más segítőköt felkészítő egységes, komplex katasztrófavédelmi gyakorlat nincs rendszerbe állítva a hatályos Kiképzési Szabályzatban.

Tűzoltási gyakorlatok vezetése, a 15 éves tűzoltó-tanári pályafutásom, a BM OKF-en a hatályos jogszabályok - különös tekintettel a főigazgatói intézkedésekre – alapján végzett osztályvezetői munkám tapasztalatai alapján értekezésemben kidolgoztam ennek a gyakorlattípusnak az országosan, egységesen alkalmazható alapelveit, szabályait, lépéseit a tervezésre, szervezésre, levezetésre és értékelésre vonatkozóan. Ezáltal megteremttem ennek az új típusú gyakorlatnak a rendszerbe állítási feltételeit, a Kiképzési Szabályzatban történő megjelenítését.

A végrehajtás irányítója ezekre az egységes alapelvekre építve, és az egyedi adottságokhoz, igényekhez igazodva optimálisan tudja megszervezni a katasztrófavédelmi gyakorlatokat.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG ÖSSZEGZÉSE

Értekezésem készítéséhez használt kutatási módszereim, nevezetesen a katasztrófavédelmi feladatokat meghatározó, hatályos jogszabályok, szakirodalom tanulmányozása, a hivatásos tűzoltói pályafutásom évei alatt szerzett tapasztalataim, a szakterület elismert szakembereivel idehaza és külföldön folytatott konzultációim, a BM OKF Műszaki Tanácsadó Testületében végzett tudományos munkám, illetve a társszervi gyakorlatokon, bemutatókon, konferenciákon szerzett ismereteim mind hozzájárultak ahhoz, hogy átfogó ismereteket gyűjthettem össze a katasztrófavédelmi feladatokban közreműködők együttműködéséről.

Az első fejezetben a katasztrófavédelmi törvény 44. §.-ának megfelelő csoportosítási rendszer alapján összesítettem a ma hazánkban valószínűsíthető, veszélyhelyzetet előidézhető veszélyforrásokat és felvázoltam főbb jellemzőiket. Ebbe az összefoglalásba beillesztettem a 8068/1/110 sz. EU Tanácsi következtetés alapján készült, magyarországi Katasztrófa Kockázat Értékelés (KKÉ) által meghatározott kockázatokat, valamint kiegészítettem a lakosság és a védekezésért felelős szervek felkészülése szempontjából nem elhanyagolható, más veszélyeztető tényezők bemutatásával.

A második fejezetben az új katasztrófavédelmi törvényben, kormányrendeletben és belügyminiszteri rendeletben megnevezett katasztrófavédelmi feladatok és időszakok különböző értelmezéseit vizsgáltam meg abból a célból, hogy egyértelműsítsem ezeket az alapdefiníciókat. Megállapítottam, hogy a katasztrófa-kezelésnek négy időszakát nevesítik a jogszabályok: megelőzés, felkészülés, védekezés, helyreállítás.

A harmadik fejezetben a felkészülési feladatokra fókuszálva felvázoltam a katasztrófavédelmi feladatok irányításának rendjét, a közigazgatás átalakítása részeként életbe lépett védelmi igazgatási rendszert abból a szempontból, hogy a felkészülés részeként hogyan történik az együttműködések kialakításának és fenntartásának, a gyakorlatok megszervezésének a rendje. Kiemelt figyelmet fordítottam az új megyei és járási védelmi bizottságok munkájára.

A negyedik fejezetben a Kat. tv. és végrehajtási rendeletei, valamint a BM OKF honlapján közzétett információk, kiadott főigazgatói intézkedések alapján áttekintést adtam a katasztrófavédelmi törvényben meghatározott, a belügyminiszteri rendeletben részletesen leírt, a megelőzésben, felkészülésben és védekezésben közreműködő szervezetek katasztrófavédelmi, együttműködési feladatait, kötelezettségeiről. A hangsúlyt a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a védekezésbe effektíve bevonható szervezetek bemutatására fektettem. Kiemeltem a közösségi szolgálatban önkéntes munkát végző diákok közreműködésének módjait, valamint megemlítettem a közmunkával teljesíthető katasztrófavédelmi feladatok lehetőségeit is. Megállapítottam, hogy ezeknek a szervezeteknek az együttműködési rendje nincs megfelelően szabályozva, ezért szükségesnek tartom főigazgatói szintű intézkedés kiadását az együttműködések megvalósítására vonatkozóan.

Az ötödik fejezetben a katasztrófákra történő felkészülés és az elhárítás során közreműködő szervezetek együttműködve teljesítik feladataikat, ezért megvizsgáltam és bemutattam az együttműködések jelenlegi állapotát, a katasztrófavédelemben résztvevők együttműködésének kialakítási rendjét. Összesítettem az országos és területi együttműködésben résztvevő szervezetek típusát, a védekezési feladatait, felajánlott és bevethető képességeit. Megállapítottam, hogy nincs kialakítva az együttműködések kötésének, gyakorlati felhasználhatóságának rendszere, ezért kidolgoztam az együttműködők körének és feladataiknak a rendszerbe foglalására alkalmas adatbázist, az együttműködési mátrixot.

A hatodik fejezetben összegeztem a hatályos Kiképzési Szabályzatban megnevezett tűzoltói és polgári védelmi gyakorlatok típusait, jellemzőit. Ez az a szabályzat, amely alapján ma a felkészítő kiképzéseket, a közreműködő szervezetek együttműködő gyakorlatait szervezik. Mivel a Kiképzési Szabályzatban nincs harmadik, azaz katasztrófavédelmi gyakorlatok típusa megnevezve, egy együttműködést is begyakorló polgári védelmi gyakorlatot elemeztem abból a szempontból, hogyan milyen összetevői ültethetők át egy komplex, polgári védelmi és tűzoltói feladatokat is magába foglaló, a katasztrófák elleni védekezésre felkészítő gyakorlattípusba. Az értékelésre építve meghatároztam ennek az új gyakorlattípusnak az alapelveit és szabályait oly módon, hogy a Kiképzési Szabályzat részévé lehessen tenni.

ÖSSZEFOGLALÓ VÉGKÖVETKEZTETÉSEK

A kutatásaim során tanulmányozott, elemzett és feldolgozott adatok, ismeretek alapján az alábbi végkövetkeztetéseket állapítom meg:

A katasztrófavédelmi törvény és a KKÉ által felsorolt, veszélyhelyzeteket előidézhető események, helyzetek, kockázatok rendszerezéséből kimutatható, hogy a jelenlegi szabályozások ma Magyarországot elsődlegesen mely veszélyekre tervezik felkészíteni.

Megállapítom, hogy nem pontosan ugyanazokat a helyzeteket, kockázatokat nevezi meg a két szabályzó a hazánkat elsődlegesen fenyegető tényezőként. Vannak egyezések, de a különböző kutatások alapján más veszélyeket emelnek ki.

A hazánkat fenyegető veszélyek körét nem törvényi szinten, hanem a végrehajtására kiadott rendeletekben tartom hasznosnak definiálni, amely rugalmasabban aktualizálható, kiegészíthető, hogy az ellenük történő védekezés a valódi veszélyeztetettséghez, szükségletekhez igazítható legyen. Az alacsonyabb szintű szabályozás a KKÉ által azonosított kockázati szintek változásának jogszabályban történő megjelenítése érdekében is hasznos lenne.

Megállapítom, hogy a katasztrófavédelmi feladatokat, ezáltal a feladatvégzés időszakait a jogszabályok nem egyértelműen határozzák meg. A védekezést elhárításként, a helyreállítást kárfelszámolásként is említik, valamint egyes esetekben e felkészülési időszakot nem nevesítik, így nem minden esetben különíthető el egyértelműen a katasztrófavédelmi feladatok végzésének négy időszaka. A katasztrófavédelmi feladatok és időszakok egységes megnevezésére a következőket javaslom: Megelőzés, Felkészülés, Védekezés, Helyreállítás.

A védelmi igazgatási rendszer áttekintésével megállapítható, hogy a katasztrófák elleni védekezést irányító közigazgatási szervek feladatainak része a bevonható szervek közötti együttműködések koordinálása. Ez lehetővé tette az együttműködő állami szervezetek körének pontos meghatározását, bevonásuk rendjének szabályozását.

Az együttműködések szempontjából a rendszer másik fontos eleme, hogy alapot ad a magánkézben levő, a társadalmi és a civil szervezetekkel történő együttműködések kialakításához, alkalmazásuk feltételeinek meghatározásához. A védelmi igazgatás

szabályozás alapján lehetőség és kötelesség is, hogy a katasztrófavédelmi szakma döntés-előkészítői, szervezési, ügyintézési, szaktanácsadói közreműködéssel támogassa a felkészülést irányító szervezetek, hivatalok, bizottságok munkáját.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet és a katasztrófa-elhárításba bevont szervezetek közötti együttműködési megállapodások kötésének célja, hogy a közreműködő szervek bevetésével biztosított legyen a szükséges eszköz- és személyi állomány mennyisége, minősége. Jelenleg hiányzik az együttműködések kialakításának és folyamatának egységességét biztosító főigazgatói szintű szabályozás, valamint nincs rendszerbe foglalva az együttműködői kör és a vállalt feladatok kialakításának szempontrendszer.

Ennek érdekében két szakmai feladatot kell elvégezni:

Meg kell határozni és szabályba kell foglalni az együttműködések kialakításának, fenntartásának, a megállapodások megkötésének rendjét főigazgatói intézkedésben vagy utasításban.

Az együttműködő szervek katasztrófavédelmi feladatai alapján össze kell állítani egy adatbázist, amelyben rögzíteni szükséges a katasztrófa-elhárításba bevonható szervezetek nevét és az együttműködési területeket.

Az egységesség elvének megfelelően, de a speciális igényeket szem előtt tartva, a rugalmas tervezhetőség lehetőségét meghagyva kell meghatározni a gyakorlattervezés és megvalósítás rendszerét. Megállapítom, hogy a hatályos Kiképzési Szabályzatban megnevezett komplex tűzoltói- és polgári védelmi gyakorlatok nem azonosak a valóságban megrendezésre kerülő katasztrófavédelmi együttműködést begyakorló gyakorlatokkal. A Kiképzési Szabályzatban nincs rendszerbe állítva a komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat követelményrendszerének elve.

Magyarországon a 2012. évtől a központosított állami irányítás lehetővé teszi, hogy országos szinten átláthatóvá váljanak a bevonható köteles és önkéntes személyek, szervezetek, ismert legyen szakmai és technikai felkészültségük. A felkészülési gyakorlatok ez által jogszerűen, tervezhetően és ellenőrizhetően valósíthatók meg, a közreműködők felkészítése pedig ténylegesen azokra a katasztrófavédelmi

feladatokra irányulhat, amelyek ismeretére a valóságos katasztrófavédelemben szükség van. [53]

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A katasztrófavédelmi rendszer állami irányítás alá kerülésével láthatóvá vált, hogy a katasztrófavédelemben résztvevő szervezeteknek milyen képességeik, eszközeik, személyi állományuk, milyen irányítási rendben vonható be. A Kat. tv. kijelölte azokat a szervezeteket, amelyek együttműködésre kötelezettek katasztrófák bekövetkezése során, azonban ez a közreműködői kör nem teljes, ennek kiegészítése mielőbb meg kell, hogy történjen a többi, segítségnyújtásra alkalmas szervezet-típus megnevezésével. Értekezésemben összegeztem és rendszerbe foglaltam azokat a szempontokat, amelyek alapján szabályozható minden együttműködés kialakításának, fenntartásának, a megállapodások megkötésének rendje. Az elemzések eredményeire alapozva **javaslatot tettem, hogy a katasztrófavédelemben közreműködők közötti együttműködések BM OKF főigazgatói intézkedésben legyenek szabályozva.** A katasztrófavédelemben résztvevők szakmai irányítását a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet végzi, felelős és elsődlegesen érdekelt az együttműködések kialakításáért és működtetésért, ezért az együttműködési megállapodások megkötésének kezdeményezése, rendszerezése, szabályozása, adatainak központi tárolása is feladata. Ennek okán a BM OKF és területi szerveinek a megállapodásait a meglévő intézkedési rendszerbe illesztve kell szabályozni.
2. A Magyarországot fenyegető, veszélyhelyzet kiváltására alkalmas katasztrófa kockázati tényezők, valamint a BM OKF és a katasztrófa-elhárítás során beavatkozó szervek között megkötött együttműködési megállapodások tanulmányozása, elemzése során tapasztaltak alapján **kidolgoztam az együttműködő partnereket és az együttműködési területeket átlátható módon összesítő mátrix rendszert.** Ezzel az adatbázissal a felkészülés objektív módon tervezhető, a beavatkozások során egzakt módon meghatározható és kijelölhető az együttműködő szervezetek által felajánlott erő és képesség. Átláthatóvá válik, hogy milyen típusú és térbeli-időbeli nagyságrendű

katasztrófahelyzetekbe mely erők, milyen módon vonhatók be. A tapasztalatok elemzése, értékelése pedig segíthet meghatározni a kooperáció továbbfejlesztésének feladatait.

3. A katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés során a hatályos Kiképzési szabályzatban szereplő gyakorlatok, valamint egy konkrét polgári védelmi gyakorlat vizsgálatára, elemzésére alapozva, az együttműködések tudatos fejlesztése érdekében **kidolgoztam egy új gyakorlattípusnak, a komplex katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlatnak a tervezési, szervezési, levezetési és értékelési szabályait, lépéseit, a szervezés során országosan egységesen alkalmazható alapelveit.** Ezáltal ez a gyakorlat elhelyezhető a Kiképzési Szabályzatban rögzített gyakorlatok rendszerében. A katasztrófavédelmi együttműködési gyakorlat követelményrendszerének elve, hogy a gyakorlatok műveletirányítása és végrehajtása egységes alapokon történjen, ezáltal a folyamatok követhetők, az egyes elemek és az eredmények összehasonlíthatók legyenek. A katasztrófa-elhárításra felkészítő gyakorlatok során meg kell ismerni az együttműködő szervezetek személyi állományának képzettségét, eszközeit, speciális képességeit, a szervezet irányítási rendjét, be kell gyakorolni a különböző szervezetek munkájának, eszközeinek, kommunikációjának összehangolását.

AJÁNLÁSOK

A PhD értekezésemben megfogalmazott következtetések, tudományos eredmények felhasználására tett javaslataim:

- Felhasználni a katasztrófavédelmi felkészülések további szabályzóinak, az egyedi adottságokhoz igazodó igényeket is megfogalmazó belső útmutatók készítése során.
- Mintaként alkalmazni új együttműködési megállapodások kötése során.
- Integrálni a katasztrófavédelmi kiképzési rendszer folyamatába.
- Beépíteni a közoktatásban résztvevő pedagógusok és tanulók képzési anyagába.

- Alapul venni az együttműködési gyakorlatok szervezésének, levezetésének megtervezése során.
- Alkalmazni valós katasztrófa-elhárítási feladatok végzése során.
- További kutatásokat, elemzéseket végezni a témában, amely alapján újabb tudományos eredmények érhetőek el.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetemet fejezem ki Dr. habil Cziva Oszkár témavezetőmnek a tudományos munkám irányításáért, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Műszaki Doktori Iskola jelenlegi és volt vezetői, oktatói, tanári és adminisztratív állományának a tanulmányaimhoz nyújtott segítségért. Köszönetemet fejezem volt előjáróimnak, hogy lehetővé tették és támogatták az értekezés elkészítését, munkatársaimnak és a téma avatott művelőinek, akik önzetlenül, időt és fáradságot nem sajnálva segítséget nyújtottak az irodalmak felkutatásában, szakmai véleményükkel, személyes élményeik, tapasztalataik átadásával jelentősen hozzájárultak a téma kifejtéséhez.

TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM

LEKTORÁLT FOLYÓIRATBAN MEGJELENT CIKKEK

- Cseffó Károly: Felkészítés zárt téri tüzek oltására, *Katasztrófavédelem*, XLVIII. évf. 11. szám, Budapest, 2006. november, pp. 11. ISSN 1586-2305.
- Balázs Ágnes, Cseffó Károly: Az EFSCA tagjai, Flórián Press, 17. évf. 6. szám, 2008. június, pp. 354-363. ISSN 1215-492x.
- Balázs Ágnes, Cseffó Károly: Európai Tűzoltó Iskolák, *Védelem online*, 2008.,
[HTTP://WWW.VEDELEM.HU/?PAGEID=SZERVEZETEK_VIEW&ID=10](http://www.vedelem.hu/?PAGEID=SZERVEZETEK_VIEW&ID=10)ISSN:1218-2958
- Zólyomi Géza, Cseffó Károly, Bandúr Pál, Dobos Gábor: Pozitív nyomású ventilláció alkalmazhatóságának vizsgálata együttműködési mérési gyakorlat keretében, *Hadmérnök* IV. évf. 1. szám, Budapest, 2009. március, [HTTP://HADMERNOK.HU/2009_1_ZOLYOMI.PDF](http://hadmernok.hu/2009_1_zolyomi.pdf), PP. 63-71. ISSN 1788-1919.
- Cseffó Károly: A REACH bevezetésének hatása a magyarországi veszélyes anyagok szállítására, *Hadmérnök*, IV. évf. 3. szám, Budapest, 2009. szeptember, [HTTP://HADMERNOK.HU/2009_3_CSEFFO.PDF](http://hadmernok.hu/2009_3_cseffo.pdf), PP. 69-79. ISSN 1788-1919.
- Cseffó Károly: PPV tűzoltási kísérletsorozat Hatvanban, *Védelem*, 2009. XVI. évf. 1. szám, (Katasztrófa- és tűzvédelmi szemle), pp. 50-52. ISSN:1218-2958.

IDEGEN NYELVŰ KONFERENCIA KIADVÁNYBAN MEGJELENT ELŐADÁS

- Cseffó Károly: The Fire Safety Features of Panel Buildings in Hungary “VI th International Conference “New Challenges in the field of Military Sciences” kiadványa, ISBN 978-963-87706-4-6.

KONFERENCIA KIADVÁNYBAN MEGJELENT ELŐADÁS

- Cseffó Károly: A tűzvédelmi oktatás szerepe a lakosságfelkészítésben, „Be prepared”, Balatonföldvár, 2007. november.

- Cseffó Károly: Épületkárok felszámolása a tűzoltóság képzési rendszerében, Műszaki Mentések, BAZ Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság-Kazincbarcikai HŐT, Kazincbarcika, 2007. október.
- Cseffó Károly: Pedagógus továbbképzés rendszere a Katasztrófavédelemben, Magyar Ifjúsági Vöröskereszt Bázisiskola Program, Eger, 2009. április.

TANKÖNYVEK/JEGYZETEK/KÖNYVFEJEZETEK

- Cseffó Károly: Tűzoltás oltóanyag-ellátása, BM KOK, Budapest, 2000. (átdolgozva: 2003.) [Online]. Available: <HTTPS://OLIBX.ZMNE.HU/CGI-OLIB91/W207.BAT?SESSION=43638164&INFILE=DETAILS.GLU&LOID=268709&RS=2856827&HITNO=3>.
- Cseffó Károly: Tűzoltáshoz szükséges erő, eszköz számítása, Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, Budapest, (1997.), 2003.
- Cseffó Károly: Példatár a tűzoltáshoz szükséges erő, eszköz számításához Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, Budapest, 2002.
- Dr. Pokker Zoltán, Barkóczy Elvira, Cseffó Károly: Belügyi Rendészeti Ismeretek Munkafüzet, OR-TISZK, Budapest, 2011.
- Dr. Pokker Zoltán, Barkóczy Elvira, Cseffó Károly: Belügyi Rendészeti Ismeretek Tansegédlet (VI., VII., VIII., IX. fejezet), OR-TISZK, Budapest, 2011.
- Cseffó Károly: Tűzoltási- és katasztrófavédelmi ismeretek I. rész (1., 2., 3., 12., 14., 18. fejezet), Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, Budapest, 2007.
- Cseffó Károly: Tűzoltási- és katasztrófavédelmi ismeretek II. rész (1., 2., 3., 4. fejezet), Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, Budapest, 2007.

NEM LEKTORÁLT FOLYÓIRATBAN MEGJELENT CIKKEK

- Cseffó Károly: Kitűnőre vizsgázott a szakképző szakasz, BM KOK Híradó II. évf. 4. szám, Budapest, 2005. október. pp. 20-21.
- Cseffó Károly: Őrmesterek kiképzése, BM KOK Híradó III. évf. 3. szám, Budapest, 2006. július. pp. 26-27.
- Cseffó Károly: A pincetűzek veszélyei, BM KOK Híradó III. évf. 4. szám, Budapest, 2006. október. pp. 10-11.

- Cseffő Károly: Tűzvédelmi felkészítő gyakorlat, BM KOK Híradó VI. évf. 4. szám, Budapest, 2009. január.
- Cseffő Károly: Társszervek együttműködése az oktatásban, BM KOK Híradó VI. évf. 2. szám, Budapest, 2009. április.
- Cseffő Károly: Gondolatok az együttműködésről, avagy a rendvédelmi bemutatók hasznossága, BM KOK Híradó V. évf. 3. szám, Budapest, 2008. október. pp. 13-14.
- Cseffő Károly: Tűzoltók és mentők közös gyakorlata a Henkel szentendrei raktárában, Mentődolgozók Önálló Szakszervezete, 2007. november [Online].
Available: [HTTP://WWW.MOSZ.HU/TAGSAGNAK/ARCHIVUM/6238?PRINT=1](http://www.mosz.hu/tagsagnak/archivum/6238?print=1)
- Cseffő Károly: Pedagógusok katasztrófavédelmi továbbképzése, langlovagok.hu, 2008. november, [Online]. Available: <http://www.langlovagok.hu/html/tuzvonal/385.shtml>.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
- [2] BM OKF: A miniszter értékelése: a katasztrófavédelem 2012-ben betöltötte rendeltetését,
[HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_HIREK&HIRID=1654](http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1654) [Letöltés dátuma: 2013. március 19.].
- [3] Dr. Bakondi György t. altábornagy: A közigazgatás is felkészült a rendkívüli helyzetek kezelésére [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_HIREK&HIRID=1453](http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1453) [Letöltés dátuma: 2012. november 29.].
- [4] 234/2011. (XI. 10.) kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.
- [5] 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól.
- [6] Dr. Bakondi György t. altábornagy: Tavaly az alapbeállítás zajlott, idén a „finomhangolás” következik, [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_HIREK&HIRID=1025](http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1025) [Letöltés dátuma: 2012. április 02.].
- [7] Cseffő Károly: Tűzoltók és mentők közös gyakorlata a Henkel szentendrei raktárában, Mentődolgozók Önálló Szakszervezete, [Online]. Available: [HTTP://WWW.MOSZ.HU/TAGSAGNAK/ARCHIVUM/6238?PRINT=1](http://www.mosz.hu/tagsagnak/archivum/6238?print=1) [Letöltés dátuma: 2007. november 1.].
- [8] Cseffő Károly: Társszervek együttműködése az oktatásban, BM KOK Híradó VI. évf. 2. szám, Budapest, 2009. április.
- [9] 8086/1/11 számú EU Tanácsi következtetés
- [10] Dr. Muhoray Árpád ny. pv. vörgey.: „A katasztrófavédelem aktuális feladatai” című előadás 2012. október 11-én a Magyar Hadtudományi Társaság ismeretterjesztő előadássorozatán hangzott el.
- [11] Dr. Gyenes Zsuzsanna. t. őrnagy: Katasztrófa Kockázat Értékelés, [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/LETOLTES/KONFERENCIA/17/KOCKAZATERTEKELES_GYENES.PDF](http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/konferencia/17/kockazatertekeles_gyenes.pdf) [Letöltés dátuma: 2011. 10. 3.].
- [12] „Háborús konfliktusokat okozhat a klímaváltozás”, [Online]. Available: <http://www.honvedelem.hu/cikk/14565> [Letöltés dátuma: 2013. 03. 03.].
- [13] 211/2012. (VII. 30.) kormányrendelettel módosított, az Országos Településrendezési és Építési Követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) kormányrendelet (OTÉK)

- [14] 2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról
- [15] 218/2012. (VIII. 13.) kormányrendelet a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról
- [16] Dr. Tóth Ferenc t. dandártábornok, országos polgári védelmi főfelügyelő BM OKF év végi értékelése, [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_HIREK&HIRID=1506](http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1506) [Letöltés dátuma: 2012. 12. 20.].
- [17] Magyarország Alaptörvénye, 2011. április 25..
- [18] 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről.
- [19] NAV, „Nemzeti Adó és Vámhivatal weblapja,” [Online]. Available: [NAV.GOV.HU/DATA/CMS215459/NAVSTRATEGIA_MAGYAR_2011_2015.PDF](http://nav.gov.hu/data/cms215459/navstrategia_magyar_2011_2015.pdf). [Hozzáférés dátuma: 2013. február 04.].
- [20] 167/2000. (V. 11.) kormányrendelet az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerről (ONER)
- [21] 12/2011. (VII. 8.) VM (vidékfejlesztési miniszter) utasítása az Országos Meteorológiai Szolgálat Szervezeti és Működési Szabályzatának kiadásáról.
- [22] 322/2006. (XII. 23.) kormányrendelet az Országos Mentőszolgálatról.
- [23] 7/2006. (EüK. 21.) EüM utasítása az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Országos Tisztifőorvosi Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról.
- [24] 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- [24] 110/2012. (VI. 4.) kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- [25] 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről
- [26] 1068/2012. (III.20.) kormányhatározat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 elfogadásáról és végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról
- [27] 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- [28] 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- [29] [Online]. Available: www.kozossegi.ofi.hu [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].
- [30] [Online]. Available: [HTTP://WWW.KISALFOLD.HU/GYORI_HIREK/EGYUTTMUKODES_A_BERCSENYI_ES_A_KATASZTROFAVEDELEM_KOZOTT/2322304/](http://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/egyuttmukodes_a_bercsenyi_es_a_katasztrofavedelem_kozott/2322304/) [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].
- [31] [Online]. Available: [Online]. Available: [HTTP://HIR6.HU/CIKK/76693/KOZOSSEGI_SZOLGALAT_A_KATASZTROFAVEDELEMNEL](http://hir6.hu/cikk/76693/kozossegi_szolgalat_a_katasztrofavedelemnel) [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].
- [32] [Online]. Available: www.infokarcag.hu/hir_olvas/permalink:kozossegi-szolgalat-karcagon-2013-01-27-070000 [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].

- [33] [Online]. Available: [HTtp://szegeDMA.hu/hir/szeged/2013/03/szentesenis-nepszeru-a-katasztofavedelmi-kozossegi-szolgalat.html](http://szegeDMA.hu/hir/szeged/2013/03/szentesenis-nepszeru-a-katasztofavedelmi-kozossegi-szolgalat.html) [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].
- [34] [Online]. Available: [HTTP://BEKES.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX.PHP?SUBPAGE2=1&SUBPAGE1=128&SUBPAGE=1&CONTENTID=146273](http://BEKES.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX.PHP?SUBPAGE2=1&SUBPAGE1=128&SUBPAGE=1&CONTENTID=146273) [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].
- [35] BM OKF, „Nemzeti Minősítési Rendszer,” [Online]. Available: WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=POLGARIVEDELEM_MINOSITASEK. [Letöltés dátuma: 2013. február 04.].
- [36] BM OKF, „A BM OKF IRÁNYÍTÁSI RENDJE,” 2013. [Online]. Available: WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/LETOLTES/SZERVEZET/1_FUGGELEK.PDF [Letöltés dátuma: 2013. február 01.].
- [37] BM OKF, „Egyenruha, jelvény, igazolvány,” [Online]. Available: WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_SZERVEZETI_EGYENRUHA. [Letöltés dátuma: 2013. február 05.].
- [38] Dr. Bakondi György t. altábornagy: Katasztrófavédelem esetén mindig az emberi élet mentése az első, [Online]. Available: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:xIIgY32SWVQJ:www.orientpress.hu/105710+&cd=3&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a> [Letöltés dátuma: 2013. 03. 20.].
- [39] 20/2012. sz. BM OKF főigazgatói utasítás (2012. augusztus 30.) a polgári védelmi szervezetek állományának katasztrófavédelmi képzési programjáról
- [40] Gregor, „A Magyar Rendőrség katasztrófavédelmi feladatokhoz való hozzájárulása, feladatai, ezek végrehajtása,” MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY XXI. évfolyam, különszám, 2011. december.
- [41] BVOP, „Büntetés-végrehajtás weblapja,” [Online]. Available: WWW.BVOP.HU. [Hozzáférés dátuma: 2013. február 04.].
- [42] „Nemzetbiztonsági Szakszolgálat weblapja,” [Online]. Available: WWW.NBSZ.GOV.HU. [Hozzáférés dátuma: 2013. február 05.].
- [43] 232/1996. Korm. rendelet a vizek kártételei elleni védekezés szabályairól.
- [44] TEK, „Terrorelhárítási Központ weblapja,” [Online]. Available: TEK.GOV.HU. [Hozzáférés dátuma: 2013. február 04.].
- [45] 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról
- [46] BM OKF, „Művelet-elemzési tevékenység,” [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=HATOSAGI_MUVELETI_TEVEKENYSEG](http://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=HATOSAGI_MUVELETI_TEVEKENYSEG). [Hozzáférés dátuma: 2013. január 10.].

- [47] 33/2012. BM OKF Főigazgatói intézkedéssel kiadott BM OKF Kiképzési Szabályzata (módosítva a 113/2012. BM OKF Főigazgatói intézkedéssel).
- [48] Dr. Bakondi György t. altábornagy Úr által jóváhagyott „Felkészítési Levezetési és Értékelési Terv a Mura nemzetközi együttműködési -, és ZALA Mentőcsapat rendszerbeállító gyakorlat végrehajtására”
- [49] Magyar–horvát közös gyakorlat Zalában [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_HIREK&HIRID=1379](http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1379) [Letöltés dátuma: 2013. február 05.].
- [50] BM OKF MTT: Konkrét javaslatok a Műszaki Tanácsadó Testület ülésén, [Online]. Available: [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/INDEX2.PHP?PAGEID=SZERVEZET_HIREK&HIRID=1034](http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=1034), [Letöltés dátuma: 2012. április 12.].
- [51] Cseffő Károly: Társzervek együttműködése az oktatásban, BM KOK Híradó VI. évf. 2. szám, Budapest, 2009. április.
- [52] Varga Kálmán: A TETRA rendszer alkalmazásának bemutatása az EDR (egységes digitális rádiórendszer) továbbfejlesztési lehetőségei a katasztrófavédelem területén, Varga Kálmán szakdolgozat, Gábor Dénes Főiskola, 2007.
- [53] Dr. Orbán Viktor miniszterelnök: „Az egységes állami katasztrófavédelmi szervezet ünnepélyes megalakulásának állománygyűlésén 2012. január 2-án mondott beszéde”. Magyarország szolgálatában a biztonságért, 2012. 01. 3., [HTTP://WWW.KATASZTROFAVEDELEM.HU/LETOLTES/VELEMENY/ROLUNK_1_RTAK.PDF?13](http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/velemeney/rolunk_1_rtak.pdf?13) [Letöltés dátuma: 2012. április 2.].

MELLÉKLETEK

1. SZ. MELLÉKLET

A VESZÉLYHELYZETEKET KIVÁLTHATÓ ESEMÉNYEK (KOCKÁZATOK)

Összesítő ábra a Kat. tv. csoportosítása alapján, kiegészítve egyéb veszélyforrások megnevezésével, valamint jelölve benne a KKÉ-ben nevesített kockázatokat.

Jelölések: aláhúzott – Kat- tv.-ben szerepel,
NAGYBETŰ – KKÉ-ben szereplő megnevezések.

1. Természeti eredetű veszélyforrások:

a) KIEMELT JELENTŐSÉGŰ SZÉLSŐSÉGES IDŐJÁRÁSI VESZÉLYFORRÁSOK

- ÁRVÍZ, VILLÁMÁRVÍZ;
- BELVÍZ;
- Havazás, hófúvás;

b) MÁS RENDKÍVÜLI IDŐJÁRÁS OKOZTA VESZÉLYEK

- Szélvihar;
- Homok-, por- vagy hóvihar;
- Özönvízszerű esőzés;
- Jégeső;
- Csapadékhiány;
- Szélsőséges hőmérsékletemelkedés;
- Szélsőséges hőmérsékletcsökkenés;
- Hirtelen hőmérsékletváltozás;
- Az éghajlat (mikroklíma) gyökeresen változása;
- Villámcsapás.

c) Földtani veszélyek

- FÖLDRENGÉS;
- Földcsuszamlás;
- Hegyomlás, sziklaomlás;

- Vulkánkitörés.
- d) Természeti eredetű tűzvészek (ERDŐTŰZ, bozótűz, tőzegtűz, ipari vagy lakóterületen keletkezett tűz pl. növényi anyagok bomlása, meteor-bechapódása miatt) ;
- e) Kozmikus eredetű katasztrófák;

2. Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek

- a) Veszélyes anyagok és hulladékok veszélyes kiáramlása;
- b) nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés;
 A KKÉ megnevezésében: IPARBIZTONSÁGI KOCKÁZAT:
 a) VESZÉLYES ANYAGGAL FOGLALKOZÓ ÜZEMEK;
 b) VESZÉLYES ÁRU SZÁLLÁTÁSA.
- c) Ipari tevékenységgel összefüggő talajkiszáradás;
- d) Közlekedési veszélyek:
- Közúti balesetek;
 - Vasúti balesetek;
 - Légi balesetek;
 - Vízi balesetek;
 - Veszélyes légszennyezés.
- e) Mezőgazdasági termeléssel összefüggő veszélyek:
- Erdőpusztulás;
 - Kemizálás (talaj- és vízszennyeződés);
 - Növényzetpusztítás;
- f) Gazdasági eredetű katasztrófák
- Szegénység;
 - Bűnözés;

- A nemzetgazdaság összeomlása.
- g) Politikai katasztrófák, amelyek fegyveres konfliktust eredményezhetnek
- Politikai válság (közbiztonság jelentősen meggyengülése);
 - Politikai forradalom;
 - Terrorizmus;
 - Prolifерáció (tömegpusztító fegyverek terjedése);
 - Nemzetiségi, faji ellentétek;
 - Vallási ellentétek.
- h) Háborús katasztrófák (fegyveres összecsapások)
- Polgárháború;
 - Helyi háború;
 - Koalíciós háború;
 - Világháború.
- i) Egyéb civilizációs katasztrófák
(KKÉ szerinti megnevezése: TÁRSADALMI KOCKÁZAT)
- Tömegrendezvények;
 - MIGRÁCIÓ, MENEKÜLTÜGY;
 - DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK;
 - KLÍMAVÁLTOZÁS;
 - Energiahiány;

3. Egyéb eredetű veszélyek

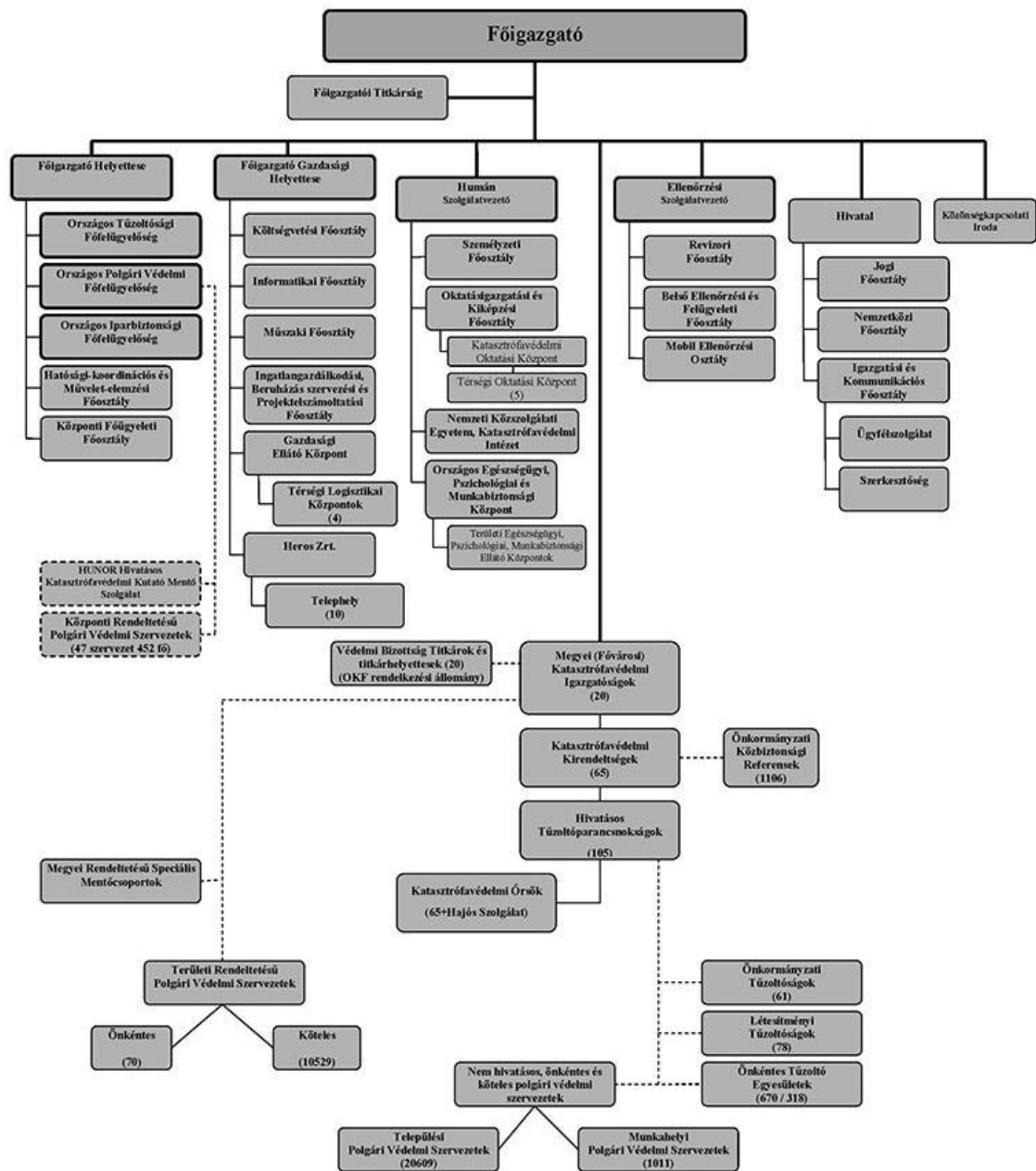
- a) Biológiai katasztrófák
- Állat- vagy növényfajok túlszaporodása;
 - Állatok tömeges vándorlása;
 - JÁRVÁNYOK (HUMÁN-, ÁLLATJÁRVÁNY) ;
 - Fertőző betegségek, amelyek nem gyógyíthatók;
 - Emberi hiba okozta fertőzés vagy járvány;

- Szándékosan előidézett biológiai katasztrófa (pl. terrorista cselekmény által) ;

b) Egyéb környezeti veszélyek:

- Ivóvíz-szennyezés;
- Légszennyezettség (küszöbértéket meghaladó mértékben),
Levegőszennyezés (nagy mennyiségű veszélyes anyag okozta);
- Talajszennyezés;
- Kritikus infrastruktúrák zavara;

A BM OKF SZERVEZETI ÁBRÁJA

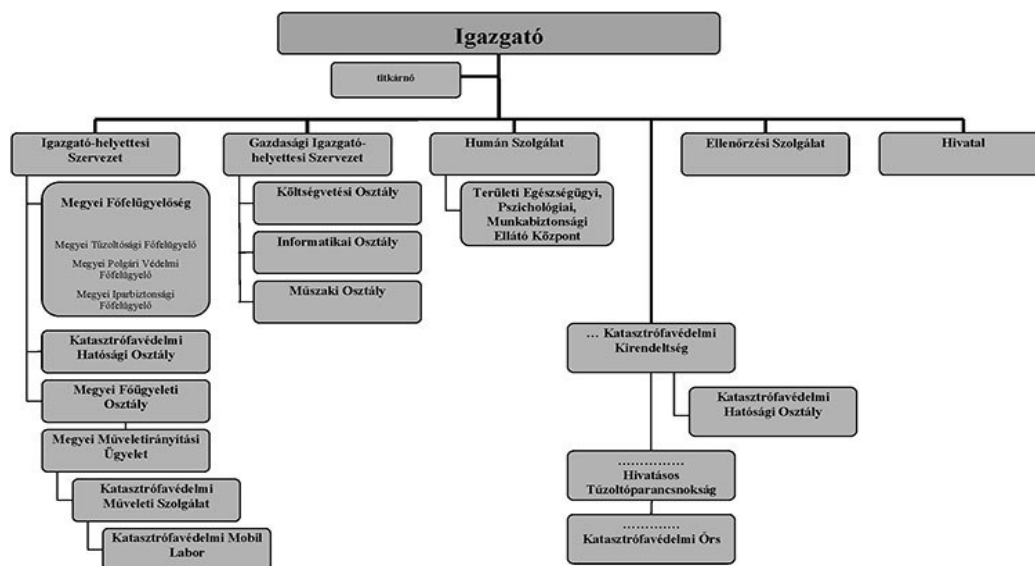

1. ábra
A BM OKF szervezeti ábrája

Forrás:

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_szervezeti_abra

A BM OKF MEGYEI IGAZGATÓSÁGAINAK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

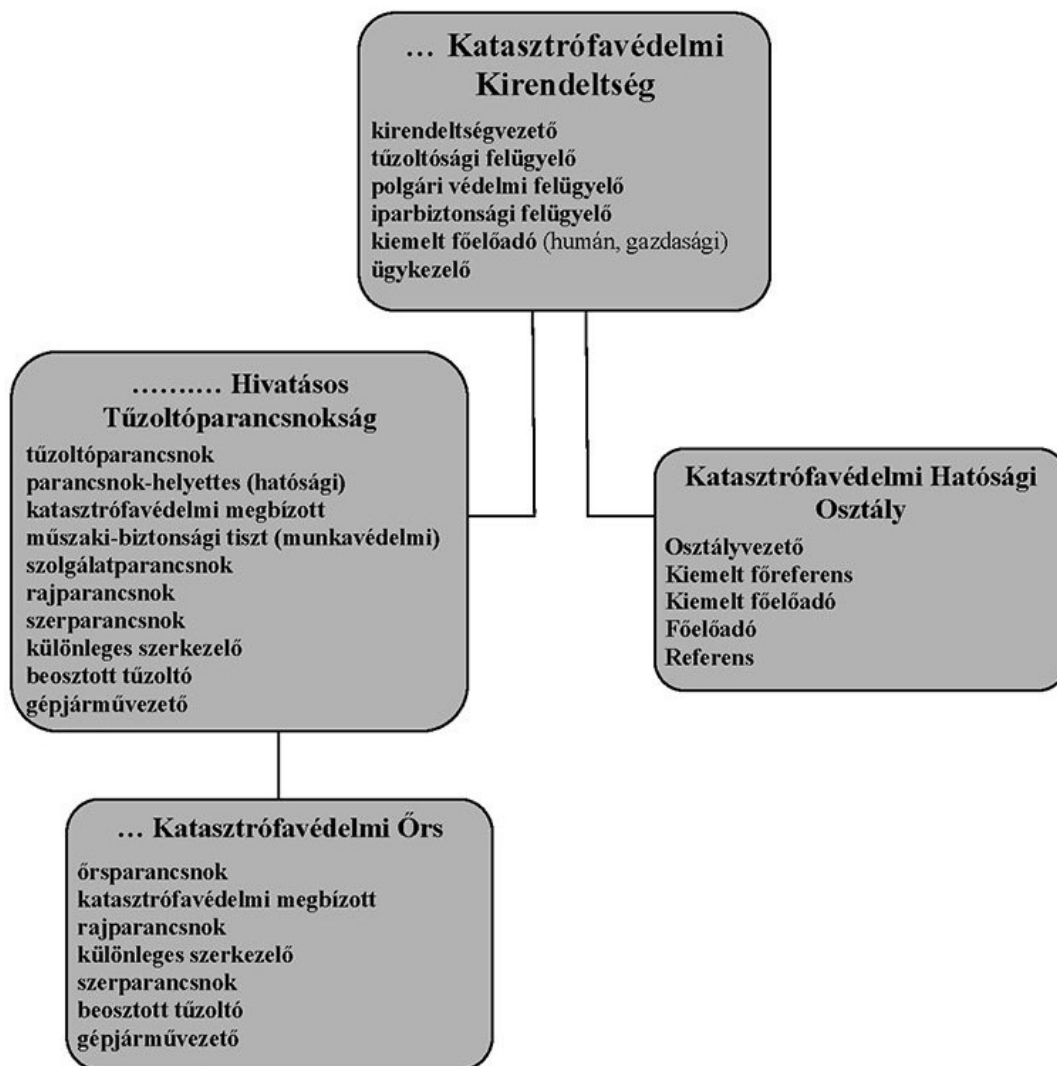
2. ábra

A BM OKF megyei igazgatóságainak szervezeti felépítése

Forrás:

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_szervezeti_abra

A BM OKF HELYI SZERVEINEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

3. ábra

A BM OKF helyi szerveinek szervezeti felépítése

Forrás:

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_szervezeti_abra

5. SZ. MELLÉKLET**ADATLAP AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOKHOZ**

(jelenleg is használatos a BM OKF-en)

Együttműködő szervezet megnevezése:		
	Telephelye:	
	Levelezési címe:	
	Telefon:	
	Fax:	
	E-mail cím:	
	Vezetője: (név, beosztás)	
Az együttműködés felülvizsgálatának ideje:		
	Módja: (telefonos megkeresés, személyes egyeztető megbeszélés...)	
	Tapasztalata:	
Módosítási igény: (melyik fél mit, hogyan módosítana)		
A felülvizsgálatot végezte: (név, rf, beosztás, szervezeti egység)		

Forrás: BM OKF

A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN RÉSZT VEVŐK KÖRE

1. **Magyar Honvédség (MH),**
2. **Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV),**
3. **Országos Meteorológiai Szolgálat,**
4. **Országos Mentőszolgálat (OMSZ),**
5. **Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ)**
szervezetrendszerében működő **Országos Tisztifőorvosi Hivatala (OTH)**
6. **Katasztrófavédelmi célra létrehozott köztestületek** (2012. előtt az
Önkéntes Tűzoltóságok, 2012. után a 68 db Önkormányzati Tűzoltóság)
7. **Állampolgárok:**
 - a. közoktatásban résztvevők (*pedagógusok, diákok, közösségi szolgálatban résztvevő középiskolások*),
 - b. közmunkások,
 - c. Csatlakozhatnak önkéntes polgári védelmi és civil szervezetekhez.
8. **Önkéntes civil szervezetek:**
 - minősített mentőcsapatok,
 - önkéntes társadalmi, karitatív, civil szervezetek, szövetségek, egyesületek, alapítványok.
9. **Gazdálkodó szervezetek**
10. **Nem természeti katasztrófa esetén annak okozója, valamint az illetékes önkormányzat**

A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervezetek:

1. **Rendvédelmi Szervek:**
 - a. Hivatásos katasztrófavédelmi szerv (BM OKF és területi, helyi szervei);
 - b. Polgári védelmi szervezetek (központi, területi, munkahelyi);
 - c. Rendőrség;
 - d. Büntetés-végrehajtás szervezet;
 - e. Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok:
Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat;
2. **Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF);**
3. **Terrorelhárítási Központ (TEK).**

7. SZ. MELLÉKLET

A PV SZERVEZETEK ÉS A TŰZOLTÓ GYAKORLATOK RENDSZERE

8. SZ. MELLÉKLET

**A FELKÉSZÍTÉSI LEVEZETÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV A MURA NEMZETKÖZI
EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS ZALA MENTŐCSAPAT RENDSZERBEÁLLÍTÓ GYAKORLAT
VÉGREHAJTÁSÁRA**

Zala Megyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság

Szám:

1. sz. példány

Jóváhagyom:
Budapest, 2012.

Egyetértek:
Budapest, 2012.

Dr. Bakondi György t. altábornagy
főigazgató

Dr. Góra Zoltán t. dandártábornok
főigazgató-helyettes

Javaslom:
Budapest, 2012.n.

Dr. Tóth Ferenc t. dandártábornok
BM OKF
országos polgári védelmi főfelügyelő

**Felkészítési Levezetési és Értékelési Terv
a Mura nemzetközi együttműködési -,
és ZALA Mentőcsapat rendszerbeállító gyakorlat végrehajtására**

Jóváhagyásra javaslom:
Zalaegerszeg, 2012.n.

Felterjesztem
Zalaegerszeg, 2012.n.

Rigó Csaba
kormány megbízott
Zala Megyei Védelmi Bizottság
elnök

Egri Gyula t. alezredes
főtanácsos
Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
igazgató

GYAKORLAT

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	3
1.1. A terv célja	3
1.2. A gyakorlat tárgya, céljai, típusa, tervezett időpontja, résztvevői, vezetése, irányítása	3
1.2.1. A gyakorlat tárgya	3
1.2.2. A gyakorlat céljai.....	3
1.2.3. A gyakorlat típusa	3
1.2.4. A gyakorlat időpontja, időtartama	4
1.2.5. A gyakorlat pénzügyi háttere	4
1.2.6. A gyakorlat résztvevői, helyszínei, vezetése, irányítása	4
1.3. Dokumentáció, adatvédelem, biztonság	5
2. FELKÉSZÍTÉSI TERV.....	6
2.1. Cél,	6
2.2. Gyakorló állomány felkészítése.....	6
3. LEVEZETÉSI TERV A GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSÁRA.....	6
3.1. Alaphelyzet	6
3.2. Részletes helyzet.....	6
3.3. Felelőségek, forgatókönyv	7
3.4. Összeköttetés, kommunikáció	10
3.5. Lakosság tájékoztatása.....	10
3.6. Erőforrásigény, ellátás.....	10
4. ÉRTÉKELÉSI TERV	10
4.1. Cél, terjedelem.....	10
4.2. Felelőségek.....	11
4.3. A gyakorlaton értékelendő szervezetek	11
4.4. Az értékelés szempontjai	11
4.5. Az értékelés rendje	11
4.6. Az Értékelő Jelentés	11
4.7. Az ellenőr feladatai	12
4.8. Értékelési határidő	13

GYAKORLAT

1. BEVEZETÉS

1.1. A terv célja

A gyakorlatra történő felkészítés, a gyakorlat végrehajtásának és értékelésének megtervezése.

1.2. A gyakorlat tárgya, céljai, típusa, tervezett időpontja, résztvevői, vezetése, irányítása

1.2.1. A gyakorlat tárgya

A Zala Megyei és Letenye Város Helyi Védelmi Bizottságok Operatív Munkacsoportjai alájátszásával, a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság kihelyezett Művelti törzsének irányításával a Mura folyón nemzetközi együttműködési árvízvédelmi begyakorló gyakorlat végrehajtása, egybekötve a megalakuló önkéntes Zala Mentőcsapat rendszerbeállító gyakorlatával, illetve lakosságvédelmi és vízminőségi kárelhárítási mozzanatok bemutatása.

1.2.2. A gyakorlat céljai

- A horvát töltésfejlesztések hatásaként Zala megye területén várhatóan kialakuló árvízi védekezési helyzet kezelése, a nemzetközi segítségnyújtás keretében érkező horvát védekező erők bevonásával, az együttműködés és a védekezési fogások területi és helyi szintű feladatainak begyakorlása.
- Az árvízi védekezéssel kapcsolatban meghozandó lakosságvédelmi intézkedések részeként a beállított helyzethez igazodóan a veszélyeztetett lakosság kitelepítésének és ideiglenes elhelyezésének bemutatása.
- Az együttműködési gyakorlat tapasztalatainak felhasználásával a települési veszélyelhárítási, kitelepítési és befogadási, valamint vízkár-elhárítási tervek alkalmazhatóságának javítása.
- A védekezéshez, lakosságvédelmi intézkedések bevezetéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek meglétének vizsgálata, (a felelősségi körzetek kialakítása a katasztrófavédelmi, vízügyi műszaki vezető, beosztott szakemberek, védekezésbe bevonásra kerülő hivatásos, önkéntes, köteles erők).
- A védekezéshez, lakosságvédelmi intézkedések bevezetéséhez szükséges induló készletek, logisztika meglétének vizsgálata.
- A gyakorlaton részt vevő operatív, vízügyi és rendvédelmi szervek, a nemzetközi segítő erők együttműködésének vizsgálata.
- A veszélyhelyzeti kommunikáció működésének vizsgálata.
- Az árvíz által veszélyeztetett települések polgármestereinek bemutatni az árvíz elleni szakszerű védekezés módszereit, illetve a kapcsolódóan szükségessé váló lakosságvédelmi intézkedéseket.

1.2.3. A gyakorlat típusa

Kihelyezett Művelti Törzs által irányított nemzetközi együttműködési begyakorló gyakorlat bemutató elemekkel, melynek során jelen terv biztosítja a résztvevő szervezetek közötti együttműködési és védekezési feladatok begyakorlását.

GYAKORLAT

3

GYAKORLAT

1.2.4. A gyakorlat időpontja, időtartama

2012. október 20-án 09⁰⁰ órától 15⁰⁰ óráig

1.2.5. A gyakorlat pénzügyi háttere

A gyakorlaton résztvevő vízügyi szervezetek kiadásait saját költségvetésből finanszírozzák. A nemzetközi együttműködési gyakorlat többi költségét a Zala Megyei Védelmi Bizottság fedezi.

A költségfedezet megoszlása:

- ZALA Mentőcsapat részére ruházat és felszerelés:	800 eFt
- Étkeztetés 186 főre	186 eFt
- Üzemanyag és szállítási költségek	200 eFt
- Gyakorlathoz szükséges egyéb segédanyagok (homok, fólia, stb.)	200 eFt
- Irodaszer, nyomtatvány	14 eFt
Összesen:	1 400 e Ft

1.2.6. A gyakorlat résztvevői, helyszínei, vezetése, irányítása

A gyakorlaton résztvevő szervezetek:

Központi Szervek:

- A BM OKF meghívott vezető állománya

Területi és helyi szervek:

- Zala Megyei Védelmi Bizottság Operatív Munkacsoportja (alájátszásként),
- Letenye Helyi Védelmi Bizottság Operatív Munkacsoportja (alájátszásként),
- Nagykanizsa Megyei Jogú Város Rendőrkapitányság operatív szerve,
- Polgárőrség helyi operatív szerve,
- A NYUDUVIZIG és a szakaszmérnökség állományából kijelölt felelősségi körzetben feladatot ellátó állomány.
- A Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és helyi szervei állományából kijelölt felelősségi körzetben feladatot ellátó állomány.
- A felelősségi körzetben érintett települések polgármesterei, meghívott horvát vezetők.
- Letenye Mentőszolgálat 1 db mentő gépkocsival.

A gyakorlat helyszínei:

- Molnári településen, a Polgármesteri Hivatal épületében lát el koordinátori, irányítói és ellenőri feladatokat a kihelyezett Műveletirányító Törzs.
- A veszélyhelyzeti működési helyeikről alájátszóként működnek közre a gyakorlat végrehajtásában a védelemigazgatás helyi és területi szervei (Letenye HVB + Zala MVB).
- A gyakorlatban érintett felelősségi körzetben a kijelölt katasztrófavédelmi, vízügyi műszaki vezetők, a polgármesterek a helyszínen látják el a védekezési és lakosságvédelmi feladatokat, irányítását.

GYAKORLAT

4

GYAKORLAT

- Szintén a Polgármesteri Hivatalba települt településparancsnokságról a riasztási, értesítési feladatok elrendelése;
- Molnári állami védvonalon: töltés megerősítés, megtámasztás, buzgárelfogás;
- A Molnári-főcsatornán vízátemelési feladat végrehajtása, illetve a NYUDUVIZIG vízkár-elhárítási bemutatója;
- A Molnári Általános Iskolában berendezett befogadóhelyre kitelepítés végrehajtása;
- A Mura folyó csónak lerakójánál vízből mentés, eltűnt személy kutatásának végrehajtása;

A gyakorlat vezetése, irányítása:

Minden résztvevő szervezet az ügyrendjében meghatározottak szerint működik. Az együttműködő szervezetek közötti összhangot a gyakorlatra való felkészítés és a jelen terv vonatkozó fejezetei biztosítják.

Gyakorlatvezető:	Egri Gyula tű. alezredes, főtanácsos, a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatója.
Gyakorlat főirányító:	Takács Ottó tű. alezredes, a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgató-helyettese.
Helyszíni Művelési Törzs:	Zabb Nándor tű. alezredes, polgári védelmi főfelügyelő Sárga Sándor ka., kiemelt főreferens Kocpek István tű. hadnagy.
Logisztikai vezető:	Hirschberger József tű. ezredes, gazdasági igazgató-helyettes.
Védmű megerősítés:	Égerszegi Balázs tű. hadnagy, kiemelt főelőadó
Vízátemelés:	Dobos István tű. alezredes, Nagykanizsa KvK. kirendeltségvezető
Vízből mentés:	Kómár Ferenc tű. százados, Nagykanizsa HTP tűzoltóparancsnok
Kitelepítés, elhelyezés:	Prepok Attila tű. alezredes, polgári védelmi felügyelő;
Vízmin. Kárelh. bemutató:	Vaski Endre szakaszmérnök, NYUDUVIZIG
Gyakorlat ellenőr:	Tar András tű. alezredes, tűzoltósági főfelügyelő
Narrátor:	Cselényi József Attila tű. százados, Letenye Kv. őrs parancsnok

1.3. Dokumentáció, adatvédelem, biztonság

- A gyakorlat előkészítéséhez és levezetéséhez kapcsolódó dokumentáció nyilvános, azt teljes terjedelmében megismerhetik a gyakorlaton résztvevő szervek vezetői és az értékelő.
- A gyakorlathoz kapcsolódó dokumentációt a gyakorlat után **5 évig meg kell őrizni**.
- Minden, a gyakorlat során készített dokumentum tetején és alján középre igazítva nyomtatott nagybetűvel (kézzel írott dokumentum esetén, hasonló módon és méretben) fel kell tüntetni a „GYAKORLAT” szót.

GYAKORLAT

5

GYAKORLAT

- A gyakorlat során történő szóbeli, elektronikus kommunikáció (telefon vagy adó-vevő) során *minden közlés elején és végén jól érthetően be kell mondani*, hogy: „**EZ GYAKORLAT**”.
- Amennyiben a gyakorlat során valós katasztrófa- vagy veszélyhelyzet következik be, akkor a gyakorlatot – az eset súlyosságának függvényében – azonnal fel kell függeszteni, és a vonatkozó terveknek, eljárásrendeknek megfelelően kell eljárni.

2. FELKÉSZÍTÉSI TERV

2.1. Cél

Ismertetni a gyakorlatra történő felkészülés folyamatát, ütemezését, felelősségeit. E fejezet a gyakorlat felkészülési szakaszára vonatkozik.

2.2. Gyakorló állomány felkészítése

A gyakorló állomány felkészítése a gyakorlat minden résztvevő szervezet vezetőjének felelőssége és kötelessége. A gyakorlatba bevont szervezetek felkészítésére szolgálati helyükön, a gyakorlatot megelőzően kerül sor.

A felkészítés a gyakorlat Felkészítési, Levezetési és Értékelési Terve (FLÉT) alapján történik. A gyakorló állomálynak ismernie kell a feltételezett helyzetből adódó, a gyakorlat betervezett mozzanataiban meghatározott feladataikat.

3. LEVEZETÉSI TERV A GYAKORLAT VÉGREHAJTÁSÁRA

3.1. Alaphelyzet

A Mura folyó vízgyűjtőjén – ezen belül Dél-Zala területén is –, 2012. október hónapban lehullott rendkívül sok csapadék következtében árhullám alakult ki a folyón. Ezért a NYUDUVIZIG október 19-én a Mura folyó teljes magyarországi szakaszára II. fokú árvízvédelmi készültséget rendelt el, de a további várható jelentős (50 mm-t meghaladó) csapadék miatt a III. fokozat elrendelésére készülnek fel. A hidrometeorológiai előrejelzések alapján a Mura folyó Molnári szakaszán a legnagyobb (LNV) közeli (520 cm) rendkívüli árhullám levonulása várható.

3.2. Részletes helyzet

Molnári települést védő, állami tulajdonban lévő murai védvonal több helyen állékonyságában sérült, ezért a védműveket több ponton magasítani, valamint megtámasztani szükséges.

A védett oldalon buzgárok megjelenését tapasztalták, ezért meg kell kezdeni az ellenük való védekezést (műtárgyak építése homokzsákok, egyéb védekezési anyagok felhasználásával), illetőleg a települési műszaki-mentő kézi szakalegység, a Zala Mentőcsapat, valamint az MVB kérésére érkező megerősítő horvát műszaki mentő kézi alegység (20 fő + 2 gépjármű)

GYAKORLAT

6

GYAKORLAT

bevonásával.

A tartós esőzések, valamint a Mura folyó magas vízállása miatt lezárásra került a Molnári-főcsatorna zsilipje, aminek következtében a védett oldalon megjelent a belvíz, ami előntéssel veszélyezteti a település Kossuth utcában lakók ingatlanjait. Ennek megakadályozására a mentett oldalról szivattyúzási munkálatokra van szükség. A feladat végrehajtására Nagykanizsa HTP II-es fecskendő kerül kijelölésre. Ezzel párhuzamosan döntés születik arról is, hogy a Kossuth utcai lakókat (~70 fő) megelőző lakosságvédelmi intézkedés keretében ki kell telepíteni.

A védekezési feladatokat nehezíti, hogy a Molnári szennyvíztelepről (védett oldal) veszélyes anyag került a Molnári-főcsatornába, ezért a védett oldalon vízminőségi kárelhárítást kell végrehajtani a szennyező anyag Mura folyóba kerülésének megakadályozására.

A Molnári Települési Polgári Védelmi Parancsnokságra érkezett bejelentés szerint a településről 1 fő (horgászattól) nem érkezett haza, utoljára a Mura folyó csónak lerakójánál (*Molnári mellett*) látták. Intézkedés történik az eltűnt személy felkutatására Nagykanizsa-Tartalék gépjárműfecskendő, búvárokkal és motorcsónakkal történő helyszínre riasztásával.

Ezzel párhuzamosan az MVB kérésére, segítségnyújtásként egy horvát búvárcsapat is közreműködik a keresésben. A horvát fél tájékoztatása szerint ezzel egyidőben Kotoriba térségében náluk is hasonló feladat (eltűnt személy keresése) kerül végrehajtásra.

3.3. Felelőségek, forgatókönyv

- A ZMKI kijelölt állománya (20 fő) a gyakorlat napján 09⁰⁰ órakor eléri a készenlélet Molnáriban a kihelyezett Művelti Törzs működési helyén. A Művelti Törzs vezetője ismerteti a beállított helyzetet, meghatározza a feladatokat.
- A Zala megyei területi, helyi operatív szervek kijelölt állománya a gyakorlat napján 09⁰⁰ órakor a veszélyhelyzeti működési helyeiken elérik a készenléletet.
- A Művelti Törzs vezetője intézkedik a beállított helyzetnek a MVB Operatív Munkacsoport részére történő megküldésére. (*1. számú közlemény*)
- A MVB Operatív Munkacsoport elemzi-értékeli a kialakult helyzetet, döntés-előkészítést végez. Vezetői döntést követően koordinálja a védekezés, lakosságvédelmi feladatok végrehajtását, intézkedik az erők-eszközök átcsoportosítására. (*2. számú közlemény*)
- A Művelti Törzs a MVB Operatív Munkacsoport döntésének megfelelően továbbítja az elrendelt feladatokat, folyamatosan figyelemmel kíséri a gyakorlattal kapcsolatos információkat, fogadja a jelzéseket, és végzi az egyes mozzanatok végrehajtásának koordinálását és a Művelti napló vezetését.
- Az azonnali intézkedést vagy továbbítást igénylő információkat jelenti a MVB Operatív Munkacsoport vezetőjének.

A gyakorlatban részt vevő további szervezetek

- A vonatkozó eljárási és ügyrendek szerint végrehajtja a gyakorlat szakterületére vonatkozó feladatait.
- A Művelti Törzs folyamatosan vezeti az eseménynaplóban a kialakult árvízi helyzettel kapcsolatos, rendelkezésre álló információkat, adatokat.

GYAKORLAT

7

GYAKORLAT

- A Művelti Törzs intézkedik (a gyakorlatterv mellékletét képező Eljárásrend szerint):
 - a horvát segítő erők fogadására,
 - a kárhelyre történő felvezetésére,
 - tolmácsok biztosítására,
 - az együttműködési kommunikáció megszervezésére,
 - a kárterület átadására,
 - a segítő erők bevetésére.
- A megjelenő információk alapján hatáskörébe tartozóan intézkedéseket foganatosít.
- A gyakorlatban érintett felelősségi körzetben a kijelölt katasztrófavédelmi, vízügyi műszaki vezetők, a polgármesterek a helyszínen látják el a védekezési és lakosságvédelmi feladatok tervezését.
- A gyakorlat főirányítója tájékoztatja az értékelőt a kialakult helyzetről, valamint a betervezett és végrehajtott feladatokról.

Az események időrendje

IDŐ	ESEMÉNY
1.: A gyakorlat indítása, készenlét elérése, a lakosság és a végrehajtó állomány riasztása, eligazítása, a meghívott vendégek tájékoztatása, törzsmunka.	
09 ⁰⁰	A gyakorlatba bevont szervezetek a működési helyeiken elérik a készenlétet és jelentik a Művelti Törzsnek. Balesetvédelmi oktatás megtartása.
09 ⁰⁰	A Letenye HVB jelenti a kialakult helyzetet és a munkakészenlét elérését a Zala Megyei Védelmi Bizottság Operatív Munkacsoport (a továbbiakban: MVB Op.Mcs.) részére. (1. számú közlés)
09 ⁰⁰ -11 ⁰⁰	60' A gyakorlatra meghívott vendégek részére a gyakorlatvezető és a narrátor ismerteti a gyakorlat megszervezésének okát, célját, főbb mozzanatait, értékeli a Mura által veszélyeztetett települések árvízvédelmi helyzetét az Általános Iskola udvari épületében.
09 ⁰⁵ -10 ⁰⁰	10' Az MVB Op. Mcs. elemzi, értékeli a kialakult helyzetet, javaslatot tesz a kialakult helyzet kezelésére. Együttműködik a gyakorlaton résztvevő területi szervekkel.
	10' Az MVB Op. Mcs. vezetője, az MVB elnöke döntése alapján intézkedik a védekezésbe bevont erők-eszközök riasztására, a polgári védelmi szervezetekbe beosztott erők mozgósítására. (2. számú közlés)
	10' A Művelti Törzs intézkedik a Művelti napló folyamatos vezetésére, koordinálja a védekezési, lakosságvédelmi feladatok végrehajtását:
	10' - PV. szervezetek riasztásának elrendelése (parancsnokság, kitélepítési-befogadási, műszaki-mentő kézi, ellátó)
	05' - Hangos szirénapróba a „KATASZTRÓFARIADÓ” majd a „RIADÓ ELMÚLT” jelzések leadásával.
10'	- Befogadó hely kialakítása 70 főre Molnári Általános Iskola területén.
2.: A védekezés erő és eszközszükséglete meghaladja a helyi lehetőségeket, ezért a település parancsnoka kezdeményezi területi rendeltetésű önkéntes és horvát segítő erők helyszínre rendelését.	

GYAKORLAT

8

GYAKORLAT

IDŐ		ESEMÉNY
10 ⁰⁵ -10 ¹⁰	05'	A Művelési Törzs a településparancsnok kérésének megfelelően kéri az MVB elnökétől az önkéntes ZALA Mentőcsapat, illetve horvát megerősítők helyszínre rendelését védmű megerősítési, illetve eltűnt személy kutatási feladatok végrehajtására. (3. számú közlés)
10 ¹⁰ -10 ¹⁵	05'	A településparancsnokság jelzése alapján a Művelési Törzs intézkedik NAGYKANIZSA-II. fecskendő NAGYKANIZSA-TARTALÉK + motorcsónak és búvárok helyszínre riasztására a ZMKI FŐÜ-en keresztül. (4. számú közlés)
10 ¹⁵ -10 ³⁰	15'	A Művelési Törzs koordinálja a segítségnyújtásként érkező erők mozgását, gyülekezési pontra történő beérkezésüket, eligazítást és feladatszabást tart a védmű megerősítését végző bevont erőknek. (5. számú közlés)
10 ¹⁵ -11 ⁰⁰	45'	A Művelési Törzs intézkedik a védekező erők mindenoldalú biztosítására (fogadás, felvezetés, szállás, étkezés, egészségügyi ellátás, tolmács, kommunikáció). (6. számú közlés)
3.: A segítő erők beérkezését követően egymást követően kezdődik meg az egyes mozzanatoknál a védekezési tevékenység begyakorlása, kiemelt figyelemmel a hazai és külföldi mentőcsapat együttműködésére a védekezés és mentés során, melyet a meghívott vendégeknek részére a narrátor mutat be.		
11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰		<p>Töltéskorona magasítás homokzsákkal; töltés bordás megtámasztása homokzsákkal; buzgár elfogás homokzsákból kialakított medencével:</p> <p>Végrehajtja: - mű.-me. kézi alegység 16 fő - Zala Mentőcsapat: 46 fő - Horvát megsegítő erők 20 fő</p> <p>A feladat célja: a Zala Mentőcsapat részére a védekezési fogások begyakoroltatása, és más mentőerőkkel való együttműködési képességének kialakítása nemzetközi együttműködés keretében.</p>
11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	60'	<p>Belvíz átemelése a mentett oldalról az ártérbe:</p> <p>Végrehajtja: - Nagykanizsa-II. gépjármű fecskendő 2 fő</p> <p>A feladat célja: a Nagykanizsa HTP erői, mint első beavatkozó részére az árvízi védekezési fogások begyakorolásának biztosítása.</p>
12 ⁰⁰ -13 ⁰⁰	60'	<p>Vízminőségi kárelhárítási bemutató:</p> <p>Végrehajtja: - NYUDUVIZIG Szakasz mérnökség 5 fő</p> <p>A feladat célja: a nemzetközi együttműködés keretében szakmai bemutató a vízügy vízminőségi védekezési képességeiről.</p>
13 ⁰⁰ -14 ⁰⁰	60'	<p>Vízből mentés, eltűnt személy kutatása búvárokkal:</p> <p>Végrehajtja: - Nagykanizsa-II. gépjármű fecskendő + motorcsónak + búvárok 3 fő + Horvát búvárcsapat 5 fő</p> <p>A feladat célja: a Zala Mentőcsapat részére a védekezési fogások begyakoroltatása, és más mentőerőkkel való együttműködési képességének kialakítása nemzetközi együttműködés keretében.</p>
4.: A gyakorlat végrehajtását figyelemmel kíséző Ellenőr feladatai.		
09 ⁰⁵ -14 ⁰⁰	4:55	Az Ellenőr a Művelési Törzs mellett, majd az egyes mozzanatok végrehajtásának helyszínén megfigyeli a végrehajtást, a tapasztalt és intézkedést igénylő kirívó szabálytalanságról tájékoztatja a gyakorlat

GYAKORLAT

9

GYAKORLAT

IDŐ	ESEMÉNY
	főirányítóját, a gyakorlat után elkészíti összefoglaló értékelő jelentését.
5.: A gyakorlat befejezése, előzetes értékelése, eredeti helyzet visszaállítása.	
14 ⁰⁰ -14 ¹⁰	10' A „ GYAKORLAT VÉGE ” üzenet kiadása. (7. számú közlés)
14 ¹⁰ -14 ²⁵	15' A gyakorlat értékelése az Általános Iskola étkezdéjében.
14 ²⁵ -15 ⁰⁰	35' Ebéd a résztvevők részére.

3.4. Összeköttetés, kommunikáció

- A törzsvezetési gyakorlat alapvető kommunikációs eszköze a vezetékes telefon és egyes dokumentumok továbbítása esetén a fax.
- Ezekon kívül a gyakorlati végrehajtás során használható a mobil telefon és az EDR hálózat.
- A horvát fél a saját rádióforgalmi rendszerére hangolt URH rádiókészüléket kölcsönöz az együttműködési híradás biztosítására a gyakorlat időtartamára.

3.5. Lakosság tájékoztatása

A lakosság tájékoztatására a gyakorlat során a hangos szirénapróbával, illetve a bemutató jelleggel végrehajtott kitelepítési mozzanathoz kapcsolódóan (Kossuth Lajos utca) kerül sor. A gyakorlatot megelőzően a lakosság szélesebb körű tájékoztatására a megye valamennyi árvíz által veszélyeztetett települése vonatkozásában sor kerül, a MVB szervezésében, az érintett önkormányzatokon keresztül.

3.6. Erőforrásigény, ellátás

A gyakorlat erőforrás igénye a felkészítésre, a levezetésre és az értékelésre fordított munkaidőn kívül, a gyakorlaton résztvevők részére biztosított segédanyagok (fólia, homok, homokzsák, szerszámok), a szállítási és üzemanyagköltségek, valamint a teljes végrehajtó és meghívott állomány részére ebéd biztosítása a Zala Megyei Védelmi Bizottság által történő finanszírozásban. A költségek részletes megoszlását jelen terv 3. sz. melléklete tartalmazza.

4. ÉRTÉKELÉSI TERV

4.1. Cél, terjedelem

A terv a gyakorlaton résztvevő szervezetek tevékenységének értékeléséhez ad útmutatást. Az értékelési terv tartalmazza azokat a legfontosabb információkat, amelyek alapján a szervezeti

GYAKORLAT

értékelések és az Összefoglaló Értékelő Jelentés elkészül, valamint tartalmazza az értékelés ütemtervét. A dokumentum célja iránymutatást adni az értékelőknek.

4.2. Felelőségek

Ellenőr

Az ellenőr felel a gyakorlatot összefoglaló értékelő jelentés elkészítéséért az értékelők által készített értékelő jelentések alapján. A gyakorlat ellenőre: Tar András tű. alezredes, tűzoltósági főfelügyelő.

4.3. A gyakorlaton értékelendő szervezetek

- A települési pv. szervezetek (parancsnokság, riasztó-tájékoztató, kitelepítési-befogadási, műszaki-mentő kézi, logisztikai alegységek);
- A kihelyezett Műveleti Törzs állománya;
- A Zala Mentőcsapat;
- A Nagykanizsa HTP kijelölt állománya;

4.4. Az értékelés szempontjai

- a célok teljesülése,
- a jelentősebb fennakadások,
- a fontosabb tapasztalatok,
- a javasolt módosítások,
- a működési szabályozók,
- az adatok pontossága, időbelisége.

4.5. Az értékelés rendje

- Az egyes mozzanatok ellenőrzését a gyakorlat ellenőre végzi az egyes helyszíneken.
- Az ellenőr a gyakorlat tapasztalatai alapján készíti el az Összefoglaló Értékelő Jelentését, amelyet a résztvevő szervezetekkel történő egyeztetés után véglegesít.

4.6. Az Értékelő Jelentés

Az ellenőr folyamatosan feljegyzi a fontosabb eseményeket időrendben, valamint az esetleges megjegyzéseket. A megfigyelések alapján az értékelő külön felsorolja a tapasztalt problémákat, és felbecsüli a hiányosságok mértékét, ami lehet kritikus, jelentős, illetve kisebb.

Szempontok a feltárt hiányosságok jelentőségének értékeléséhez:

- **kritikus** – ha a felmerült probléma megakadályozza, hogy az adott szervezet ellássa veszélyhelyzet kezelési feladatait, vagy veszélyezteti a személyzet biztonságát (pl. a kommunikáció funkció nem működik, és emiatt nem tudnak kapcsolatba lépni más

GYAKORLAT

szervezetekkel vagy egy riasztott személy nem elérhető, és nem találnak más munkatársat, aki a helyét betölti)

- **jelentős** – ha a probléma jelentősen csökkenti a szervezet működésének hatékonyságát, de nem akadályozza feladata végrehajtásában, és nem veszélyezteti a személyzetet (pl. a kommunikáció funkció sérült, így lassú és sokszor nem kielégítő a kapcsolat a többi szervezettel vagy a riasztott személy nem elérhető, de más, kevésbé alkalmas munkatárs töltötte be a helyét)
- **kiseb**b – ha a probléma csökkenti a működés hatékonyságát (pl. a kommunikáció funkció többször akadozik, de összességében ellátja feladatát vagy a riasztott személyt hosszas próbálkozás után, de elérték).

Az Értékelő Jelentés egy szöveges általános részt, a felmerült problémákat vizsgáló részt és a javasolt javító intézkedéseket is tartalmazza.

4.7. Az ellenőr feladatai

Az ellenőr feladata megfigyelni a gyakorlatot, és jegyzeteket készíteni a megfigyelésekről, melyek alapján később az értékelés készül.

A megfigyelés során nem az apró hibákat keresi, hanem az értékelendő csoport/szervezet hatékony működését befolyásoló problémákat és gyengeségeket azonosítja.

Fontos, hogy minden feltárt hiányosság dokumentálva legyen.

Az ellenőr részére biztosítani kell az értékelt csoport/szervezet által készített elemzésekbe, jelentésekbe történő betekintés lehetőségét.

A problémák mellett fontos a jó, mások által hasznosítható gyakorlatokat is feljegyezni, így az egyes szervezetek átvehetik egymás jó példáit.

Az ellenőr teendői a gyakorlatot megelőzően

- tekintse át a forгатókönyv időrendjét, és azokat az értékelési szempontokat, melyek az értékelt szervezethez kapcsolódnak,
- ismerje meg azokat a tevékenységeket, melyek az adott szervezethez tartoznak,
- ismerje meg jelen értékelési tervet.

Az ellenőr teendői a gyakorlat során

- az értékelés helyszínére a gyakorlat megkezdése előtt érkezzen meg,
- egyértelműen adja a gyakorlat állományának tudtára, hogy ő az ellenőr,
- úgy helyezkedjen el, hogy a leghatékonyabban tudja elvégezni értékelési feladatait,
- legyen passzív megfigyelő, figyelje meg mi a helyes, mi a helytelen, hallgassa meg a beszélgetéseket, melyek az adott értékelési területhez tartoznak,
- tegyen megfigyeléseket, és jegyezze le azokat, ne csak a hibákat, hanem a jó gyakorlatot is,
- nem segíthet a gyakorló állománynak, illetve nem avatkozhat bele a gyakorlat menetébe,
- nem zavarhatja a gyakorló állományt, amennyiben fontos kérdés merül fel, először a gyakorlat vezetőjét kell kérdeznie, és csak utána a gyakorló állományt,

Az ellenőr kiemelt figyelmet fordítson

- az értékelés a fő célok mentén, időrendben (fázisonként) készüljön el,
- az egyes fázisokon belül a feladatok hatékonyságára,
- előkészítési, levezetési hiányosságok számbavételére,

GYAKORLAT

GYAKORLAT

- saját és gyakorló állomány megfigyelése, észrevételek, javaslatok számbavételére,
- problémák felsorolására,
- hiányosságok mértékének becslésére,
- jó tapasztalatok felsorolására.

Az ellenőr teendői a gyakorlat után

- véglegesíti a szervezeti értékelést, és megküldi a gyakorlat vezetőjének.

4.8. Értékelési határidő

Az ellenőr a gyakorlat összefoglaló értékelő jelentését 2012. október 31-ig készíti el.

Készítette:

Zalaegerszeg, 2012. szeptember n.

Takács Ottó t. alezredes

Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
igazgató-helyettes

Mellékletek:

1. sz. melléklet: Eljárásrend katasztrófaveszély és veszélyhelyzet, illetve bekövetkezett katasztrófa idején a határ menti nemzetközi együttműködés keretében történő segítségnyújtásra és segítségkérésére. 4 lap.
2. sz. melléklet: 1. – 7. sz. közlések. 7 lap.
3. sz. melléklet: Helyszínrajz, térkép, fényképek. 7 lap.

Készült: 2 példányban

Egy példány: 13 lap

Kapják: 1. sz. példány: BM OKF PVFŐFE
2. sz. példány: Irattár

GYAKORLAT

13

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA A BM OKF SZERVEZETI ÁBRÁJA	140
2. ÁBRA A BM OKF MEGYEI IGAZGATÓSÁGAINAK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE	141
3. ÁBRA A BM OKF HELYI SZERVEINEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE	142

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

rövidítés	megnevezés
ADR	Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás
AH	Alkotmányvédelmi Hivatal
ÁMSZ	Állami Meteorológiai Szolgálat
ÁNTSZ	Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat
BM	Belügyminisztérium
BM OKF	Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
BM rend.	BM rendelet
BRDSZ	Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezete
bv.	Büntetés-végrehajtás
BVOP	Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
CARGO	rakomány
DÉDÁSZ	Dél dunántúli Áramszolgáltató Rt.
EDR	Egységes Digitális Rádiórendszer
ELMŰ	Budapesti Elektromos Művek Rt
ÉMÁSZ	Észak magyarországi Áramszolgáltató Vállalat
EU	Európai Unió
FTSZ	Független Tűzoltók Szövetsége
GEK	Gazdasági Ellátó Központ
GPS	Global Positioning System, magyarul: Globális Helymeghatározó Rendszer
GYESEV	Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút
HKR	Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerbe
Honv. tv.	Honvédelmi törvény
HTFSZ	Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete
HTP	Hivatásos Tűzoltóparancsnokság
Kat. tv.	Katasztrófavédelmi törvény
KDSZ	Katasztrófavédelmi Dolgozók Szakszervezete
KÉT	Katasztrófavédelmi Érdekegyeztető Tanács
KINCS	Krizisintervenció Csoport
KKÉ	Katasztrófa Kockázat Értékelés
KOK	Katasztrófavédelmi Oktatási Központ
Korm. rend.	Kormányrendelet
KÖT	Közérdekű önkéntes tevékenység
LÖTOSZ	Létesítményi és Önkéntes Tűzoltóságok Országos Szövetsége
LTOSZ	Létesítményi Tűzoltóságok Országos Szövetsége
MAL Zrt.	Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt.
MBFH	Magyar Bányászati és Földtani Hivatal
MCS	Mentőcsoport
MH	Magyar Honvédség
MK Zrt.	Magyar Közút Nonprofit Zrt.

MKK	Magyar Mérnöki Kamara
MPV Sz	Magyar Polgári Védelmi Szövetség
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
NAT	Nemzeti Alaptanterv
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NBH	Nemzetbiztonsági Hivatal
NBSZ	Nemzetbiztonsági Szakszolgálat
NVSz	Nemzeti Védelmi Szolgálat
Nyrt.	Nyíltkörű részvénytársaság
OEP	Országos Egészségbiztosítási Pénztár
OKF	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
OMSZ	Országos Mentőszolgálat
ONER	Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer
OPSZ	Országos Polgárőr Szövetség
OR TISZK	Országos Rendőr-főkapitányság Térségi Integrált Szakképző Központ
ORFK	Országos Rendőr-főkapitányság
OTÉK	Országos Településrendezési és Építési Követelmények
OTH	Országos Tisztifőorvosi Hivatal
OVH	Országos Vízügyi Főigazgatóság
pv.	Polgári Védelem
PVDÉSZ	Polgári Védelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége
RSOE	Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület
RSZKK	Rendészeti Szervek Kiképző Központ
Rt.	részvénytársaság
SE	Semmelweis Egyetem
TEK	Terrorelhárítási Központ
TOK	Térségi Oktatási Központ
ÚKKK	Újjáépítési Kormányzati Koordinációs Központ
ÚKT	Újjáépítési Katasztrófavédelmi Törzs
URH	Ultra Rövid Hullám
VKKI	Vízügyi Környezeti Központi Igazgatóság
VPN	Virtuális Magánhálózat
Zrt.	Zártkörű részvénytársaság